ج

ج «اَلْجِيمُ» : ئەرەب ئېلىپبەسىنىڭ بەشىنچى ھەرپى بولۇپ ، ئەبجەد ھېسابىدا «3» نى بىلدۈرىدۇ.

جَاءَ يَجُوءُ وَيَجِيءُ مَجِيئَةً وَمَجِيئًا: كەلدى ، يېتىپ كەلدى.

جَاءَ إِلَيَّ صَدِيقِي: قېشىمغا دوستۇم كەلدى.

جَاءَ الْأَمْرُ: ئىشقا ئاشتى ، يۈز بەردى.

جَاءَ الْأَمْرَ: ئىش قىلدى ، ئەتتى ، ئىشلىدى.

جَاءَ الْجُرْمَ : جىنايەت ئۆتكۈزدى ، گۇناھ قىلدى.

جَاءَ هُ الشَّيْءُ : تاپشۇرۇپ ئالدى.

جَاءَ الْمَطَرُ : يامغۇر ياغدى.

جَاءَ بِهِ : ئۇنى كەلتۈردى ، ئېلىپ كەلدى ، ئەكەلدى.

جَاءَ فِي الْجَرِيْدَةِ : خەۋەر قىلىنىشىچە ، بايان قىلىنىشىچە.

«جَاءَ فِي جَرَائِدِ الصَّبَاحِ أَنَّ الْإِجْتِمَاعَ سَيُعْقَدُ قَرِيبًا» : ئەتىگەنلىك گېزىتلەرنىڭ خەۋەر قىلىنىشىچە ، يىغىن يات يېقىندا ئېچىلىدىكەن.

جَابَ يَجُوبُ جَوْبًا وَتَجْوَابًا الْبِلَادَ : يۇرت كەزدى ، كېزىپ ئۆتتى ، ئۆتتى.

جَابَ الثَّوْبَ : كىيىمنى كەستى ، كىيىمنى پىچتى.

جَابَ الصَّخْرَةَ : تاش تەشتى.

جَابَ الْخَبَرُ الْبِلَادَ : خەۋەر يۇرتقا تارقالدى.

«كَانُوا يَجُوبُونَ أَرْجَاءَ الْجَزِيرَةِ الْعَرَبِيَّةِ بِالتِّجَارَةِ» : ئۇلار پۈتۈن ئەرەب زېمىنىنى سودا بىلەن كېزىپ چىقاتتى.

جَابَ يَجُوْبُ جَيْبًا الْقَمِيْصَ : كۆڭلەككە ياقا چىقاردى ، كۆڭلەككە ياقا ئويدى.

جَابَّ يُجَابُّ مُجَابَّةً وَجِبَابًا : ئۆزۈپ چىقىش ئۈچۈن كۈرەش قىلدى ، بىرىنچىلىكنى تالاشتى، پەخىرلەندى.

جَابَرَ يُجَابِرُ مُجَابَرَةً: ئىللىق مۇئامىلە قىلدى، سىلىق پوزىتسىيىدە بولدى.

جَابِرٌ: نان، بولكا.

أَبُو جَابِرٍ : بولكا.

أُمُّ جَابِرٍ: بۇغداي يارمىسى ۋە گۆش بىلەن ياسىلىدىغان بىر خىل تاماق.

جَابِرُ الْعِظَامِ : تېڭىقچى ، تاشقى كېسەللەر دوختۇرى.

جَابَلَ يُجَابِلُ مُجَابَلَةً الْمُسَافِرُ: يولۇچى تاغ ئىچىگە كىردى ، تاغقا چىقتى ، تاغدا تۇردى.

جَابَهَ يُجَابِهُ مُجَابَهَةً: روبىرو بولدى، يۈزلەشتى، يۈز كەلتۈرۈشتى ، دۇچ كەلدى.

«جَابَهَ عَرَاقِيلَ كَثِيْرَةً قَبْلَ أَنْ يُتِمَّ دِرَاسَتَهُ» : ئۇ ئوقۇشىنى تاماملاشتىن بۇرۇن نۇرغۇنلىغان توسالغۇلارغا دۇچ كەلدى.

جَابٍ ج جُبَاةٌ : باجگىر ؛ چېكەتكە.

جَابِيَةٌ ج جَوَابٍ : كۆل، كۆلچەك ؛ كىشىلەرنىڭ توپى.

«وَجِفَانٍ كَالْجَوَابِ» «قرآن» : كۆلدەك چوڭ لىگەنلەر.

جَاثٍ ج جُثِيٌّ م جَاثِيَةٌ : تىزلانغۇچى ، تىزلىنىپ ئولتۇرغۇچى ، يۈكۈنۈپ ئولتۇرغۇچى ؛ دۈم ياتقۇچى.

«وَتَرَى كُلَّ أُمَّةٍ جَاثِيَةٍ» «قران» : ھەربىر ئۈممەتنى تىزلانغان ھالدا كۆرىسەن.

جَاثُومٌ : قارا بېسىش.

جَاحَ يَجُوْحُ جَوْحًا وَجِيَاحَةً : ھالاك قىلدى ، يوقاتتى ، يىلتىزىدىن قومۇرۇپ تاشلىدى،

توغرا يولدىن بۇرۇلۇپ كەتتى.

جَاجِدٌ : ئىنكار قىلغۇچى ؛ رەت قىلغۇچى ؛ ئىشەنمىگۈچى.

جَاحَشَ يُجَاحِشُ مُجَاحَشَةً وَجِحَاشًا : قوغدىدى ، مۇداپىئە قىلدى ؛ كۈرەش قىلدى ؛ تىركەشتى.

جَاحِشٌ : ئۆزىنى چەتكە ئالغۇچى.

جَاحِظٌ : ئىككى كۆزى تېشىغا چىقىپ تۇرغۇچى ، كۆزى پولتىيىپ چىقىپ تۇرغان ئادەم ، پولتاي كۆز.

جَاحِظَةٌ : پولتىيىپ چىقىپ تۇرغان كۆز قارىقى.

جَاحَفَ يُجَاحِفُ مُجَاحَفَةً : قىستىدى ، چەتكە قاقتى ، سىقىپ چىقاردى ، يەكلىدى ؛ قوغلىدى.

جَاحَفَ الشَّيْءَ : مەلۇم بىر نەرسىگە يېقىنلاشتى.

جَاحِمٌ : يالقۇنجاپ تۇرغان چوغ ؛ قاتتىق ئىسسىق ، قاتتىق ئىسسىق جاي ؛ يالقۇنلۇق ، قىزغىن.

اَلْجَاحِمُ مِنَ الْحَرْبِ : ئۇرۇشنىڭ قاق ئوتتۇرىسى ؛ قاتتىق ئۇرۇش.

جَاحِمَةٌ : ئوت ؛ چەكچىيىپ تۇرغان كۆز.

جَاخَ يَجُوْخُ جَوْخًا السَّيْلُ الْوَادِي : كەلكۈن جىلغىنى يالاپ كەتتى.

جَادَ يَجُوْدُ جَوْدَةً وجُودَةً : ياخشى بولدى ، ياخشىلاندى ، ياخشىلىنىپ كەتتى.

جَادَ يَجُوْدُ جُوْدًا عَلَيْهِ : ئۇنىڭغا مەردلىك قىلدى.

جَادَ بِنَفْسِهِ : ئۆزىنى بېغىشلىدى ، جان پىدا قىلدى.

جَادَ بِالنَّفَسِ الْأَخِيْرِ : نەپەستىن توختىدى ، جان ئۈزدى.

جَادَ يَجُوْدُ جَوْدًا وَجَودَةً الْعَمَلُ : خىزمەت ياخشى بولدى.

جَادَ يَجُوْدُ جَوْدًا وَجُؤُوْدًا الْمَطَرُ : يامغۇر كۆپ بولدى.

جَادَتِ الْعَيْنُ : ياش كۆپ تۆكۈلدى.

لَايَجُوْدُ بِهِ الدَّهْرُ : ئوخشىشى يوق ، ئۇنىڭدەك ئىككىنچىسى تۇرەلمەيدۇ.

جَادٌّ : ئەستايىدىل ، جىددىي ؛ تىرىشچان.

جَادَّةُ الطَّرِيْقِ ج جَوَادٌّ : داغدام يول ؛ يولنىڭ ئوتتۇرىسى.

جَادَّةُ النَّهْرِ : سۇ يولى.

جَادَّةُ الْحَقِّ : ھەقىقەت يولى ، ھەق يول.

جَادَلَ يُجَادِلُ مُجَادَلَةً وَجِدَالًا : جېدەللەشتى ، مۇنازىرىلەشتى ، تالاش ـ تارتىش قىلدى ، بەس ـ مۇنازىرە قىلدى ؛ جېدەل قىلدى.

«وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ» «قرآن» : ئۇلار بىلەن چىرايلىق رەۋىشتە مۇنازىرىلەشكىن.

جَاذَبَ يُجَاذِبُ مُجَاذَبَةً : تارتتى ، تارتىشتى ، سۆرەشتى ؛ ئالاقىلەشتى.

جَاذَبْتُهُ حَبْلَ الْمُكَاتَبَةِ : ئۇنىڭ بىلەن خەت ئالاقە قىلىشىپ تۇردۇم.

جَاذِبٌ : جەلپ قىلغۇچى ، جەلپكار ، ماگنىتلىق تارتىش كۈچىگە ئىگە ؛ ئەسىرلىك.

اَلْقُوَّةُ الْمَرْكَزِيَّةُ الْجَاذِبَةُ : مەركىزىي تارتىش كۈچى.

اَلْقُوَّةُ الْجَاذِبِيَّةُ : تارتىش كۈچى ، جەلپ قىلىش كۈچى ، سېھرىي كۈچ.

نَامُوسُ الْجَاذِبِيَّةِ : تارتىش قانۇنىيىتى.

جَاذِبِيَّةٌ مَغْنَطِيْسِيَّةٌ : ماگنىتلىق ، تارتىش كۈچى ، ماگنىتلىق كۈچ.

جَاذِبِيَّةُ الثِّقْلِ : ئېغىرلىق كۈچى ، يەرنىڭ تارتىش كۈچى.

جَاذِبِيَّةُ الْإِلْتِصَاقِ : ئىچكى تارتىش كۈچى.

اَلْجَاذِبِيَّةُ : ئالەمنىڭ تارتىش كۈچى ، ئالەمنىڭ تارتىش قانۇنىيىتى.

جَارَ يَجُوْرُ جَوْرًا : چەتنەپ كەتتى ، ئېغىپ كەتتى ، خىلاپلىق قىلدى ؛ زۇلۇم قىلدى ، خارلىدى.

جَارَعَنِ الطَّرِيْقِ : يولدىن ئازدى.

جَارَ عَلَى الرَّجُلِ : ئەزدى ، زۇلۇم قىلدى.

جَارَ عَلَى حَقِّهِ : تاجاۋۇز قىلدى ، ھەققىگە چېقىلدى.

جَارَ عَلَى الْأَرْضِ : زېمىننى بېسىۋالدى.

«قَسَّمَ الطَّعَامَ بَيْنَهُمْ دُونَ أَنْ يَجُورَ عَلَى أَحَدِهِمْ» : تاماقنى ئۇلارنىڭ ئارىسىدا ھېچكىمگە يان باسماي تەقسىم قىلىپ بەردى.

جَارٌ ج جِيْرَانٌ وجِيْرَةٌ وجِوَارٌ وأَجْوَارٌ : قوشنا، ھەمسايە.

اَلْجَارُ قَبْلَ الدَّارِ : ئۆي ئېلىشتىن بۇرۇن قوشنا تاللا.

جَارَةٌ ج جَارَاتٌ : ئايال قوشنا.

جَارِحٌ : زەھەرلىك ، ئاچچىق ؛ يىرتقۇچ ھايۋان.

جَارِحَةٌ ج جَوَارِحُ : ئۈۋچى ، جانىۋار ، پۇت – قول ، بەدەن ، گەۋدە (بەدەننىڭ ھەرقايسى ئەزالىرى) ؛ پىچاق.

«وَالنَّاسُ فِي لُبْنَانَ تَتُوقُ إِلَى السَّلاَمِ بِكُلِّ جَوَارِحِهَا» : لىۋانلىقلار پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن تىنچلىقنا ئىنتىلمەكتە.

جَارٌّ : تارتقۇچى ، سۆرىگۈچى.

اَلْجَارُّ : ئالدى كېلىش ۋە ئىگىلىك كېلىش قوشۇمچىسى.

اَلْجَارَّةُ : سۇ يولى.

أَلإِبِلُ الْجَارَّةُ : كۆچىدىن پايدىلىنىۋاتقان تۆگە.

«لاَصَدَقَةَ فِي الإِبِلِ الْجَارَّةِ» : كۆچىدىن پايدىلىنىۋاتقان تۆگىگە زاكات كەلمەيدۇ.

جَارِفٌ م جَارِفَةٌ: ۋابا ھەممىنى ئېقىتىپ كېتىدىغان كەلكۈن.

جَارِفَةُ الأَلْغَامِ: مىنا تازىلاش ئەسۋابى.

جَارُوشٌ ، جَارُوشَةٌ ج جَوَارِيْشُ : يارغۇنچاق.

جَارُوْفٌ ج جَوَارِيْفُ : گۈرجەك ، كۈرەك.

جَارُوْفٌ م جَارُوْفَةٌ : ئاچكۆز ئادەم ، تويىماس ئادەم.

جَارُوْفَةٌ: چۆمۈچ، ساپلىق؛ قوشۇق؛ سۈپۈرگە.

جَارَى يُجَارِي مُجَارَاةً: مۇسابىقىلەشتى ، رىقابەتلەشتى ؛ ماسلاشتى ، مۇۋاپىقلاشتى ؛ ئەگىشىپ ماڭدى.

«حَقَّقَ الشَّاعِرُمَكَانَةً لاَيُجَارِيهِفِيْهَاشَاعِرٌآخَرُ» : شائىر شۇنداق بىر دەرىجىگە يەتتىكى ، ئىككىنچى بىر شائىر ئۇنىڭ بىلەن رىقابەتلىشەلمەيدۇ.

جَارَاهُ : ئۇنى دورىدى ، ئۇنى ئۈلگە قىلدى.

جَارَاهُ فِي الأَمْرِ : ئۇنىڭغا قوشۇلدى ، بىر دەك بولدى.

جَارٍ م جَارِيَةٌ : يۈگۈرگۈچى ؛ ئاققۇچى.

اَلشَّهْرُ الْجَارِي : مۇشۇ ئاي.

اَلسَّنَةُ الْجَارِيَةُ : بۇ يىل ، مۇشۇ يىل.

اَلْحِسَابُ الْجَارِي : قەرەلسىز ئامانەت پۇل.

جَارِيَةٌ : كېنىزەك ؛ چۆرە ؛ خىزمەتچى ئايال ، دېدەك ؛ قىز ؛ چوكان ؛ قۇياش ؛ يىلان ؛ كېمە.

جَارِيَةٌ ج جَارِيَاتٌ و جَوَارٍ : كېمە ، پاراخوت.

جَازَ يَجُوْزُ جَوَازاً الأَمْرُ : چەكلەنمىدى ، رۇخسەت قىلىندى ؛ دۇرۇس بولدى.

«هَذَا عَمَلٌ لاَ يَجُوزُ أَنْ تَقُومَ بِهِ» : بۇ ئىشنى سېنىڭ قىلىشىڭ دۇرۇس بولمايدۇ.

جَازَ يَجُوْزُ جَوَازًا وجُؤُوزًا ومَجَازًا الْمَكَانَ : ئۆتۈپ كەتتى ، ئۆتتى.

جَازَ الإِمْتِحَانَ : ئىمتىھاندىن ئۆتتى.

«حِيْنَ جَازَ عَتَبَةَ الْفُنْدُقِ تَذَكَّرَ أَنَّهُ تَرَكَ مِحْفَظَةَ نُقُودِهِ فِي الْغُرْفَةِ» : ئۇ مېھمانخانا بوسۇغىسىدىن ئاتلاۋېتىپ پۇل قاپچۇقىنىڭ ياتاقتا قالغانلىقىنى ئېسىگە ئالدى.

جَازٌ ج جَازَاتٌ : گاز.

جَازِعٌ : چىدامسىز ، سەۋرى قىلالمايدىغان.

جَازَفَ يُجَازِفُ مُجَازَفَةً فِي الْبَيْعِ أَوِ الشِّرَاءِ: مۆلچەر بىلەن ساتتى ، بورداپ ساتتى.

جَازَفَ بِنَفْسِهِ : قارامىلىق قىلدى ، تەۋەككۇلچىلىك قىلدى ، خەتەرگە كۆز يۇمدى.

«جَازَفَ فِي اسْتِثْمَارِأَمْوَالِهِ فِي مَشَارِيْعَ صَنَاعِيَّةٍ جَدِيْدَةٍ » : يېڭى سانائەت تۈرلىرىگە مەبلەغ سېلىشتا قارامىلىق قىلدى.

جَازَفَ فِي كَلاَمِهِ : ئويلىماي سۆزلىدى، قارىسىغا سۆزلىدى.

جَازِمٌ ج جَوَازِمُ : سۆز ئاخىرىنى ساكىنلىق قىلغۇچى؛ كەسكىن؛ قەتئىي.

«أَصْدَرَ قَرَارًا جَازِمًا» : ئۇ كەسكىن قارار چىقاردى.

جَازَى يُجَازِي مُجَازَاةً : مۇكاپاتلىدى ، ياخشىلىقنى قايتۇردى، جازالىدى.

جَازَاهُ : جازالىدى.

«ذَلِكَ جَزَيْنَاهُمْ بِمَا كَفَرُوا وَهَلْ نُجَازِي إِلَّا الْكَفُورَ» «قرآن» : ئۇلار كۇپۇرلۇق قىلغانلىقلىرى ئۈچۈن مۇشۇنداق جازالىدۇق ، بىز پەقەت كۇپۇرلۇق قىلغۇچىلارنىلا جازالايمىز.

جَاسَ يَجُوسُ جَوْسًا وَجَوَسَانًا الشَّخْصُ: ئىزدىدى، ئاختۇردى ، تەكشۈردى ؛ رازۋېدكا قىلدى، چارلىدى.

جَاسَ الْحَارِسُ : كۆزەتچى ئەتراپنى ئايلاندى.

جَاسِئٌ : قاتتىق ، يىرىك ، قوپال.

جَاسُوسٌ ج جَوَاسِيسُ : ئىشپىيون ، جاسۇس ، پايلاقچى.

جَاسُوسِيَّةٌ : جاسۇسلۇق ، ئىشپىيونلۇق.

جَاسِيَاءُ : قاتتىق ، يىرىك ، قوپال، قۇرۇق.

جَاشَ يَجُوشُ جَوْشًا : كىچىك ماڭدى.

جَاشَ يَجِيشُ جَيْشًا وَجَيَشَانًا الْبَحْرُ: دېڭىز دولقۇن كۆتۈرۈلدى ، دېڭىز مەۋج ئۇردى ، داۋالغۇدى.

جَاشَتِ الْقِدْرُ : قازان قاينىدى.

جَاشَ الصَّدْرُ : غەزىپى تاشتى ، جۇدۇنى تۇتتى.

جَاشَتِ الْحَرْبُ بَيْنَهُمْ : ئۇلارنىڭ ئارىسىدا قاتتىق ئۇرۇش باشلاندى.

جَاشَتْ نَفْسُهُ : كۆڭلى ئېلىشىپ قەي قىلىشقا تاس قالدى.

جَاشَتِ الْعَيْنُ : ياش تۆكتى.

جَاشَ الدَّمُ : قان ئاقتى.

جَاشَ الْمِيزَابُ : نودىن سۇ ئاقتى.

جَاضَ يَجِيضُ جَيْضًا : غادىيىپ ماڭدى ، كۆرەڭلەپ ماڭدى.

جَاضَ عَنِ الشَّيْءِ: ئېغىپ كەتتى ، تېيىپ كەتتى.

جَاضَ فِي الْقِتَالِ : قاچتى.

جَاعَ يَجُوعُ جَوْعًا ومَجَاعَةً : ئاچ قالدى ، قورساق ئاچتى.

جَاعَ إِلَيهِ: ئۇنى سېغىندى، تەلپۈندى.

جَاعَ الْمَكَانُ : چۆللىشىپ قالدى.

جَاعِدٌ : كۆرپە ، تۆشەك ؛ پالاس.

جَاعِقٌ: تاشقىن.

جَاعِقٌ مِنَ السُّيُولِ : سۇ تاشقىنى.

جَاعَلَ يُجَاعِلُ مُجَاعَلَةً ـ هُ وجِعَالًا كَذَا: ئۇنىڭغا مۇنچىلىك پارا بەردى.

جَافَ يَجُوفُ جَوْفًا الشَّيْءَ : نەرسىنى كولىدى ، كولاپ كاۋاك قىلدى، ئويدى.

جَافَ يَجِيفُ جَيْفًا اللَّحْمُ : گۆش پۇراپ قالدى ، سېسىپ قالدى.

جَافَ الْجُثَّةُ: جەسەت پۇراپ قالدى ، سېسىپ قالدى.

جَافَخَ يُجَافِخُ مُجَافَخَةً: ئىپتىخارلاندى.

جَافٌّ : قۇرۇق ، قۇرغاق.

قَلَمٌ جَافٌّ: ماي قەلەم.

«تَكَلَّمَ بِلَهْجَةٍ جَافَّةٍ» : ئۇ توڭلۇق بىلەن سۆزلىدى.

جَافَى يُجَافِي مُجَافَاةً الشَّيْءُ : يىراقلاشتى ، نېرى بولدى.

«مَقَالَةٌ يُجَافِي رُوحَ الْبَحْثِ الْمَنْهَجِيِّ» : ئۇنىڭ ئېيتقانلىرى تەتقىقات ئۇسۇلىنىڭ روھىدىن يىراق.

جَافٍ ج جُفَاةٌ م جَافِيَةٌ ج جَافِيَاتٌ وجَوَافٍ: توڭ ، قوپال ، ئەدەپسىز ، يىرىك ، قاتتىق ، رەھىمسىز.

«كَانَ جَافِيَ الْخُلُقِ و جَافِيَ الْخِلْقَةِ» : ئۇ قوپال، كالامپاي ئىدى.

جَافِي الْخُلُقِ: ئەخلاقسىز.

اَلْأُمُّ الْجَافِيَةُ : قاتتىق كۆكرەك پەردىسى.

جَاكِتَةٌ ج جَاكِتَاتٌ : پەلتو ، ئۈستى كىيىم ، چاپان ، تون ، پۈركەنجە ، تاشقى كىيىم.

جَاكُوشٌ : بولقا ؛ بازغان.

جَالَ يَجُولُ جَوْلًا وَ جَوْلَانًا: ئايلاندى، چۆرگىـ

لمىدى ، جەۋلان قىلدى.

جَالَ الشَّيْءُ : كۆتۈرۈلدى.

جَالَ الشَّيْءَ : تاللىدى ، ئىختىيار قىلدى.

جَالَ الْأَمْرُ فِي نَفْسِهِ : كۆڭلىگە كەلدى ، كۆڭلىگە كەچتى.

قُلْ مَا يَجُولُ فِي ذِهْنِكَ وَلَا تُخْفِ شَيْئاً : كۆڭلۈڭگە كەلگەننى قورقماي دەۋەرگىن.

جَالَ التُّرَابُ: چاڭ كۆتۈرۈلدى.

جَالٌ: ئىرادە.

جَالٌ مِنَ الْجَبَلِ: تاغ قاپتىلى ، تاغ يېنى ، تاغ باغرى.

جَالِبٌ: جەلپ قىلغۇچى ، تارتقۇچى ، چاقىرغۇچى ، هازىر قىلغۇچى ، ئىمپورت سودىگىرى.

جَالَحَ يُجَالِحُ مُجَالَحَةً: يېڭىۋالدى ، مەغلۇپ قىلدى.

جَالَحَهُ بِالْعَدَاوَةِ : ئۇنىڭغا ئۆچمەنلىك قىلدى ، ئاشكارا ئاداۋەت قىلدى.

جَالَدَ يُجَالِدُ مُجَالَدَةً : ئۇرۇشتى ، چېپىلىشتى ، تۇتۇشتى.

جَالَسَهُ يُجَالِسُ مُجَالَسَةً : ئۇنىڭ بىلەن ئولتۇرۇشتى.

«كَانَ حَرِيصًا عَلَى أَنْ يُجَالِسَ رِجَالَ الْفِكْرِ وَالْعِلْمِ» : ئۇ ئىلىم ئەربابلىرى بىلەن بىر يەردە بولۇشقا ئامراق ئىدى.

جَالِسٌ ج جُلُوسٌ وَجُلَّاسٌ : ئولتۇرغۇچى.

جَالَطَ يُجَالِطُ مُجَالَطَةً : ھىيلە ـ مىكىر ئىشلەتتى.

جَالَعَ يُجَالِعُ مُجَالَعَةً ـ تِ الْمَرْأَةُ: ئايال بىھايا بولدى، ئاغزى يامان بولدى.

جَالِعٌ : ئاغزى يامان ، بىشەم ھاياسىز ؛ ياللاكباش، ياللاكباشتاق ئايال.

جَالِعَةٌ ج جَوَالِعُ : نومۇسسىز ئايال ، ھاياسىز ئايال ، ئاغزى يامان ئايال.

جَالٌّ ج جَالَّةٌ : مۇساپىر ، سەرگەردان ، كۆچمەن.

جَالَى يُجَالِي مُجَالَاةً بِالْأَمْرِ: ئۇ ئىشنى ئاشكارىلىدى ، ئاشكارا قىلدى.

جَالِيَةٌ ج جَالِيَاتٌ وَجَوَالٍ : مۇھاجىر ، مۇھاجىرلار جامائەسى ، پاناھلىق تىلىگۈچى.

«بَلَغَ عَدَدُ سُكَّانِ الْجَالِيَةِ الْمُسْلِمَةِحَالِيًّا فِي مَايُقَارِبُ مِأَتَيْنِ وَعِشْرِينَ أَلْفَ نَسَمَةٍ» : هازىر مۇھاجىر مۇسۇلمانلارنىڭ سانى 220 مىڭغا يېقىنلاشتى.

جَامَ يَجُومُ جَوْمًا : ياخشىلىق تىلىدى ؛ قارىغدى.

جَامٌ ج جَامَاتٌ: جام ، رومكا ، قەدەھ ، پىيالە ، ئىستاكان ، كۇرۇشكا ؛ كۈمۈش قاچا.

جَامِحٌ ج جَوَامِحُ وَ جُمُوحٌ : باشقۇرغىلى بولمايدىغان ، ئۆز بېشىمچى ، تاپتىن چىقىپ كەتكەن ، بەڭۋاش ، ئاساۋ ، توسۇن.

جَامِدٌ ج جَوَامِدُ : قېتىپ قالغۇچى ، قاتتىق ، تۇرغۇن ، ئۇيۇپ قالغۇچى ، ھەرىكەتسىز ، چىڭ ، مۇقىم.

جَامِدُ الْعَيْنِ : باغرى قاتتىق ، باغرى تاش ، تاش يۈرەك.

جَامِدُ الْيَدِ : بېخىل ، پىخسىق.

فِعْلٌ جَامِدٌ : ئۆزگەرمەس پېئىل ، تۈرلەنمەس پېئىل (گراماتىكىدا.)

وَجْهٌ جَامِدٌ: مۇز چىراي.

«قَابَلَ ضَيْفَهُ بِوَجْهٍ جَامِدٍ» : ئۇ مېھمىنىنى سوغۇق قارشى ئالدى.

جَامِسٌ مِنَ النَّبَاتِ : قۇرۇق ، قاقشال.

جَامَعَ يُجَامِعُ مُجَامَعَةً: جىما قىلدى، جىنسىي ئالاقە قىلدى، بىر يەردە بولدى (ئەر ـ خوتۇن)

جَامَعَ الْمَرْأَةَ : جىنسىي مۇناسىۋەت ئۆتكۈزدى، جىما قىلدى.

جَامِعٌ ج جَامِعُونَ : يىغقۇچى ، توپلىغۇچى ، جەملىگۈچى.

«وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَى أَمْرٍ جَامِعٍ لَمْ يَذْهَبُوا حَتَّى يَسْتَأْذِنُوهُ» «قرآن» : ئۇلار بىر ئىش ئۈستىدە پەيغەمبەر بىلەن جەم بولغان چاغلىرىدا ، پەيغەمبەردىن ئىجازەت سورىمىغىچە كېتىپ قالمايتتى.

جَامِعُ الْكِتَابِ : كىتاب تەسنىف قىلغۇچى ، كىتاب تۈزگۈچى.

جَامِعُ الْكَلِمِ: مەشھۇر سۆز ، ھېكمەتلىك سۆز (ئۆزى ئىخچام ، مەنىسى چوڭقۇر سۆز).

كَلَامٌ جَامِعٌ: لەۋزى قىسقا ، مەنىسى كۆپ سۆز.

اَلْيَوْمُ الْجَامِعُ : جۈمە كۈنى.

جَامِعٌ ج جَوَامِعُ : چوڭ مەسچىت ، جامە.

جَامِعُ الْأَزْهَرِ: ئەزھەر جامەسى، ئەزھەر مەسچىتى.

«أُوْتِيْتُ جَوَامِعَ الْكَلِمِ» (حديث) : مېنىڭ سۆزلىرىمنىڭ لەۋزى ئىخچام ، مەزمۇنى مولدۇر.

اَلْجَامِعُ : ئاللاھنىڭ گۈزەل ئىسىملىرىدىن بىرى بولۇپ ، قىيامەت كۈنى ئىنسانلارنى توپلىغۇچى دېگەن مەنىدە.

جَامِعَةٌ ج جَامِعَاتٌ : ئۇنىۋېرسىتېت؛ ئىتتىپاق، ئۇيۇشما ؛ مۇناسىۋەت ، ئالاقە ؛ تاقاق.

اَلْجَامِعَةُ الْأَزْهَرِيَّةُ : ئەزھەر ئۇنىۋېرسىتېتى.

جَامِعَةُ الدُّوَلِ الْعَرَبِيَّةِ : ئەرەب دۆلەتلىرى ئىتتىپاقى.

جَامِعَةُ الْأُمَمِ : خەلقئارا ئىتتىپاق.

قِدْرٌ جَامِعٌ : داش قازان.

كَلِمَةٌ جَامِعَةٌ : مەنىسى كۆپ سۆز.

«يُعَدُّ الْأَزْهَرُ مِنْ أَقْدَمِ الْجَامِعَاتِ فِي الْعَالَمِ» : ئەزھەر ئۇنىۋېرسىتېتى دۇنيادىكى ئەڭ قەدىمكى ئۇنىۋېرسىتېتلاردىن ھېسابلىنىدۇ.

تَعْلِيْمٌ جَامِعِيٌّ : ئالىي مائارىپ.

شَهَادَةٌ جَامِعِيَّةٌ : ئالىي مەكتەپ دىپلومى.

جَامِكِيَّةٌ ج جَامِكِيَّاتٌ : مائاش.

جَامَلَ يُجَامِلُ مُجَامَلَةً : خۇش مۇئامىلە قىلدى ، چىرايلىق مۇئامىلە قىلدى ، ئىللىق مۇئامىلىدە بولدى.

«مِنْ مَكَارِمِ الْأَخْلَاقِ أَنْ تُجَامِلَ النَّاسَ وَتُعَامِلَهُمْ مُعَامَلَةَ احْتِرَامٍ» : كىشىلەر بىلەن ياخشى مۇناسىۋەتتە بولۇشۇڭ ۋە ئۇلارنى ھۆرمەتلىشىڭ گۈزەل ئەخلاق جۈملىسىدىندۇر.

جَامِلٌ : تۆگە پادىسى، چوڭ قەبىلە؛ تۆگىچى.

جَامُوسٌ ج جَوَامِيْسُ: جَامُوسَةٌ ج جَامُوسَاتٌ: سۇ كالىسى.

جَامُوسُ الْبَحْرِ : بىگموت.

جَانَ يَجُوْنُ جَوْنًا وَ جُونَةً الشَّيْءُ: قارايدى.

جَانَبَ يُجَانِبُ مُجَانَبَةً : قاتارىدا ماڭدى ، يېنىدا ماڭدى ، رەتتە تۇردى ، قاتاردا تۇردى ؛ ئۆزىنى قاچۇردى ، ساقلاندى ، ئۆزىنى چەتكە ئالدى.

جَانَبَهُ : ئۇنىڭدىن يىراق بولدى ؛ ئۇنى يىراقلاشتۇردى.

جَانِبٌ ج جَوَانِبُ : تەرەپ، يان ، يان تەرەپ ، قىرغاق، بەل ، بىقىن ؛ چەت ياقا.

دَرَسَ الْمَوضُوعَ مِنْ جَوَانِبِهِ الْمُخْتَلِفَةِ الْفِكْرِيَّةِ وَالسِّيَاسِيَّةِ: ماۋزۇنى ئوخشاش بولمىغان ئىدىيىۋى - سىياسىي جەھەتلەردىن تەتقىق قىلدى.

سَهْلُ الْجَانِبِ : ئىستائەتچان ، مۇلايىم ، سىلىق ؛ قولىقى يۇمشاق.

مَرْهُوبُ الْجَانِبِ : سۈرلۈك.

اِلْتَزَمَ جَانِبَ الْحِيَادِ : بىتەرەپلىكنى ساقلىدى.

اِلْتَزَمَ جَانِبَ الصَّمْتِ : سۈكۈت قىلدى.

جَانِبٌ عَظِيمٌ: ئىنتايىن كۆپ ، كۆپ مىقداردا.

وَقَفَ إِلَى جَانِبِهِ : قوللىدى ، قوۋۋەتلىدى ، ئۇنىڭ بىلەن بىر تەرەپتە تۇردى.

رَقِيْقُ الْجَانِبِ. لَيِّنُ الْجَانِبِ : سىلىق ، خۇشخۇي ، مۇلايىم ، يۇمشاق ، نازاكەتلىك ، ئىللىق ، مۆتىدىل.

مُتَعَدِّدُ الْجَوَانِبِ : كۆپ ياقلىق ، كۆپ تەرەپلىملىك ، كۆپ قىرلىق.

جَانِبِيٌّ : يان تەرەپ ، قوشۇمچە.

جَانِبِيَّةٌ : قوشۇمچە.

قَامَ وَزِيرُ الْخَارِجِيَّةِ بِاتِّصَالَاتٍ جَانِبِيَّةٍ خِلَالَ زِيَارَتِهِ لِلْأُمَمِ الْمُتَّحِدَةِ : تاشقى ئىشلار مىنىستىرى بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىنى زىيارەت قىلىش جەريانىدا قوشۇمچە ئۇچرىشىشلارنى ئېلىپ باردى.

جَانِحٌ ج جَوَانِحُ : يان ، يان تەرەپ ؛ قانات.

جَانِحَةٌ ج جَوَانِحُ : بىقىن ؛ قوۋۇرغا.

بَيْنَ جَوَانِحِهِ : كۆڭلىدە ، قەلبىدە.

جَانَسَ يُجَانِسُ مُجَانَسَةً : ئوخشاپ قالدى.

جَانَقَ يُجَانِقُ مُجَانَقَةً الْقَوْمَ : يىراقلاشتى ، ئۆزىنى تارتتى.

جَانٌّ ج جِنَّانٌ : جىن ، ئالۋاستى.

«لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنْسٌ قَبْلَهُمْ وَلاَ جَانٌّ» «قرآن» : ئەرلىرىدىن بۇرۇن ئۇلار بىلەن ھېچ ئىنسان ۋە جىن يېقىنچىلىق قىلمىغان خوتۇنلار بار.

جَانَى يُجَانِي مُجَانَاةً عَلَيْهِ : ئۇنىڭغا قارا چاپلاپ تۆھمەت قىلدى ، جىنايەت ئارتتى.

جَانٍ ج جُنَاةٌ : جىنايەتچى ، گۇناھكار ؛ يىغقۇچى ، ئورىغۇچى ، مېۋسۇل ئالغۇچى ، توپلىغۇچى.

جَاهٌ : ئابروي ، يۈز ، شەرەپ ، مەرتىۋە ، مەنسەپ، نوپۇز.

كَانَ ذَا ثَرْوَةٍ وَجَاهٍ : ئۇ باي ۋە نوپۇزلۇق ئىدى.

عَرِيْضُ الْجَاهِ : چوڭ ئەمەلدار ، يۇقىرى نوپۇزلۇق.

جَاهَدَ يُجَاهِدُ مُجَاهَدَةً : تىرىشتى ، تىرىشچانلىق كۆرسەتتى؛ كۈرەش قىلدى، جەڭ قىلدى، ئۇرۇش قىلدى.

«نَحْنُ الْيَوْمَ نُجَاهِدُ لِنَشْرِ الْمَعْرِفَةِ» : بۈگۈنكى كۈندە بىز ئىلىم - مەرىپەت تارقىتىش ئۈچۈن تىرىشىۋاتىمىز.

جَاهَرَ يُجَاهِرُ مُجَاهَرَةً وَجِهَارًا ـ هُ بِالأَمْرِ: ئاشكارىلىدى ، ئىزھار قىلدى ، ئىپادە بىلدۈردى ، كۆرسەتتى ، ئوچۇق - ئاشكارا ئىش قىلدى.

جَاهَرَ بِالْقِرَاءَةِ : ئۈنلۈك ئوقۇدى.

جَاهَرَهُ بِالْعَدَاوَةِ : دۈشمەنلىكنى بىلدۈردى.

جَاهَرَ بِالْحَقِيْقَةِ : ھەقىقەتنى ئاشكارىلىدى.

جَاهِزٌ : تەييار.

مَلاَبِسُ جَاهِزَةٌ : تەييار كىيىملەر.

«شَاعَ فِي عَصْرِنَا شِرَاءُ الْمَلاَبِسِ الْجَاهِزَةِ وَالْمَسَاكِنِ الْجَاهِزَةِ» : دەۋرىمىزدە تەييار كىيىم ۋە تەييار ئۆيلەرنى سېتىۋېلىش ئومۇملاشتى.

جَاهَضَ يُجَاهِضُ مُجَاهَضَةً وَجِهَاضًا عَنِ الشَّيْءِ: چەكلىدى ، توستى.

جَاهَلَ يُجَاهِلُ مُجَاهَلَةً : سەل قارىدى ، سەل چاغلىدى ؛ بىلمەس بولىۋالدى ، بىلمەسلىككە سالدى.

جَاهِلٌ ج جُهَّلٌ وجُهَّالٌ وجُهَلاَءُ وَجُهْلٌ و جَهَلَةٌ: نادان ، بىلىمسىز ، ساۋاتسىز ، جاھىل.

جَاهِلِيٌّ : جاھىلىيەت دەۋرى ، (ئىسلامدىن بۇرۇنقى دەۋر.)

اَلْجَاهِلِيَّةُ : نادانلىق ھالەت ، ئەرەب تارىخىدا ئىسلام دىنى مەيدانغا كېلىشتىن بۇرۇنقى چاغ.

اَلشِّعْرُ الْجَاهِلِيُّ: ئىسلام دىنى مەيدانغا كېلىشتىن بۇرۇنقى شېئىر ، جاھىلىيەت دەۋردىكى شېئىر.

جَاهِمٌ : قاپىقى تۈرۈك.

جَاوَبَ يُجَاوِبُ مُجَاوَبَةً و جَوَابًا: جاۋاب قايتۇردى ، جاۋاب بېرىشتى ، سۆز قايتۇرۇشتى.

جَاوَرَ يُجَاوِرُ مُجَاوَرَةً: قوشنا بولدى ، ئارىلىشىپ تۇردى.

جَاوَرَ رَبَّهُ : ۋاپات بولدى ، ئالەمدىن ئۆتتى.

جَاوَرَتِ الدَّوْلَتَانِ: ئىككى دۆلەت قوشنا بولدى.

جَاوَرَ الْمَسْجِدَ: مەسچىتتە ئىتىكاپتا ئولتۇردى ، تەقۋادارلىق قىلدى.

جَاوَرَ فِي الأَزْهَرِ الشَّرِيفِ: ئەزھەر ئۇنىۋېرسىتېتىدا ئىستىقامەت قىلدى.

جَاوِرٌ ج جَوَارِيْرُ : شوتا ؛ پەلەمپەي ؛ تارتما.

جَاوَزَ يُجَاوِزُ مُجَاوَزَةً الْمَكَانَ: مەلۇم بىر جايدىن ئۆتۈپ كەتتى ، ئېشىپ كەتتى ، ھالقىپ كەتتى.

«كُلُّ سِرٍّ جَاوَزَ الاِثْنَيْنِ شَاعَ» «مَثَلٌ»: ھەرقانداق سىرنى ئىككىدىن ئارتۇق ئادەم بىلىپ قالسا ، ئاشكارا بولۇپ كېتىدۇ.

جَاوَزَ الْخَمْرَ : ھاراقنى تاشلىدى.

جَاوَزَ عَنِ الذَّنْبِ: گۇناھىدىن ئۆتتى، كەچۈردى ، كەڭچىلىك قىلدى.

«جَاوَزَتِ السَّاعَةُ الْوَاحِدَةَ بَعْدَ مُنْتَصِفِ اللَّيلِ» : يېرىم كېچىدىن كېيىن سائەت بىردىن ئۆتتى.

جَاوَلَ يُجَاوِلُ مُجَاوَلَةً: قوغلىدى ، سۈردى.

جَايَضَ يُجَايِضُ مُجَايَضَةً: كۆز - كۆز قىلدى، پەخىرلەندى.

جَايِئٌ : كەلگۈچى ، كەلتۈرگۈچى.

جَائِبَةٌ ج جَوَائِبُ : ئاخبارات ؛ يېڭى خەۋەر ، قىزىق خەۋەر ؛ غەلىتە گەپ ، ئاجايىپ ۋەقە.

جَائِحَةٌ ج جَائِحَاتٌ وجَوَائِحُ : ئاپەت ، بالا، هادىسە ، بالا - قازا ، پالاكەت ، بەختسىزلىك.

سَنَةٌ جَائِحَةٌ : قۇرغاقچىلىق يىلى ، قەھەتچىلىك يىلى ؛ يۇقۇملۇق كېسەل ؛ مۇسىبەت.

جَائِرٌ ج جَوَرَةٌ وجُورَةٌ وَجَارَةٌ : زالىم، زومىگەر، ئەزگۈچى ، مۇستەبىت ، ئادالەتسىز.

حَرْبٌ جَائِرَةٌ : ئادالەتسىز ئۇرۇش.

جَائِزٌ: رۇخسەت قىلىنغان ، يول قويۇلغان ؛ دۇرۇس ، جائىز ؛ يولۇچى ، ئۆتكۈنچى، ئېھتىمال.

غَيْرُجَائِزٍ: دۇرۇس ئەمەس ، رۇخسەت قىلىنمايدىغان.

جَائِزَةٌ ج جَوَائِزُ : مۇكاپات.

مُنِحَ هَذَاالْأَدِيبُ جَائِزَةَالدَّوْلَةِالتَّقْدِيرِيَّةِ: بۇ ئەدىبكە دۆلەتنىڭ تەقدىرلەش مۇكاپاتى بېرىلدى.

جَائِشٌ : ئۇرغۇپ تۇرغۇچى ، جۇش ئۇرۇپ تۇرغۇچى ، قاتتىق هاياجانلانغۇچى.

جَائِعٌ وجَوْعَانٌ م جَائِعَةٌ وجَوْعَى ج جِيَاعٌ وجُوَّعٌ: قورسىقى ئاچ ، ئېچىرقاپ كەتكەن.

جَاءٍ : كەلگۈچى ؛ كەلتۈرگۈچى.

جَأَفَ يُجَإِفُ تَجْئِيفًا : چۆچۈتسۈەتتى، قورقۇتىۋەتتى.

جَأَبَ يَجْأَبُ جَأْبًا : (مالغا) ئېرىشتى.

جَأْبٌ : ئۇخرى؛ (سېرىق ياكى قىزىل رەڭلىك مىنېرال بوياق) يولۋاس، قۇلان.

جَأْبَةُ الْبَطْنِ: كىندىك.

جَأَثَ يَجْأَثُ جَأْثًا : ئاستا ماڭدى ، ئالدىرىماي ماڭدى ؛ خەۋەر تارقاتتى.

جَئِثَ يَجْأَثُ جَأَثًا : ئېغىر يۈكنى كۆتۈردى.

جَأْجَأَ بِجَأْجَأَ جَأْجَأَةً بِالْإِبِلِ: تۆگىنى سۇغاردى.

جُؤْجُؤُ السَّفِينَةِ ج جَآجِئُ: كېمىنىڭ باش تەرىپى، كېمىنىڭ تۇمشۇقى.

جُؤْذَرٌ ج جَآذِرُ : ياۋا كالا موزىيى.

جَأَرَ يَجْأَرُ جَأْرًا وجُؤَارًا وجُؤَّارًا : ئۆنلۈك دۇئا قىلدى، ۋارقىرىدى ، مۆرىدى.

جَأَرَ الثَّوْرُ: ئۆكۈز بۆرقىرىدى.

جَأَرَ إِلَى اللّٰهِ : ئاللاھقا ئىلتىجا قىلدى ، ئۈنلۈك دۇئا قىلدى.

جَأْرٌ. جُؤَارٌ : ۋارقىرىماق ، تۈۋلىماق ، چاقىرماق.

جَأَشَ يَجْأَشُ جَأْشًا: پاراكەندە بولدى ، بىئارام بولدى، قايغۇدىن تېپىرلاپ يۈرىكى سىيلىپ كەتتى ، دەككە - دۈككىدە بولدى.

جَأْشٌ ج جُؤُوشٌ : كۆكرەك ، كۆكسى - قارنى ؛ تەبىئىتى.

رَابِطُ الْجَأْشِ : كۆڭلى تىنچ ، خاتىرجەم ؛ يۈرەكلىك، سۇباتلىق.

جُؤْشُوشٌ ج جَآشِيشُ: كۆكرەك ، يۈرەك ، مەيدە ، كۆكسى.

جَأَفَ يَجْأَفُ جَأْفًا : يىقىتتى ، ئۆرۈۋەتتى ؛ چۆچۈتۈۋەتتى.

جَأَفَ الشَّجَرَةَ : دەرەخنى قومۇرۇۋەتتى ، دەرەخنى ئۆرۈۋەتتى.

جُؤْوَةٌ : قوڭۇر رەڭ ؛ توق قىزىل رەڭ.

جَبَا يَجْبُو جَبًا وجَبْوًا وجَبْيًا وجَبْوَةً وجَبَاوَةً: (مالنى) يىغدى ، توپلىدى.

جَبَأَ يَجْبَأُ جَبْأً وجُبُوءًا : تارايدى ، قىسقاردى ؛ توخۇ يۈرەكلىك قىلدى.

جَبَأٌ : قىزىل قارىغاي.

جُبَأٌ. جُبَأَةٌ: قورقۇنچاقلىق ، توخۇ يۈرەكلىك.

جَبَابٌ. جُبَابٌ : قاتتىق ، قەھەتچىلىك ، ئاچارچىلىق.

جُبَارٌ : بىكار ؛ گۇناھسىز.

ذَهَبَ دَمُهُ جُبَارًا : ئۇنىڭ قېنى بىكار ئاقتى.

جِبَارَةٌ : سۇنۇقنى تاڭماق ؛ سۇنۇق تېڭىش تېخنىكىسى ، تېڭىق تاختىسى.

جَبَانٌ ج جُبَنَاءُ م جَبَانَةٌ وجَبَانٌ ج جَبَانَاتٌ : قورقۇنچاق ، توخۇ يۈرەك.

جَبَانَةٌ : قورقۇنچاقلىق ، توخۇ يۈرەكلىك.

جِبَايَةُ الْأَمْوَالِ: باج يىغىش ، باج ئېلىش.

جَبَّ يَجُبُّ جَبًّا : كەستى ، ئۈزدى، ئۈزۈۋەتتى ، كېسىۋەتتى : پىچىۋەتتى ، ئاختا قىلدى : يوققا چىقاردى.

جَبَّ الرَّجُلَ : پىچىۋەتتى ، ئاختا قىلىۋەتتى.

«إِنَّ الْإِسْلَامَ يَجُبُّ مَاقَبْلَهُ» ‹حَدِيثٌ› : ئىسلام دىنى ئۇنىڭدىن ئىلگىرىكى ئىشلارنى يوققا چىقىرىدۇ.

جَبَّ يَجُبُّ جَبَاباً : چاڭلاشتۇردى ؛ يەڭدى ، غەلىبە قىلدى.

جَبَّ بِالنَّخْلَةِ : خورمىنى چاڭلاشتۇردى.

جُبٌّ ج أَجْبَابٌ وَجِبَابٌ وجِبَبَةٌ : چوڭقۇر قۇدۇق ؛ ئازگال ، ئورا ؛ زىندان ، يەرئاستى تۈرمىسى.

«قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ لَاتَقْتُلُوا يُوسُفَ وَأَلْقُوهُ فِي غَيَابَةِ الْجُبِّ» ‹قرآن› : ئۇلاردىن بىرى سۆز قىلىپ : « يۈسۈپنى ئۆلتۈرمەڭلار ! ئۇنى قۇدۇققا تاشلىۋېتىڭلار دېدى. »

جَبَّارٌ ج جَبَابِرَةٌ: زوراۋان ، مۇستەبىت ، زالىم ، غالىب ، قەھرى قىلغۇچى.

مَجْهُودٌ جَبَّارٌ : غايەت زور تىرىشچانلىق.

اَلْجَبَّارُ : ئاللاھنىڭ گۈزەل ئىسىملىرىدىن بولۇپ ، ئاللاھ بەندىلىرىنىڭ ئىشلىرىنى تۈزەيدۇ ياكى ئاللاھ قەھرى قىلغۇچى ئۇلۇغ زات بولۇپ، بەندىلىرىگە خالىغان ئىشنى قىلدۇرالايدۇ، دېگەن مەنىلەردە.

«اَلْعَزِيزُ الْجَبَّارُ» ‹قرآن› : ئۇ غالىبتۇر ، قەھرى قىلغۇچىدۇر.

جَبَّاسٌ : سىرچى ؛ سۇۋاقچى.

جَبَّاسَةٌ ج جَبَّاسَاتٌ : گەج زاۋۇتى.

جَبَّانٌ : قورقۇنچاق ؛ ئېرىمچىك ساتقۇچى ، قەبرىستانلىق ، دالا.

جَبَّانٌ ج جَبَابِيْنُ : گۆركار ؛ پىشلاق دۇكىنى، پىشلاق ساتقۇچى.

جَبَّانٌ جَبَّانَةٌ ج جَبَّانَاتٌ : قەبرىستانلىق ، زاراتگاھلىق.

جَبَّانَةٌ ج جَبَابِيْن : قەبرىستانلىق ، دالا ، ئېگىزلىك.

جُبَّةٌ ج جِبَابٌ وجُبَبٌ : ئون ، يەكتەك ، پەلتو ، تاشقى كىيىم ، چاپان ، خالات.

جَبَّرَ يُجَبِّرُ تَجْبِيْرًا : تاڭدى (سۇنۇقنى) ، ئوڭشىدى ، ياخشىلىدى ؛ زورلىدى.

جَبَّسَ يُجَبِّسُ تَجْبِيْسًا الْحَائِطَ : تامنى ئاقلىدى ، تامنى ھاكلىدى.

جَبَّسَ : گېپىسقا ئالدى.

«جُبِّسَ ذِرَاعُهُ الْمَكْسُورَةُ» : ئۇنىڭ سۇنغان بىلىكى گېپىسقا ئېلىندى.

جَبَّلَ يُجَبِّلُ تَجْبِيْلًا الشَّيْءَ : پارچىلىدى ، كەستى.

جَبَّنَ يُجَبِّنُ تَجْبِيْنًا الرَّجُلَ : بوزەك قىلدى.

جَبَّنَ الْحَلِيْبَ : پىشلاق قىلدى ، ئېرىمچىك قىلدى ، پىشلاق ياسىدى.

جَبَّهَ يُجَبِّهُ تَجْبِيْهًا : بېشىنى ساڭگىلاتتى ، بېشىنى تۆۋەن سالدى.

جَبَّى يُجَبِّي تَجْبِيَةً : باش ئۇردى ، باش قويۇپ تەزىم قىلدى.

جِبْتٌ : بۇت ؛ كاھىن ، سېھىر ، سېھىرگەر.

«يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ» ‹قرآن› : ئۇلار بۇتقا ۋە شەيتانغا ئىشىنىدۇ.

جَبَدَ يَجْبِدُ جَبْدًا : سۆرىدى، تارتتى.

جَبَذَ يَجْبِذُ جَبْذًا : تارتتى ، سۆرىدى ؛ ئۆزىگە قاراتتى.

جَبَرَ يَجْبُرُ جَبْرًا وجُبُورًا وجِبَارَةً: سۇنۇقنى تاڭدى ؛ ئوڭشىدى ، ياخشىلىدى ، رېمونت قىلدى ، زورلىدى.

جَبَرَ الْقَلْبَ : تەسەللى بەردى ، كۆڭلىنى ياسىدى.

جَبَرَ الْفَقِيْرَ : كەمبەغەلگە ياردەم بەردى ، كەمبەغەلنىڭ ھاجىتىدىن چىقتى.

جَبَرَ يَجْبُرُ جُبُورًا وجُبْرًا وجِبَارَةً : ياردەم بەردى ، كۆڭۈل بۆلدى.

جَبْرٌ : زورلاش ، مەجبۇرلاش ، قىستاش؛ تېڭىقچىلىق ، تېڭىقچىلىق تېخنىكىسى.

«قَامَ بِالْعَمَلِ جَبْرًا لَا اِخْتِيَارًا» : ئۇ بۇ ئىشنى ئىختىيارىي ئەمەس ، مەجبۇرىي

قىلدى.

عِلْمُ الْجَبْرِ : ئالگېبرا.

جَبْرًا. بِالْجَبْرِ : مەجبۇرىي ، زورمۇ زور.

جُبْرَانٌ : جەبرائىلنىڭ قىسقارتىلمىسى.

جَبَرُوتٌ : كۈچ - قۇۋۋەت ، كۈچ - قۇدرەت ؛ ئۇلۇغلۇق ، بۈيۈكلۈك.

«لَنْ تَسْتَمِرَّ إِسْرَائِيلُ فِي جَبَرُوتِهَا وَتَوَاصُلِ اِحْتِلَالِهَا لِأَرَاضٍ عَرَبِيَّةٍ» : ئىسرائىلىيە زومىگەرلىكنى ۋە ئەرەب زېمىنىنى بولغان داۋاملىق ئىشغالىيەتنى قىلىشنى داۋاملاشتۇرالمايدۇ.

جِبْرِيل. جَبْرِيل جَبْرَائِيل جِبْرَائِيل : (ئاللاھ تەرىپىدىن پەيغەمبەرلەرگە ۋەھيى ئېلىپ كېلىدىغان پەرىشتە.)

جَبْرِيٌّ : ئالگېبرالىق ، ئالگېبرانىڭ ؛ مۇقىم ، تاختاي باھاسى ؛ رىجىم ، مەجبۇرىي.

جَبَرِيٌّ ج جَبَرِيَّةٌ : جەبەرىيە مەزھىپى تەقدىرچىلىك (ئىنساننىڭ ئىش - ھەرىكىتىنى ئاللاھقا نىسبەت بېرىپ ، ئىنساننىڭ ئىرادىسى ۋە ئىختىيارىنى پۈتۈنلەي ئىنكار قىلىدىغان ، ئىنسانغا جانسىز نەرسىلەر قاتارىدا قارايدىغان مەزھەپ) ، تەقدىرچىلىك مەزھىپى.

جَبْرِيَّةٌ : تەقدىرچىلىك نەزەرىيىسى.

اَلْقُوَّةُ الْجَبْرِيَّةُ : زوراۋانلىق كۈچ ، زورلۇق كۈچ.

«وُضِعَ الرَّئِيسُ السَّابِقُ تَحْتَ الْإِقَامَةِ الْجَبْرِيَّةِ فِي مَنْزِلِهِ» : سابىق رەئىس ئۆز تۇرالغۇسىدا رىجىم ئاستىغا ئېلىنىدى.

جَبَزَ يَجْبِزُ جَبْزًا : كەستى ، ئۈزدى.

جَبَزَ يَجْبِزُ جَبَازَةُ الْخُبْزِ : نان قېتىپ قالدى ، نان قۇرۇپ قالدى.

جِبْزٌ : بېخىل ؛ ئەسكى ، رەزىل ، پەسكەش ، ئېپلاس ؛ ئاجىز.

جِبْزَةٌ : پارچە.

جِبْسٌ : ھاك ، گەج ، سىگىرتاش.

مَعْدَنُ الْجِبْسِ : ھاك تېشى كانى.

جَبَلَ يَجْبُلُ جَبْلًا اللَّهُ الْخَلْقَ : ياراتتى ، خەلق ئەتتى.

جَبَلَهُ اللَّهُ عَلَى كَذَا : ئاللاھ ئۇنى ئاشۇنداق ياراتتى.

جَبَلَ الشَّيْءَ : چىگىتتى ، باغلىدى.

جَبَلَ يَجْبُلُ جَبْلًا : يۇغۇردى ، ئارىلاشتۇردى ، سىڭىپ كەتتى.

«جُبِلَتِ الْقُلُوبُ عَلَى حُبِّ مَنْ أَحْسَنَ إِلَيْهَا» : ياخشىلىق قىلغانلارنىڭ مۇھەببىتى دىللارغا سىڭىپ كەتكەن.

جَبِلَ يَجْبَلُ جَبَلًا : قوپاللاشتى ، يوغىنىدى.

جَبَلٌ ج جِبَالٌ وأَجْبَالٌ وأَجْبُلٌ : تاغ.

فُلَانٌ جَبَلٌ سِينَا : تاغدەك مۇستەھكەم، تاغدەك يىمىرىلمەس.

جَبَلُ نَارٍ : يانار تاغ ، ۋولقان.

جَبَلُ جَلِيدٍ : مۇز تاغ.

اِبْنَةُ الْجَبَلِ : ئەكس سادا ؛ يىلان ؛ بالايىئاپەت ، بەختسىزلىك.

أَنْفُ الْجَبَلِ : تاغ تۇمشۇقى.

«سَلَّقَ الْجَبَلَ لِيُطِلَّ عَلَى كُلِّ الْمَدِينَةِ» : پۈتۈن شەھەرنى كۆرۈش ئۈچۈن تاغقا چىقتى.

جِبْلٌ : قورۇ ، ھويلا.

جَبَلَاوِيٌّ ج جَبَلَاوِيَّةٌ : تاغلىق.

جَبَلَايَةٌ : ئۆڭكۈر ، غار.

جَبْلَةٌ. جِبْلَةٌ. جَبَلَةٌ. جِبِلَّةٌ. جُبُلَّةٌ ج جِبِلَّاتٌ : ئۇممەت ، جامائەت ؛ تەبىئەت ، خاراكتېر ، خۇسۇسىيەت ، ماھىيەت.

اَلْجِبِلُّ. اَلْجِبِلَّةُ : جامائە.

جِبِلٌّ : نۇرغۇن كىشىلەر.

«وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِبِلًّا كَثِيرًا» ‹قرآن› : شۇبھىسىزكى ، شەيتان سىلەردىن نۇرغۇن كىشىلەرنى ئازدۇردى.

جِبِلَّةٌ : ئىلگىرىكى ئۇممەتلەر.

«وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالْجِبِلَّةَ الْأَوَّلِينَ» ‹قرآن› : سىلەرنى ۋە ئىلگىرىكى ئۇممەتلەرنى ياراتقان ئاللاھدىن قورقۇڭلار.

جِبِلِّيٌّ : تەبىئىي ، تۇغما ، يارىلىشىدىنلا.

جَبَلِيٌّ : تاغقا ئائىت ، تاغقا مەنسۇپ ، تاغلىق ، تاغدىن چىققان ، تاغلىق رايوندا ئۆسكەن ، تاغلىق رايون.

«يَعِيشُ الْأَكْرَادُ فِي الْمَنَاطِقِ الْجَبَلِيَّةِ مِنَ الْعِرَاقِ» : كوردلار ئىراقنىڭ تاغلىق رايونلىرىدا ياشايدۇ.

جَبُنَ يَجْبُنُ جُبْنًا وجَبَانَةً : قورقتى ، ئەيمەندى ، يۈرەكزادە بولدى ، ئىرادىسى بوشىدى ، قورقۇنچاقلىق قىلدى ، توخۇ يۈرەكلىك قىلدى، لاسىدە بولۇپ قالدى.

«اَلْفِدَائِيُّ لَا يَجْبُنُ عَنْ مُوَاجَهَةِ الْمَوْتِ دِفَاعًا عَنْ حُقُوقِ شَعْبِهِ» : پىدائىيلار خەلقىنىڭ ھوقۇقىنى قوغداش يولىدا ئۆلۈمدىن قورقۇپ قالمايدۇ.

جُبْنٌ وجُبُنٌ وجُبُنٌّ اَلْوَاحِدَةُ جُبْنَةٌ : پىشلاق ، ئىرىمچىك.

جُبْنٌ : قورقۇنچاقلىق ، توخۇ يۈرەكلىك.

جَبَهَ يَجْبَهُ جَبْهًا: دۈچ كەلدى ، يۈزلەندى ، يۈز كەلتۈردى ، ئۇچراشتى ، دوقۇرۇشتى.

جَبْهَةٌ ج جِبَاهٌ وجَبَهَاتٌ :پېشانە ، ماڭلاي؛ لىنىيە ، ئالدىنقى سەپ ، فرونت.

جَبْهَةُ الْقَوْمِ : قەۋمىنىڭ باشلىقى ، داھىيسى ، يېتەكچىسى ، ئاقساقىلى.

جَبْهَةٌ مِنَ النَّاسِ : تەشكىلات ، كوللېكتىپ.

جَبْهَةٌ مُتَّحِدَةٌ : بىرلىك سەپ.

اَلْجَبْهَةُ الْإِيدِيُولُوجِيَّةُ: ئىدىيىۋى سەپ.

اَلْجَبْهَةُ وَالْقَاعِدَةُ : ئالدىنقى سەپ ۋە ئارقا سەپ.

«تَفَقَّدَ الْقَائِدُ الْقُوَّاتِ الْمُحْتَشِدَةَ فِي الْجَبْهَةِ الْجَنُوبِيَّةِ» : قوماندان جەنۇبىي لىنىيىگە توپلانغان قوشۇنلارنى كۆزدىن كەچۈردى.

فِي عِدَّةِ جَبَهَاتٍ : بىرقانچە جەڭ مەيدانىدا ، بىرقانچە سەپتە.

جَبُوسٌ : پەسكەش ئادەم، چاكىنا ئادەم؛ ناچىرى (نەرسىنىڭ).

جَبَى يَجْبِي جِبَايَةَ الْأَمْوَالَ : ماللاردىن باج يىغدى ، باج ئالدى.

«يُجْبَى إِلَيْهِ ثَمَرَاتُ كُلِّ شَيْءٍ» «قرآن» : ھەرەمگە تۈرلۈك مېۋىلەرنىڭ ھەممىسى كەلتۈرۈلدى.

جَبِيرَةٌ ج جَبَائِرُ : تېڭىق تاختىسى، تېڭىق لاتىسى.

جَبِيزٌ : قۇرۇق نان ، قۇرۇق بولكا.

جَبِيسٌ ج أَجْبَاسٌ : ئېيىق بالىسى ، كىچىك ئېيىق ، بالا ئېيىق ؛ پىخسىق ، ئەسكى ، ناچار.

جَبِينٌ : قورقۇنچاق ، توخۇ يۈرەك.

جَبِينٌ ج أَجْبُنٌ وجُبُنٌ وأَجْبِنَةٌ : پېشانە ، ماڭلاي.

«رَفَضَ أَنْ يَبِيعَ عِرْقَ جَبِينِهِ كَمَا كَانَ يُبَاعُ عِرْقُ جَبِينِ الْعَبِيدِ فِي الْعُهُودِ الْغَابِرَةِ» : ئۇ ئىلگىرىكى زامانلاردا قۇللارنىڭ جاپالىق ئەمگىكى سېتىلغىنىغا ئوخشاش ئۆزىنىڭ جاپالىق ئەمگىكىنى سېتىشنى رەت قىلدى.

جَثَا يَجْثُو جُثُوًّا : تىزلاندى ، تىزلىنىپ ئولتۇردى ؛ دۈم ياتتى ؛ پۇتىنىڭ ئۇچىدا تۇردى.

جُثَالَةٌ : تۆكۈلگەن غازاڭ.

جُثَامٌ : قارا بېسىش.

جَثَّ يَجُثُّ جَثًّا : قومۇردى ، يۇلدى ، يىلتىزىدىن قومۇردى ، تاياق بىلەن ئۇردى.

جَثٌّ : قومۇرماق ، يىلتىزىدىن قومۇرماق ؛ شاسىنىڭ خام ئەشياسى ؛ ھەسەلگە ئارىلىشىپ قالغان ھەسەل ھەرىسىنىڭ قانات - بەدەنلىرى؛ چېكەتكە ئۆلۈكى؛ دۆڭ؛ كەسەك.

جُثَّامَةٌ: ھورۇن ، ئىش خۇشياقماس ، تەييارتاپ؛ قارا بېسىش؛ ئەسكى ، ئەخلاقسىز.

جُثَّةٌ ج جُثَثٌ : جىسىم ، بەدەن ، گەۋدە ، تەن.

جُثَّةُ الْمَيِّتِ : جەسەت ، مېيىت ، ئۆلۈك ؛ تاپ.

جُثَّةٌ هَامِدَةٌ : تاپ ، ئۆلۈك ، جەسەت.

«تَنَاثَرَتْ جُثَثُ الْقَتْلَى مِنَ الْفَرِيقَيْنِ عَلَى أَرْضِ الْمَعْرَكَةِ» : ئۇرۇشۇۋاتقان ئىككى تەرەپتىن ئۆلگەنلەرنىڭ جەسەتلىرى ئۇرۇش مەيدانى بويىچە تارالدى.

جَثْلَةٌ ج جَثْلٌ : قويۇق يوپۇرماقلىق چوڭ دەرەخ ؛ قارا چۈمۈلە ، چوڭ چۈمۈلە.

جَثَمَ يَجْثِمُ جَثْمًا وجُثُومًا : دۈم ياتتى ، يەرگە چاپلىشىۋالدى ، ئېگىشتى ، يەر بېغىرلىدى ، يەرگە قوندى.

جَثَمَ اللَّيْلُ: يېرىم كېچە بولدى.

«جَثَمَتِ الطَّائِرَةُ عَلَى أَرْضِ الْمَطَارِ» : ئايروپىلان ئايرودرومغا قوندى.

جُثْمَانٌ : بەدەن ، تەن ، گەۋدە ، جىسىم.

جُثْمَانُ الْمَيِّتِ : جەسەت ، مېيىت ، ئۆلۈك ؛ تاپ.

«نُقِلَ جُثْمَانُهُ إِلَى مَقْبَرَةِ الشُّهَدَاءِ» : ئۇنىڭ جەسىتى شېھىتلەر زاراتگاھلىقىغا ئېلىپ بېرىلدى.

جُثْوَةٌ ج جُثًى: تۆپىلىك ، كىچىك ئېگىزلىك ، دۆڭ ، قەبرە ، قورام تاش ، جەسەت.

جُثُومٌ : يەرگە چاپلىشىپ ياتقان ، ئويغۇنچان ، قارا بېسىش.

جَثَى يَجْثِي جَثْيًا وَ جُثِيًّا : تىزلاندى ، تىزلىنىپ ئولتۇردى ؛ دۈم ياتتى ، پۇتىنىڭ ئۇچىدا تۇردى.

جَحَا يَجْحُو جَحْوًا بِالْمَكَانِ : تۇردى ، ئورۇنلاشتى.

جَحَا الشَّيْءَ : قومۇرۇۋەتتى.

جُحَا. جُحَى: بىر ئەرەب لەتىپىچىسىنىڭ ئىسمى.

جُحَافٌ : ئۆلۈم ، ھالاكەت ، ئىتتىك ئېقىن ؛ ئىچى سۈرۈش.

مَوْتٌ جُحَافٌ : قىيىن ئۆلۈم.

سَيْلٌ جُحَافٌ : قاتتىق كەلكۈن.

جِحَافٌ : ئۇرۇش ؛ قىلىچ چېپىش.

جُحَالٌ : زەھەر ، زەھەرلىك ماددا ، ئوغا.

جَحْجَحَ يُجَحْجِحُ جَحْجَحَةً الشَّيْءَ : مەلۇم بىر شەيئىنىڭ تېگىگە يەتتى ، ئىزدەپ تاپتى ، تېز تۇتۇش قىلدى؛ پەخىرلەندى.

جَحْجَحَ عَنِ الْأَمْرِ: ئىشتىن يالتايدى؛ كېچىكتى.

جَحْجَحَ عَنِ الْقِرْنِ : رەقىبىدىن چېكىندى.

جَحْجَحٌ وَ جَحْجَاحٌ ج جَحَاجِحُ وجَحَاجِحَةٌ : ئېسىل ئادەم ، مەرد ئادەم.

جُحْجُحٌ ج جَحَاجِحُ : قوچقار.

جَحْجَحَةٌ : ئۆلۈم ، ھالاكەت.

جَحَّافٌ : جاننى ئالغۇچى ، ۋەيران قىلغۇچى ، ھالاك قىلغۇچى.

جَحَّظَ يُجَحِّظُ تَجْحِيظًا : تىكىلىپ قارىدى.

جَحَّلَ يُجَحِّلُ تَجْحِيلاً : ئۇرۇپ يىقىتىۋەتتى ، غۇلىتىۋەتتى.

جَحَّمَ يُجَحِّمُ تَجْحِيمًا : تىكىلىپ قارىدى ، ئالىيىپ قارىدى.

جَحَّنَ يُجَحِّنُ تَجْحِينًا : (ئائىلىسىگە) قىيىنچىلىق كەلتۈردى.

جَحَدَ يَجْحَدُ جَحْدًا وَجُحُودًا الْحَقَّ أَوْ بِهِ : ھەقنى ئىنكار قىلدى ، تاندى ؛ رەت قىلدى ؛ ئېتىشەنمىدى.

جَحَدَهُ حَقَّهُ أَوْ بِحَقِّهِ : ھەققىگە ئىنكار قىلدى ، ئېتىراپ قىلمىدى.

جَحَدَ الْمَعْرُوفَ : ياخشىلىقنى بىلمىدى ، ۋاپاغا جاپا قىلدى ، ۋاپاسىزلىق قىلدى ، ناشۈكۈرلۈك قىلدى ، تۇزكورلۇق قىلدى.

«أَفَبِنِعْمَةِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ» «قرآن» : ئۇلار ئاللاھنىڭ نېمىتىنى ئىنكار قىلىشامدۇ.

جَحِدَ يَجْحَدُ جَحْدًا الشَّيْءُ : ئازايدى، كېمەيدى، ئازلىدى.

جَحِدَ الرَّجُلُ : بەرىكىتى قاچتى ، ياخشىلىقى تۈگىدى ، ياخشىلىقى ئاز قالدى.

جَحِدَ الْعَيْشُ : تۇرمۇشى قىيىنلاشتى ، ئېغىر كۈنگە قالدى.

جَحِدَ الْعَامُ : قۇرغاقچىلىق بولدى.

جَحِدَ النَّبَاتُ : ئۆسۈملۈك ئۆسمىدى.

جَحِدَتِ الْأَرْضُ :زېمىن قۇرۇپ كەتتى.

جَحْدٌ : ئىنكار قىلماق ، رەت قىلماق ، تۇزكورلۇق قىلماق، ۋاپاغا جاپا قىلماق ، نانكورلۇق قىلماق.

جَحْدٌ. جَحِدٌ : قۇرغاق، قۇرغاقچىلىق ؛ نامراتچىلىق.

عَامٌ جَحْدٌ : قۇرغاقچىلىق يىلى.

جَخْدَلَ : قاۋۇل يىگىت ، جانلىق يىگىت.

جَحَرَ يَجْحَرُ جَحْرًا الْحَيَوَانُ : ھايۋان ئۇۋۇسىغا كىردى.

جَحَرَ الضَّبُّ : كەلە ئۇۋۇسىغا كىردى.

جَحَرَ الْعَامُ : يامغۇر ياغمىدى ، يىل قۇرغاقچىلىق بولدى.

جُحْرٌ ج أَجْحَارٌ وجِحَرَةٌ وأَجْحِرَةٌ : ئۇۋا ، ئۆڭكۈر ، غار ، تۆشۈك ، كامار.

«لاَ يُلْدَغُ الْمُؤْمِنُ فِي جُحْرٍ وَاحِدٍ مَرَّتَيْنِ» (حديث) : مۇسۇلمان ئادەم يىلان چاققان تۆشۈككە قايتا قولىنى تىقمايدۇ.

جُحْرَانٌ: ئۇۋا ، ئۆڭكۈر.

جَحْرَةٌ : قۇرغاقچىلىق يىلى ، ھۆل - يېغىن ئاز بولغان يىل.

جَحَسَ يَجْحَسُ جَحْسًا الْجِلْدَ: تېرىنى شىلدى، سويدى ، ئاقلىدى.

جَحَشَ يَجْحَشُ جَحْشًا الْجِلْدَ : تېرىنى شىلدى، سويدى ، ئاقلىدى.

جَحَشَ عَنْهُ : ئۆزىنى چەتكە ئالدى.

جَحْشٌ ج جِحَاشٌ وجِحْشَانٌ وجِحَشَةٌ : تەخەي ، خوتەك؛ تاي.

جَحْشَةٌ : چىشى تەخەي ، مادا تەخەي؛ قولغا يۆگەپ يىپ قىلىپ ئېشىلىدىغان يۇڭ.

جَحَظَ يَجْحَظُ جُحُوظًا : تومپايدى ، تومپىيىپ چىقتى ، پولتايدى.

جَحَظَتْ عَيْنُهُ : كۆزى پولتىيىپ چىقتى ، كۆزى پولتايدى.

جَحَفَ يَجْحَفُ جَحْفًا : يان باستى ، بىر تەرەپكە ئاغدى ، مايىل بولدى.

جَحَفَ الشَّيْءَ: مەلۇم بىر نەرسىنى سويدى ، ئاقلىدى ، ئالدى.

جَحَفَهُ بِرِجْلِهِ : تەپتى.

جَحَفَ لَهُ الطَّعَامَ : ئۇنىڭغا تاماقنى ئۇسۇپ بەردى.

جَحَفَهُ بِالسَّيْفِ : ئۇنى قىلىچ بىلەن چاپتى.

جَحِفَ فُلاَنٌ : ئىچى سۈرۈپ كەتتى.

جَحِفٌ : سۇسىراپ قالغان ئاجىز ئۇسۇملۇك.

جَحْفَةٌ : كالتەك توپ.

جُحْفَةٌ : كۆلنىڭ ئەتراپىدا قېپقالغان قالدۇق سۇ ، بىر كاپام ئاش.

جَحْفَلَ يُجَحْفِلُ جَحْفَلَةً: ئۇنى يىقىتىۋەتتى ، ئۆرۈۋەتتى ، ئەيىبلىدى ، مالامەت قىلدى.

جَحْفَلٌ ج جَحَافِلُ: زور قوشۇن ، چوڭ قوشۇن.

رَجُلٌ جَحْفَلٌ : ئۇلۇغ ئادەم ، مۆھىم ئادەم ، قەدىرلىك ئادەم ، ئۇلۇغ ئەرباب.

«جَاؤُوا فِي جَحْفَلٍ عَظِيمٍ» : زور قوشۇن تارتىپ كەلدى.

جَحْفَلَةٌ ج جَحَافِلُ : ئات ، قېچىر ، ئېشەك قاتارلىقلارنىڭ كالپۇكى.

جَحَلَ يَجْحَلُ جَحْلاً : ئۆرۈپ يىقىتتى ، غۇلىتىۋەتتى.

جَحْلٌ ج جِحَالٌ : چوڭ تۇلۇم ، چوڭ تېرە خالتا.

جَحْلٌ ج جُحُولٌ جُحْلاَنٌ : كەسلەنچۈك ؛ ھەمسەل ھەرىسىنىڭ پادىشاھى ؛ باشلىق ، رەھبەر ، قېرى كەلە ؛ چوڭ قاچا.

جَحْلاَءُ : چوڭ تۆگە.

جَحَمَ يَجْحَمُ جَحْمًا النَّارَ: ئوت ياقتى ، ئوت قالىدى ، ئوت تۇتاشتۇردى.

جَحَمَ الْعَيْنَ: كۆزىنى ئاچتى.

جَحَمَهُ عَنِ الْأَمْرِ: ئۇنى مەلۇم بىر ئىشتىن توستى ، چەكلىدى.

جَحْمَرِشٌ ج جَحَامِرُ : موماي ، قېرى خوتۇن ، كەمپىر؛ چوڭ توشقان.

جَحِنَ يَجْحَنُ جَحَنًا الصَّبِيُّ: بوۋاقتا ئوزۇقلۇق يېتىشمىدى.

جَحِنٌ: ئوبدان بېقىلمىغان بالا ، ئوزۇق يېتىشمىگەن جانسىز بالا، ئاجىز ياش؛ ئاجىز ئۆسۈملۈك.

جُحُودٌ: ئىنكار قىلماق ، تانماق ، رەت قىلماق ؛ تۆزكورلۇق قىلماق، ۋاپاغا جاپا قىلماق.

جَحْوَشٌ: نارەسىدە ؛ بالاغەتكە يەتمىگەن بالا.

جُحُوظُ الْعَيْنِ: كۆزىنىڭ پولتىيىپ چىقىشى.

جَحِيشٌ: تەرەپ ؛ يىرىق ، دەز.

جَحِيمٌ: دوزاخ ، جەھەننەم ، يالقۇنجاپ كۆيۈۋاتقان ئوت.

جَحِيمِيٌّ: دوۋزىخى.

جَخَّ يَجِخُّ جَخًّا بِرِجْلِهِ: يۆتكەلدى؛ پۇتى بىلەن توپا تورزۇتتى.

جَخٌّ: سەجدىدە قورسىقىنى كۆتۈرۈپ ئىككى بىلىكىنى ئېچىپ تۇردى.

جَخَّاخٌ: پوچى ، لاپ ئۇرغۇچى ، ھاكاۋۇر ، مەنمەنچى.

جَخَّاقٌ: ھاكاۋۇر، ئۆزىنى چوڭ تۇتقۇچى، مەمەدان.

جَخَرَ يَجْخَرُ جَخْرًا الْبِئْرَ: قۇدۇقنى كېڭەيتتى.

جَخَفَ يَجْخُفُ جَخْفًا و جَخِيفًا: تەھدىت سالدى، چوڭ گەپ قىلدى، خورەك تارتتى، پو ئاتتى ؛ پەخىرلەندى ، مەغرۇرلاندى، ئۆزىدە يوق نەرسىلەر بىلەن ھاكاۋۇرلۇق قىلدى.

جَخِيفٌ: تەكەببۇر ، قورساقنىڭ غولدۇرلىشى ، ئەقىل ــ پاراسەت ، نۇرغۇن.

جَدَا يَجْدُو جَدْوًا عَلَيْهِ: ئۇنىڭغا بەردى ؛ ياردەم سورىدى ، مەدەت تىلىدى.

جَدَاءٌ: سوۋغا ، پايدا ـ مەنپەئەت.

جُدَاءٌ: كۆزۋادرات سان ؛ كۆپەيتكۈچى.

جِدَارٌ ج جُدُرٌ وجُدْرٌ و جُدْرَانٌ: تام.

جِدَارٌ ج جِدَارَاتٌ: تەگ ، ئۇل ، ئاساس.

جَدَارَةٌ: سالاھىيەت، ئىقتىدار، لاياقەت، قابىلىيەت.

«عُيِّنَ فِي مَنْصَبِهِ عَنْ جَدَارَةٍ» : ئۇ لاياقەتلىك بولغانلىقى ئۈچۈن مەنسەپكە قويۇلدى.

جِدَارِيٌّ: بوشلۇق ؛ قورساق.

جِدَالٌ: مۇنازىرە ، تالاش ـ تارتىش ، جېدەل ـ ماجىرا ، نىزا ، دەتالاش.

بِلَا جِدَالٍ: تالاش ـ تارتىش قىلمايلا.

«أَرْغَبُ فِي إِبْدَاءِ رَأْيِي فِي الْجِدَالِ الَّذِي جَرَى آنِفًا» : بايا بولۇپ ئۆتكەن دەتالاشقا قارىتا ئۆز پىكرىمنى قويغۇم بار.

جَدَالَةٌ: توپا ، تۇپراق ، يەر ـ زېمىن ، تېرىلغۇ يەر.

جِدَالِيٌّ: بەس ـ مۇنازىرە قىلىش ، بەس ـ مۇنازىرىگە مەنسۇپ.

اَلْجُدَامَةُ: يەنجىلمىگەن باشاق.

جَدَبَ يَجْدُبُ جَدْبًا وجَدُبَ يَجْدُبُ جُدُوبَةً الْمَكَانُ: (يەر) قۇرۇپ كەتتى ، قاغجىراپ كەتتى.

جَدَبَهُ: ئۇنى ئەيىبلىدى.

جَدْبٌ: قۇرغاقچىلىق ، ئاچارچىلىق ، قەھەتچىلىك.

جَدْبٌ م جَدْبَةٌ ج جُدُوبٌ: قۇرغاقچىلىق ، قۇرغاق ، ئەيىب ، نۇقسان.

جَدَثٌ ج أَجْدَاثٌ وأَجْدُثٌ: قەبرە ، گۆر.

«فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَى رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ» ‹قرآن› : ئۇلار قەبرىلىرىدىن چىقىپ پەرۋەردىگارى تەرەپكە يۈگۈرىدۇ.

جُدْجُدٌ ج جَدَاجِدُ: قارا چېكەتكە.

جَدَحَ يَجْدَحُ جَدْحًا السَّوِيقَ فِي الْمَاءِ: سۇغا تالقان چالدى.

جَدَّ يَجِدُّ جَدًّا: تەلىيى ئوڭدىن كەلدى ، بەختلىك بولدى ، تەلىيى كەلدى.

جَدَّ يَجِدُّ جِدَّةً الثَّوْبُ: كىيىم يېڭى بولدى.

جَدَّ يَجُدُّ جِدًّا: تىرىشتى ؛ ئەھمىيەت بەردى ، ئەستايىدىل بولدى ؛ ئالدىرىدى.

«قَدْ جَدَّ فِي طَلَبِ الْعِلْمِ مَا اسْتَطَاعَ» : ئۇ ئىلىم تەلەپ قىلىشنىڭ يولىدا كۈچى يېتىشىچە تىرىشتى.

«جَدَّ فِي السَّيْرِ كَأَنَّهُ عَلَى مِيعَادِهِمْ» : ئۇ گويا كى مۇھىم بىر ئىشقا ۋەدىلىشىپ قويغاندەك ئالدىراپ ماڭدى.

جَدٌّ: تەلەي ، ئامەت ، بەخت ؛ ئۇلۇغ ، بۈيۈك ، زور ، چوڭ.

عَاثِرُ الْجَدِّ: تەلەيسىز ، شورپېشانە ، بەختسىز.

اَلْجَدُّ الْعَاثِرُ: كاج تەلەي ، شۇم پېشانە.

جَدٌّ ج أَجْدَادٌ وجُدُودٌ وجُدُودَةٌ: چوڭ دادا ، بوۋا؛ دادا.

جِدٌّ: تىرىشماق ، ئەستايىدىل بولماق ، جىددىي بولماق ، ئەستايىدىل ، پۇختا.

مَسْأَلَةٌ جِدِّ خَطِيرَةٍ: ناھايىتى چوڭ مەسىلە ، ئىنتايىن جىددىي مەسىلە.

جِدًّا: ناھايىتى ، ئىنتايىن ، بەك.

جِدٌّ: ناھايىتى، بەك.

«كَانَ مُجْتَهِدًا جِدًّا» : ئۇ ناھايىتى تىرىشچان ئىدى.

جُدٌّ ج أَجْدَادٌ: ئۆستەڭ بويى ، دەريا بويى ، قىرغاق.

جَدَّةٌ ج أَجْدَادٌ: تۈز يەر ، تەكشى يەر.

«مَنْ سَلَكَ الْجَدَدَ أَمِنَ الْعِثَارَ» : تۈز يولدا ماڭغان مۇدۇرۇپ كەتمەيدۇ.

جَدَّاءُ: قۇلىقى كېسىلگەن تۆگە ۋە قوي ؛ قەھەتچىلىك يىلى؛ ئەمچەكى كىچىك ئايال.

جُدَّةٌ ج جُدَدٌ: ئالامەت ، بەلگە ، نىشان ؛ ماركا ؛ شەكىل ، مودا ؛ ئارماق.

«تَمَيَّزَ الْكِتَابُ بِجِدَّةِ مَوْضُوعِهِ» : كىتاب ماۋزۇسىنىڭ يېڭىلىقى بىلەن ئالاھىدىلىككە ئىگە.

جِدَّةٌ: يېڭى ، يېپيېڭى ؛ يېڭىلىق.

جَدَّةٌ ج جَدَّاتٌ: چوڭ ئانا ، موما؛ ئانا.

جَدَّالٌ: جېدەلخور ، ئۇرۇشقاق ، مۇنازىرە مەستانىسى ، مۇنازىرىگە ئامراق ، مۇنازىرىخۇمار.

اَلْجُدَّةُ ج جُدَدٌ: ئاسمان ۋە تاغ يوللىرى.

جَدَّدَ يُجَدِّدُ تَجْدِيدًا الشَّيْءَ: يېڭىلىدى ، ئىسلاھ قىلدى.

جَدَّدَ الثَّوْبَ: يېڭى كىيىم كىيدى.

«جَدَّدَ هَوَاءَ الْغُرْفَةِ» : ئۆينىڭ ھاۋاسىنى يېڭىلىدى.

«كَانَ عَلَيْنَا أَنْ نُجَدِّدَ جَوَازَسَفَرِنَا كُلَّ سَنَةٍ» : ھەر يىلى پاسپورتىمىزنى يېڭىلاپ تۇرۇشىمىز كېرەك.

اِفْتَحِ النَّوَافِذَ لِيَتَجَدَّدَ الْهَوَاءُ: ھاۋانىڭ يېڭىلىنىشى ئۈچۈن دېرىزىلەرنى ئېچىۋەت !

جَذَّرَ يُجَذِّرُ تَجْذِيرًا: تۈپتىن يوقاتتى ، يىلتىزىدىن قومۇرۇپ تاشلىدى.

جَدَّفَ يُجَدِّفُ تَجْدِيفًا: بىھۆرمەتلىك قىلدى ، ناشكورلۇق قىلدى.

جَدَّفَ الْقَارِبَ: قېيىق ھەيدىدى ، پالاق ئۇردى.

جَدَّفَ بِالنِّعْمَةِ: تۇزكورلۇق قىلدى.

«لَا تُجَدِّفُوا بِنِعْمَةِ اللّٰهِ» (حديث) : ئاللاھنىڭ نېمىتىگە تۇزكورلۇق قىلماڭلار.

جَدَّفَ عَلَى اللّٰهِ: ناشۈكۈرلۈك قىلدى.

جَدَّلَ يُجَدِّلُ تَجْدِيلًاالْخَصْمَ: رەقىبىنى يىقىتتى.

جِدِّيٌّ: ئەستايىدىل ، جىددىي ، قەتئىي ئادەم.

«آنَ لَنَا أَنْ نَعْمَلَ جِدِّيًّا فِي مَحْوِ الْأُمِّيَّةِ» : بىزگە ساۋاتسىزلىقنى يوقىتىش ئۈچۈن جىددىي ئىشلەشنىڭ پەيتى كەلدى.

«لَابُدَّ مِنْ مُعَالَجَةِ هَذَا الْمَوْضُوعِ جِدِّيًّا» : بۇ مەسىلىنى چوقۇم ئەستايىدىل بىر تەرەپ قىلىش كېرەك.

جُدِّيٌّ: ناھايىتى تەلەيلىك.

جَدَرَ يَجْدُرُ جَدْرًا النَّبَاتُ: ئۆسۈملۈك بىخ سۈردى، ئۈندى.

جَدَرَ الْجُدَرِيُّ: چېچەك چىقتى.

جَدَرَ الشَّيْءَ: تام بىلەن قورشىدى.

جَدُرَ يَجْدُرُجَدَارَةً بِكَذَا: لايىق بولدى، ئەرزىدى، مۇۋاپىق كەلدى.

جَدُرَ بِذِكْرٍ: تىلغا ئېلىشقا ئەرزىيدۇ.

جُدِرَ: چېچەككە مۇپتىلا بولدى ، چېچەك چىقتى.

جَدْرٌ ج جُدْرَانٌ: تام.

جَدْرٌ: چېچەك.

جِذْرٌ ج جُذُورٌ: يىلتىز ، تومۇر.

جَدَرَةٌ: قالقان بەز ئىششىقى ؛ پوقاق.

جُدَرِيٌّ: چېچەك.

جُدَرِيُّ الْمُوَيِّ: قىزىل كېسەل.

جَدَسَ يَجْدُسُ جُدُوسًا الْأَمْرُ: مۇنقەرز بولدى ، يوقالدى.

جَدَعَ يَجْدَعُ جَدْعًا الْأَنْفَ: بۇرنىنى كەستى ، ناكا قىلدى.

جَدَعَهُ: ئۇنى سولىدى ، قامىدى.

جَدَعَ الْوَلَدَ: بالىنى ناچار ئوزۇقلاندۇردى.

جَدِعَ يَجْدَعُ جَدَعًا الْوَلَدُ: بالا ناچار ئوزۇقلاندى.

جَدِعَ الْأَنْفُ: بۇرنى كېسىلدى.

جَدَعٌ ج جُدْعَانٌ: ياش، يىگىت، ماھىر، باتۇر.

جَدِعٌ: ئاجىز، ياخشى، چوڭ بولالمىغان بالا.

جَدَفَ يَجْدِفُ جَدَفًا: لاغايلاپ ماڭدى، قولىنى تاشلاپ ماڭدى.

جُدِفَتِ الْيَدُ: قول كېسىلدى.

جَدَفَ يَجْدِفُ جُدُوفًا الطَّائِرُ: قۇش قانات قېقىپ تۆردى، ئۇچۇشتىن ئىلگىرى قانىتىنى لەپىلدەتتى.

جَدَقَ ج أَجْدَاقٌ: قەبرە.

جَدْفَاءٌ: قولىقى كېسىك؛ ئەن سېلىنغان قول.

جَدَلَ يَجْدُلُ جَدْلاً الْحَبُّ فِي السُّنْبُلِ: باشاق دان تۈزتتى.

جَدَلَ الْوَلَدُ: بالا يېتىلدى.

جَدَلَهُ: ئۇنى يىقىتتى.

جَدَلَ الشَّعْرَ: چاچنى ئۆرۈدى.

جَدَلَ الرَّجُلَ: مۇنازىرىلىشىپ يەڭدى.

جَدِلَ يَجْدَلُ جَدَلاً الْحَبُّ فِي السُّنْبُلِ: دان تۈزتتى.

جَدِلَ الْوَلَدُ: بالىنىڭ سۆڭىكى قاتتى؛ ئاداۋىتى كۈچەيدى.

جَدَلٌ: مۇنازىرە، تالاش - تارتىش؛ جېدەل - ماجىرا، نىزا، دەتالاش.

عِلْمُ الْجَدَلِ: بەس - مۇنازىرە قانۇنىيىتى، دىئالېكتىكا.

حَقِيقَةٌ لَاتَقْبَلُ الْجَدَلَ أَبَدًا: ھەرگىز مۇنازىرە تەلەپ قىلمايدىغان پاكىت.

فَرَضَ جَدَلاً: پەرەز قىلدى، قىياس قىلدى، تەخمىن قىلدى.

جَدِلٌ: جېدەلخور، ئۆرۈشقاق.

جَدْلَةٌ: ھاۋانچا تېپشى.

جَدَلِيٌّ: بەس - مۇنازىرىلىق، بەس - مۇنازىرىگە مەنسۇپ، جېدەلخور.

اَلْفَلْسَفَةُ الْجَدَلِيَّةُ: دىئالېكتىكىلىق پەلسەپە.

اَلْجَدَلِيُّونَ: مۇنازىرىلىشىش بىلەن شۆھرەت قازانغانلار، مۇنازىرىچىلار.

جَدْوَلٌ ج جَدَاوِلُ: ئۆستەڭ؛ جەدۋەل، سخېما، گرافىك؛ تىزىملىك، ئىسىملىك، رويخەت، تىزىم؛ سائەت؛ ئىسچوتچىك؛ مېتىر، ئۆلچەش ئەسۋابى؛ ئىستون؛ ئۇسلۇب؛ رەت، قۇر.

«يَجْرِي الْجَدْوَلُ بِالْقُرْبِ مِنْ بَابِ بَيْتِهِ»: ئۆستەڭ ئۇنىڭ ئۆيىنىڭ ئىشىكى ئالدىدىن ئاقىدۇ.

جَدْوَلُ الْإِمْتِحَانِ: ئىمتىھان جەدۋىلى.

جَدْوَلُ الدِّرَاسَةِ: دەرس جەدۋىلى.

جَدْوَلُ أَعْمَالِ الْمُؤْتَمَرِ: قۇرۇلتاي كۈنتەرتىپى.

جَدْوَلٌ حِسَابِيٌّ: سان تېپىش جەدۋىلى.

جَدْوَلُ الْأَعْمَالِ: ئىش تەرتىپى جەدۋىلى؛ يىغىن كۈن تەرتىپى؛ يوقلىما جەدۋىلى.

جَدْوَلٌ زَمَانِيٌّ: ۋاقىت جەدۋىلى.

جَدْوَلَةٌ: جەدۋەل سىزماق، سىزىق تارتماق.

جُدُولٌ: پاچاق سۆڭىكى، پۇت سۆڭىكى.

جَدْوَى: پايدا، مەنپەئەت؛ سوۋغات، ھەدىيە؛ ئومۇمىيۈزلۈك ياغقان يامغۇر.

«لَيْسَ مِنَ الْحِكْمَةِ الْإِشْتِغَالُ بِمَا تَقِلُّ جَدْوَاهُ مِنَ الْأُمُورِ»: پايدىسىز ئىشلار بىلەن شۇغۇللىنىش ئاقىلانىلىق ئەمەس.

عَلَى غَيْرِ جَدْوَى: پايدىسىز، ھېچقانداق مەنپەئەتى يوق.

جَدَى يَجْدِي جَدْيًا: يېلىندى؛ سوۋغات تەلەپ قىلدى.

جَدْيٌ ج أَجْدٍ وجِدَاءٌ وجِدْيَانٌ: ئوغلاق؛ قەدىمكى ئاسترونومىيە چۈشەنچىسىدە ئون ئىككى بۇرجنىڭ بىرى، (كېيىك شەكلىدە پەرەز قىلىنغان)، تاغ ئۆچكىسى؛ كېيىك.

جَدْيُ الْفَرْقَدِ: تۆمۈر قوزۇق، شىمال قۇتۇپ يۇلتۇزى.

جَدِيبٌ: قۇرغاق.

جَدْيَةٌ ج جَدْيٌ وجَدَيَاتٌ: ئېگەر، توقۇم.

جَدِيْدٌ ج جُدُدٌ م جَدِيدَةٌ: يېڭى ، يېڭىچە.

جَاءَ الطَّلَبَةُ الْجُدُدُ مِنْ كُلِّ صَوبٍ وحَدْبٍ إِلَى مَعْهَدِنَا: يېڭى ئوقۇغۇچىلار تەرەپ ـ تەرەپتىن ئىنستىتۇتىمىزغا كەلدى.

أَلْجَدِيدَانِ: كېچە بىلەن كۈندۈز.

جَدِيْدًا مِنْ جَدِيْدٍ: يېڭىدىن.

جَدِيْرٌ بِكَذَا: لايىق ، ئەرزىمەك ، كېرەك ، لازىم ؛ قىممىتى بار.

جَدِيْرٌ بِالذِّكْرِ: تىلغا ئېلىشقا ئەرزىيدۇ.

«هَذِهِ فِكْرَةٌ جَدِيرَةٌ بِالدَّرْسِ وَالْمُنَاقَشَةِ» : بۇ تەتقىق ۋە مۇزاكىرە قىلىپ بېقىشقا لايىق پىكىردۇر.

جَدِيْرٌ وَجَدِيْرَةٌ ج جَدَائِرُ: قوتان ، ئېغىل ؛ قوروق ، قورۇ.

«لَيْسَتْ عِنْدِي أَيَّةُ خَبْرَةٍ جَدِيرَةٍ بِالذِّكْرِ» : مېنىڭ تونۇشتۇرغۇدەك ھېچقانداق تەجرىبەم يوق.

جُدَيْرِيٌّ: سۇ چېچەك ، ئاقئانام.

جَدِيْلٌ ج جُدُلٌ: تېرە ياكى يۇڭدىن ئېشىلگەن چۇلۋۇر.

جَدِيْلَةٌ ج جَدَائِلُ: يول ، ھالەت، قەبىلە، تەرەپ، ئىرادە.

جَذَاذٌ وجُذَاذَةٌ ج جُذَاذَاتٌ: پارچە ، ئۇۋاق ، پۇرۇچ.

«فَجَعَلَهُمْ جُذَاذًا» «قرآن» : ئىبراھىم بۇتلارنى چېقىپ پارچە ـ پارچە قىلىۋەتتى.

جُذَاذَةٌ: كىچىك كۇمۇش پارچىسى.

جُذَاذَاتٌ: كېسىلگەن نەرسە ، ئىنچىكە نەرسە ، ئۇششاق نەرسە ؛ قىيىۋېلىنغان قەغەز پارچىلىرى (گېزىت ـ ژۇرنالنىڭ.)

جُذَامٌ: ماخاۋ ، جوزام كېسىلى.

جُذَامَةٌ: ئېگىز (يەرنىڭ) .

جَذَبَ يَجْذِبُ جَذْبًا: تارتتى ، سوزدى ، سۆرىدى ، دىققىتىنى جەلپ قىلدى.

«جَذَبَ الْغَرِيقَ إِلَى الشَّاطِىءِ مِنْ يَدِهِ» : سۇ ئېقىتىپ كەتكەن ئادەمنى ئىككى قولىدىن تۇتۇپ قىرغاققا تارتتى.

«كَانَ الشَّاعِرُ يَجْذِبُ إِنْتِبَاهَ الْمُسْتَمِعِينَ بِإِلْقَائِهِ وحَرَكَاتِهِ» : شائىر شېئىرنى دىكلاماتسىيە قىلىپ ئوقۇشى ۋە ھەرىكەتلىرى بىلەن ئۆزىگە تىڭشىغۇچىلارنىڭ دىققىتىنى جەلپ قىلىۋالدى.

جَذْبٌ: تارتماق ، سۆرىمەك ؛ جەلپ قىلماق.

جَذْبَةٌ ج جَذَبَاتٌ: ئارىلىق ؛ يىراق مۇساپە ؛ ئۆرچۇق ، يىپ.

جَذْبِيَّةٌ: تارتىش كۈچى ، جەلپ قىلىش كۈچى ، سېھرىي كۈچ.

جَذَّ يَجُذُّ جَذًّا: كەستى ، سۇندۇردى ، ئۈزۈۋەتتى.

جَذَّاءُ: سۇنۇپ كەتكەن قول ياكى چىش.

جَذَّابٌ: جەلپ قىلغۇچى ، تارتقۇچى ، جەلپكار ، ماگنىتلىق تارتىش كۈچىگە ئىگە ؛ تەسىرلىك.

شَخْصِيَّةٌ جَذَّابَةٌ: جەلپكار شەخس.

جَذَّرَ يُجَذِّرُ تَجْذِيرًا: قومۇردى ، قومۇرۇۋەتتى ، يۇلۇۋەتتى ، تۈپ يىلتىزىدىن يوقاتتى.

جَذَّفَ يُجَذِّفُ تَجْذِيفًا الْقَارِبَ: كېمە ھەيدىدى ، پالاق بىلەن كېمىنى ماڭغۇزدى.

جَذَّفَ الشَّيْءَ: مەلۇم بىر نەرسىنى كەستى.

جَذَّمَ يُجَذِّمُ تَجْذِيمًا: كەستى ، كېسىۋەتتى ، چاپتى.

جَذَرَ يَجْذُرُ جَذْرًا: قومۇردى ، قومۇرۇۋەتتى ، يۇلۇۋەتتى ، تۈپ يىلتىزىدىن يوقاتتى.

جَذْرٌ وجِذْرٌ ج جُذُورٌ: يىلتىز ، تۈپ ، ئاساس، نېگىز.

جَذْرِيٌّ و جِذْرِيٌّ: كۇۋادرات يىلتىز، ئىككىنچى دەرىجىلىك يىلتىز ؛ كېلىپ چىقىش مەنبەسى، باشلىنىش ، ئاساسى.

جَذْرِيَّةٌ: رادىكالىزم.

تَحَوُّلَاتٌ جَذْرِيَّةٌ: تۈپ ئۆزگىرىشلەر.

جَذَعَ يَجْذَعُ جَذْعًا الشَّيْءَ: مەلۇم بىر نەرسىنى سۇركىدى ، ئەيلىدى.

جَذَعَ الدَّابَّةَ: بوغۇز بەرمەي سولاپ قويدى.

جَذَعَ عِيَالَهُ: ئائىلىسىنىڭ تەمىناتىنى قىسىپ قويدى ، تەمىناتىنى ئۈزۈپ قويدى.

جَذَعَ بَيْنَ الْجَمَلَيْنِ: ئىككى تۆگىنى چاتتى.

جَذَعٌ ج جِذَاعٌ و جُذْعَانٌ: يېگىت؛ ياش؛ تۆگىنىڭ بەش ياشقا، ئات، كالىنىڭ ئۈچ ياشقا، قوينىڭ سەككىز ئايغا، ئۆچكىنىڭ بىر ياشقا توشقانلىرىغا قارىتا ئىشلىتىلىدۇ.

أُمُّ الْجَذَعِ: بالايىئاپەت.

جِذْعٌ ج جُذُوعٌ وأَجْذَاعٌ: غول، جەسەت، گەۋدە، بەدەن، تەن.

جِذْعُ الشَّجَرَةِ: دەرەخنىڭ غولى.

«ولَأُصَلِّبَنَّكُمْ فِي جُذُوعِ النَّخْلِ» «قرآن»: سىلەرنى چوقۇم خورما دەرەخلىرىگە ئاسىمەن.

جَذَفَ يَجْذِفُ جَذْفًا: ئالدىرىدى.

جَذَفَ الطَّائِرُ فِي طَيَرَانِهِ: قۇش تېز ئۇچتى.

جَذَفَ الشَّيْءَ: مەلۇم بىر نەرسىنى تارتتى، جەلپ قىلدى.

جَذَفَ السَّفِينَةَ: كېمىنى پالاق بىلەن ماڭدۇردى.

جَذَفَ الْقَارِبَ: قولۋاقنى ھەيدىدى، پالاق ئۇردى، كېمە ھەيدىدى.

جَذَفَتِ السَّمَاءُ: قار ياغدى.

جَذَفَتِ الْمَرْأَةُ: ئايال قىسقا قەدەم بىلەن ماڭدى، يېنىك قەدەم تاشلاپ ماڭدى.

جَذَلَ يَجْذُلُ جُذُولًا: تىك تۇردى، ئۆرە تۇردى.

جَذِلَ يَجْذَلُ جَذَلًا: خۇشال بولدى، شادلاندى.

جِذْلٌ ج جِذَالٌ وأَجْذُلٌ وجُذُولٌ وجُذُولَةٌ وأَجْذَالٌ: تۈپ، ئەسلى.

جِذْلُ الشَّجَرَةِ: دەرەخ يىلتىزى؛ كۆتىكى.

جِذْلٌ وجَذْلَانٌ ج جُذْلَانٌ م جَذِلَةٌ وجَذْلِيٌّ: خۇشال، شادلانغۇچى، مەمنۇن؛ تاغ چوققىسى.

جَذَمَ يَجْذِمُ جَذْمًا الشَّيْءَ: مەلۇم بىر نەرسىنى كەستى، كېسىۋەتتى، چاپتى.

جَذِمَ يَجْذَمُ جَذَمًا الْيَدُ: قول ئۈزۈلدى، كېسىلدى.

جُذِمَ: ماخاۋ كېسىلىگە گىرىپتار بولدى.

جِذْمٌ وجَذْمٌ ج جُذُومٌ و أَجْذَامٌ: يىلتىز، كۆتەك.

«لَمْ يَكُنْ رَجُلٌ مِنْ قُرَيْشٍ إِلَّا لَهُ جِذْمٌ بِمَكَّةَ» «حديث»: مەككىدە ئۇرۇغ ـ ئەۋلادى يوق بىرەر قۇرەيشلىكنى تاپقىلى بولمايدۇ.

جِذْمُ الرَّجُلِ: ئائىلە تاۋابىئاتى، خىش ـ ئەقرىبالىرى.

جِذْمُ الْأَسْنَانِ: چىش يىلتىزى.

جِذْمَةُ الشَّجَرَةِ: دەرەخنىڭ كۆتىكى.

جُذْمُورُ الشَّجَرَةِ: دەرەخنىڭ كۆتىكى.

جُذْوَةٌ ج جِذَاءٌ وَجُذًى: يالقۇنجاپ تۇرغان چوغ؛ قىزىل ياقۇت.

جَرُؤَ يَجْرُؤُ جَرَاءَةً وجُرْأَةً وجَرَةً وجَرَائِيَةً: جۈرئەت قىلدى، پېتىندى.

جَرَاءٌ: قىزلىق دەۋرى.

مِنْ جَرَاكَ أَوْ جَرَائِكَ: سېنىڭ تۈپەيلىڭدىن، سېنىڭ سەۋەبىڭدىن.

فَعَلْتُ ذَلِكَ مِنْ جَرَائِكَ: سېنىڭ سەۋەبىڭدىن قىلدىم.

جِرَابٌ ج أَجْرِبَةٌ وجُرُبٌ وجُرْبٌ: تۇلۇم؛ غىلاپ؛ خالتا؛ خۇرجۇن.

جِرَابُ السَّيْفِ: قىلىچ غىلاپى.

جِرَابُ الْفَرْدِ: تاپانچا غىلاپى.

جُرَابٌ ج جَوَارِبُ وجُرَابَاتٌ: ئۇزۇن پايپاق؛ ئۇرۇقدان خالتىسى، تاشاق.

جُرْأَةٌ. جَرَاءَةٌ: باتۇرلۇق، غەيرەت، جۈرئەت، جاسارەت.

جَرَاجٌ ج جَرَاجَاتٌ: گاراژ، ماشىنا ئىسكىلاتى، ماشىنا قويۇش ئۆيى.

جِرَاحَةٌ ج جِرَاحٌ وجِرَاحَاتٌ: يارا، جاراھەت.

جِرَاحَةٌ: تاشقى كېسەل ئىلمى؛ تاشقى كېسەللىك بۆلۈمى؛ تاشقى كېسەللەر؛ تاشقى كېسەللەر ئوپېراتسىيىسى.

جِرَاحَةُ التَّجْمِيلِ: ھۆسن تۈزەش ئوپېراتسىيىسى.

عَمَلِيَّةٌ جِرَاحِيَّةٌ: ئوپېراتسىيە قىلىش، ئوپېراتسىيە.

غُرْفَةُ الْعَمَلِيَّةِ الْجِرَاحِيَّةِ: تاشقى كېسەللەر ئوپېراتسىيە بۆلۈمى.

إِسْتَغْرَقَتِ الْعَمَلِيَّةُ الْجِرَاحِيَّةُ سَاعَةً وَاحِدَةً: ئوپېراتسىيە بىر سائەت داۋاملاشتى.

جُرَادَةٌ: قوۋزاق ، دەرەخ قوۋزىقى.

جُرَازٌ: ئۆتكۈر قىلىچ.

جُرَاشَةٌ: قاشلىغاندا ياكى تاتىلىغاندا چۈشكەن كېپەك.

جُرَاضِمٌ: يوغان قورساق ؛ ئاچكۆز ئادەم ، ئىنتايىن ئاچكۆز.

جَرَاعَةٌ: باتۇر ، قورقماس.

جُرَافٌ: ھەممىنى تۈگەتكۈچى ، ھەممە نەرسىنى سىلىپ ماڭغۇچى.

مَوْتٌ جُرَافٌ: كۆپىنىڭ بېشىغا كەلگەن ئۆلۈم.

سَيْلٌ جُرَافٌ: ھەممىنى ئېقىتىپ كەتكەن كەلكۈن.

جُرَافِسٌ: شىر.

جَرَامِزٌ: بەدەن ، تەن ؛ پۇت ، پاچاق.

جِرَانٌ ج أَجْرِنَةٌ وجُرْنٌ: تۆگە بويىنىنىڭ ئىچى تەرىپى.

أَلْقَى عَلَيْهِ الْبَعِيرُ جِرَانَهُ: تۆگە چۆك بولدى.

جِرَايَةٌ ج جِرَايَاتٌ: ئايلىق ياردەم پۇل.

نِظَامُ الْجِرَايَاتِ عَلَى الشَّيْءِ: نەرسە بىلەن تەمىنلەش تۈزۈمى.

جِرَايَةُ الْعَسَاكِرِ: ئوزۇق – تۈلۈك ، ئەسكەرلەر تەمىناتى.

جَرَايَةٌ. جِرَاءٌ: قىزلىق دەۋرى.

جَرِبَ يَجْرَبُ جَرَبًا: قوتۇر كېسىلىگە دۇچار بولدى ، قىچىشقاق بولدى.

جَرَبٌ: تەمرەتكە ، قوتۇر كېسىلى.

جَرِبٌ و جَرْبَانٌ: قىچىشقاق ، قوتۇر.

جَرَبٌ ج جَرَاجِبُ: چوڭ تۆگە.

جِرْبَانٌ. جُرُبَانٌ. جُرُبَّانٌ. جُرَبَّانٌ وجِرِبَّانٌ: (تۆمۈرنىڭ) دات ؛ كۆڭلەكنىڭ ياقىسى.

جَرْبُوعٌ ج جَرَابِيعُ: لىڭگىرتاقتاق ، يالمانتاق ؛ سەرگەردان.

جَرْثَمَ يُجَرْثِمُ جَرْثَمَةً: مىكروب يۇقتى ، باكتېرىيىلىك يۇقۇملاندى ، مىكروبلاندى ، يۇقۇملاندى.

جُرْثُومَةٌ ج جَرَاثِيمُ: ئۇرۇق ، يىلتىز ؛ تەگ ، مەنبە ؛ مىكروب ، مىكروئورگانىزم.

«وَقَدْ نَجَحَ الْجَيْشُ فِي قَمْعِ الْفِتْنَةِ وَاسْتِئْصَالِ جُرْثُومَتِهَا»: قوشۇن پىتنە – پاساتنى بېسىقتۇرۇش ۋە ئۇنى تۈپ يىلتىزىدىن قۇرۇتۇشتا مۇۋەپپەقىيەت قازاندى.

فَنُّ الجَرَاثِيمِ و عِلْمُ الجَرَاثِيمِ: باكتېرىئولوگىيە.

حَرْبُ الْجَرَاثِيمِ. اَلْحَرْبُ الْجُرْثُومِيَّةُ: باكتېرىيە ئۇرۇشى.

جُرْثُومِيٌّ: باكتېرىيىلىك ، باكتېرىيىگە ئائىت.

جَرِجَ يَجْرَجُ جَرَجًا: مەردانە قەدەم تاشلىدى.

جَرْجَارٌ: تۆگىنىڭ بوغۇزىدىن چىققان ئاۋاز.

جُرْجَةٌ: تېگى كەڭ ، ئۈستى تار تۇلۇم.

جَرْجَرَ يُجَرْجِرُ جَرْجَرَةً الْجَمَلُ: تۆگە بوقۇرىدى؛ بوتىلىدى ، تۇغدى.

جَرْجَرَ الْمَاءَ فِي حَلْقِهِ: سۇنى ئاغزىدا غار – غار قىلدى.

جَرْجَرَ الرَّعْدُ: ھاۋا گۈلدۈرلىدى.

جَرْجَرَ الْكَلْبُ: ئىت ھاۋشىدى ، ئىت قاۋىدى.

جَرْجَرٌ: خامان تېپىش ماشىنىسى ؛ تۇلۇق.

جَرْجَرٌ ج جَرَاجِرُ: چوڭ تۆگە.

جِرْجِرٌ: دادۇر.

جَرْجَرَةٌ: ۋاراڭ – چۇرۇڭ ، شاۋقۇن – سۈرەن.

جِرْجِيرٌ: قىچا.

جِرْجِيرُ الْمَاءِ: سۇنىڭ شىرىلدىشى.

جَرَحَ يَجْرَحُ جَرْحًا: يارىلاندۇردى ، جاراھەتلەندۈردى.

جَرَحَهُ بِلِسَانِهِ: تىللىدى.

جَرَحَ الشَّيْءَ: مەلۇم بىر نەرسىگە ئىرىشتى ، ئېگە بولدى ، تاپتى.

جَرَحَ الْإِحْسَاسَاتِ: رەنجىتتى ؛ مەيۈسلەندۈردى ، قايغۇرغۇزدى ، ھېسسىياتىغا تەگدى.

«أَثَارَتْ هَذِهِ الْأَعْمَالُ غَضَبَ كَثِيرٍ مِنَ النَّاسِ وَجَرَحَتْ عَوَاطِفَهُمْ» : بۇ ئىشلار نۇرغۇن كىشىلەرنىڭ غەزىپىنى قوزغىدى ۋە ئۇلارنىڭ ھېسسىياتىغا تەگدى.

«وَهُوَالَّذِي يَتَوَفَّاكُمْ بِاللَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَاجَرَحْتُمْ بِالنَّهَارِ» (قرآن) : ئاللاھ سىلەرنى كېچىسى ئۇخلىتىدۇ، كۈندۈزدىكى قىلغان ئىشلىرىڭلارنى بىلىپ تۇرىدۇ.

جُرْحٌ ج جُرُوحٌ وأَجْرَاحٌ: يارا، جاراھەت.

جَرَدَ يَجْرُدُ جَرْدًا الْعُودَ: ياغاچنىڭ قوۋزىقىنى سويدى، يالىڭاچلىدى.

جَرَدَ يَجْرُدُ جَرْدًا السَّيْفَ: قىلىچنى قىنىدىن چىقاردى.

جَرِدَ يَجْرَدُ جَرَدًا: تۈكسىز بولدى.

جَرِدَ الْمَكَانُ: جاي چېكەتكە ئاپىتىگە ئۇچرىدى.

جَرِدَ الثَّوْبُ: كىيىم كونىرىدى.

جَرِدَتِ الْأَرْضُ: زېمىن قاقاس بولۇپ كەتتى، زېمىن چۆللىشىپ كەتتى.

جُرِدَ الزَّرْعُ: زىرائەتكە چېكەتكە چۈشتى.

جَرْدٌ و جَرَدٌ ج جُرُودٌ وأَجَارِدُ: قاقاس يەر، گىياھسىز يەر.

اَلثَّوْبُ الْجَرَدُ: ئەسكى كىيىم.

جَرْدَاءُ: قۇرغاق يەر، تاشلاندۇق يەر.

«إِنَّهُمْ قَدْ حَوَّلُوا الْأَرَاضِيَ الْجَرْدَاءَ إِلَى أَرَاضٍ خَصْبَةٍ بِجُهُودِهِمِ الدَّائِبَةِ» : ئۇلار ئوت - گىياھ ئۆسمەيدىغان تاشلاندۇق يەرلەرنى ئۆزلىرىنىڭ قاتتىق تىرىشچانلىقى بىلەن مۇنبەت يەرلەرگە ئايلاندۇردى.

جَرْدَقٌ. جَرْدَقَةٌ ج جَرَادِقُ: توقاچ، گىردە نان، بولكا.

جَرْدَلٌ ج جَرَادِلُ: چېلەك، تۇڭ.

جُرَذٌ ج جِرْذَانٌ: چوڭ چاشقان، كۆسۈتكە، سېرىق چاشقان.

جَرِذٌ م جَرِذَةٌ: چاشقانلىق، چاشقان كۆپ جاي.

جَرَّ يَجُرُّ جَرًّا: تارتتى، سۆرىدى.

«كُلٌّ يَجُرُّ النَّارَ إِلَى قُرْصِهِ» : ھەر ئادەم ئۆز كۆمىچىگە چوغ تارتىدۇ.

جَرَّ عَلَى قَدَمَيْهِ: پۇتىنى سۆرەپ ماڭدى.

جَرَّ الْهَوَاءَ: ھاۋانى سۈمۈردى.

جَرَّ الْمِيَاهَ إِلَى: ... غا سۇ باشلىدى.

جَرَّ إِلَى الْهَلَاكِ: ھالاكەتكە ئېلىپ باردى.

جَرَّ عَلَى نَفْسِهِ الْمَتَاعِبَ: ئۆزىگە ئاۋارىچىلىك تېپىۋالدى.

جَرَّ عَلَى: ... غا، گە ئېلىپ كەلدى.

«هَذِهِ الْمُحَاوَلَاتُ فِي التَّجْدِيدِ جَرَّتْ عَلَيْهِ عَدَاوَاتٍ كَثِيرَةً» : ئۇنىڭ يېڭىلىقتا ئۇرۇنۇشلىرى نۇرغۇن دۈشمەنلىكلەرنى ئېلىپ كەلدى.

جَرُّ الْأَثْقَالِ: ماشىنىسازلىق ئىلمى، مېخانىكا.

هَلُمَّ جَرًّا: شۇنداق، قاتارلىق، ۋەھاكازا ۋە باشقىلار.

جِرٌّ: چاغ - چاغ (ئىتقا قارىتا ئېيتىلىدۇ.)

جَرَّأَيُجَرِّأُتَجْرِيئًا: ئىلھام بەردى، روھلاندۇردى.

جَرَّاءُ: يۈگۈرگۈچى، چاپقۇچى.

مِنْ جَرَّاءِ ذَالِكَ: بولغانلىقتىن، تۈپەيلىدىن، سەۋەبتىن، . . . لىقتىن، چۈنكى؛ سەۋەبلىك.

«إِزْدَادَ التَّوَتُّرُ فِي مِنْطَقَةِ الْخَلِيجِ مِنْ جَرَّاءِ الْحَرْبِ الْإِيرَانِيَّةِ الْعِرَاقِيَّةِ» : ئىران ئىراق ئۇرۇشى تۈپەيلىدىن ئەرەب ئارىلىدا ۋەزىيەت جىددىيلىشىپ كەتتى.

«لَقَدْ أَصْبَحَ الْجَوُّ بَارِدًا وَالْمَرْأُ يَشْعُرُ بِالْقُشَعْرِيرَةِ مِنْ جَرَّاءِ هُبُوبِ الرِّيَاحِ» : ھاۋا سوغۇق بولۇپ كەتتى، شامالنىڭ دەستىدىن كىشى تىترىمەكتە.

جَرَّاحٌ ج جِرَاحِيٌّ: تاشقى كېسەللەر دوختۇرى.

جَرَّادٌ. جَرَّادَةٌ: چېكەتكە.

جَرَّادُ الْبَحْرِ: راك، قىسقۇچ پاقا.

جَرَّارٌ: قوشۇن، زور قوشۇن.

جَرَّارَةٌ: سېرىق ئېشەك، گىبزەندە، چايان؛ تراكتور.

جَرَّارَةُ الْمَرْكَبِ: كېمە ئارغامچىسى؛ يەلكەن

ئارغامچىسى.

جَرَّارَةُ الْمَرَاكِبِ: سۆرىگۈچى كېمە ، ماتورلۇق سۆرىگۈچى كېمە.

جَرَّارَةٌ كَهْرَبَائِيَّةٌ: ئېلېكترونلۇق سۆرەش ماشىنىسى.

جَرَّافَةٌ ج جَرَّافَاتٌ: تىرنا ، سۆرەم.

جَرَّافَةُ الثَّلْجِ: قار تازىلاش ماشىنىسى.

جُرَّافَةٌ: چومۇچ ، ساپلىق ، قوشۇق ؛ سۈپۈرگە.

جَرَّبَ يُجَرِّبُ تَجْرِبَةً وَتَجْرِيبًا: سىناق قىلدى ، تەجرىبە قىلدى ، سىنىدى.

جِرَّةٌ: بوغۇز.

جُرَّةٌ ج جُرَرٌ: ئىز ، ئاياغ ئىزى ، پۇت ئىزى.

جَرَّةٌ ج جَرَّاتٌ وَجَرٌّ جِرَارٌ: كۈپ ، ساپال قاچا ، ئىدىش.

«مَافِي كُلِّ مَرَّةٍ تَسْلَمُ الْجَرَّةُ» ؛ كوزا كۈندە سۇنمايدۇ.

جَرَّحَ يُجَرِّحُ تَجْرِيحًا عَدُوَّهُ: دۈشمىنىنى يارىلاندۇردى.

جَرَّحَ الشَّاهِدَ: گۇۋاھچىنى قارىلىدى.

جَرَّحَهُ: ئۇنى رەنجىتتى.

«شَقَّ عَلَيْهِ أَنْ يُجَرِّحَ صَدِيقَهُ فَانْبَرَى لِلدِّفَاعِ عَنْهُ» ؛ دوستىنىڭ رەنجىتىلىشى ئۇنىڭغا ئېغىر تۇيۇلدى ، شۇنىڭ بىلەن ئۇنى قوغداشقا ئاتلاندى.

جَرَّدَ يُجَرِّدُ تَجْرِيدًاهُ وَبِهِ: ئۇنى سۆرىدى ، ئۇنى تارتتى.

جَرَّدَ مِنْ كَذَا: مەھرۇم قىلدى ، تارتىۋالدى.

جَرَّدَ مِنَ السِّلَاحِ: قورالسىزلاندۇردى.

جَرَّدَ السَّيْفَ: قىلىچنى سۇغۇرۇپ چىقاردى.

جَرَّدَ الْجِلْدَ: تېرىنى سويدى.

جَرَّدَ الْعُودَ: ياغاچنىڭ قوۋزىقىنى سويدى ، پالىچاپلىدى.

جَرَّدَ قَلَمَهُ: قەلىمىنى ئىشقا سالدى.

«جَرَّدَتْهُ الْحُكُومَةُ مِنْ حُقُوقِ الْمُوَاطَنَةِ أَوِ الْجِنْسِيَّةِ» : ھۆكۈمەت ئۇنى پۇقرالىق ھوقۇقىدىن مەھرۇم قىلدى.

«جَرَّدَتْهُ الْمَحْكَمَةُ مِنْ جَمِيعِ مُمْتَلَكَاتِهِ» : سوت ئۇنى پۈتۈن مال - مۈلكىدىن مەھرۇم قىلدى.

جَرَّسَ يُجَرِّسُ تَجْرِيسًا: چېنىقتۇردى ، تاۋلىدى ؛ سىنىدى ، تەجرىبە قىلدى ؛ تۆھمەت قىلدى.

جَرَّشَ يُجَرِّشُ تَجْرِيشًا الرَّأْسَ: باش تارىدى؛ بېشىنى قاشلىدى.

جَرَّعَ يُجَرِّعُ تَجْرِيعًا الْمَاءَ: سۇنى بىر يۇتۇم بىر يۇتۇمدىن ئىچۈردى.

جَرَّمَ يُجَرِّمُ تَجْرِيمًا: جىنايەتنى ئارتتى ، جىنايەت ئۈستىدىن شىكايەت قىلدى.

جَرَّنَ يُجَرِّنُ تَجْرِينًا الْحَصِيدَ: ئۆنچە دۆۋىلىدى ، تويلىدى.

جَرَّى يُجَرِّي تَجْرِيًا الْمَاءَ: سۇنى ئاققۇزدى.

جِرِّيَّةٌ: پوكان ، دانلىق.

جَرَزَ يَجْرُزُ جَرْزًا الشَّيْءَ: كېسىپ تاشلىدى ، تۈپ يىلتىزىدىن يوقاتتى.

جَرَزَ الْجَرَادُ الْأَرْضَ: چېكەتكە زىرائەتنى يەپ قۇرۇتۇۋەتتى.

جَرَزَهُمُ الزَّمَانُ: زامان ئۇلارنى ھالاك قىلدى.

جَرَزَ يَجْرُزُ جَرَازَةً: تاماقنى تېز يېدى.

جَرْزٌ: قەھەتچىلىك يىلى.

جُرْزٌ ج أَجْرَازٌ: قاغجىراق يەر.

«أَوَلَمْ يَرَوا أَنَّا نَسُوقُ الْمَاءَ إِلَى الْأَرْضِ الْجُرُزِ»

«قرآن» : ئۇلار كۆرمەمدۇكى ، بىز گىياھسىز زېمىنغا يامغۇر سۈيىنى سۈرۈپ ئېلىپ بارىمىز.

جَرَسَ يَجْرِسُ جَرْسًا: سۆزلىدى ، ئاۋاز چىقاردى.

جَرَسَتِ الْبَقَرَةُ وَلَدَهَا: كالا موزىيىنى يالىدى.

جَرَسَتِ النَّحْلُ الزَّهْرَ: ھەسەل ھەرىسى شىرنا يىغدى.

جَرَسَ الطَّائِرُ: قۇش سايرىدى.

جَرَسٌ ج أَجْرَاسٌ: قوڭغۇراق ، زىل ؛ ئاۋاز ، ئاۋۇش ؛ شاۋقۇن ؛ قوڭغۇراق ئاۋازى.

جَرَسٌ كَهْرَبِيٌّ: توك قوڭغۇراق، ئېلېكتىر قوڭغۇراق.

جَرَسُ الْخَطَرِ أَوِ التَّحْذِيرِ: سىگنال.

جَرَسُ الْمَوْتِ: ماتەم سىگنالى.

«أَفَاقَ مَذْعُورًا عَلَى صَوْتِ جَرَسِ السَّاعَةِ الْمُنَبِّهَةِ»: قوڭغۇراقلىق سائەتنىڭ ئاۋازىدىن ئۇ چۆچۈپ ئويغىنىپ كەتتى.

ذَاتُ الْأَجْرَاسِ: قوڭغۇراق ئاۋازىدەك ئاۋاز چىقىرىدىغان بىر تۈرلۈك يىلان، شالدىراق يىلان.

جَرْسٌ و جِرْسٌ ج أَجْرَاسٌ: ئاۋاز.

جَرْسٌ صَغِيرٌ: كولدۇرما.

جُرْسَةٌ: ئەيىبلەش، تەنقىد قىلىش.

جَرَسِيٌّ: قوڭغۇراقسىمان، قوڭغۇراق كەبى، قوڭغۇراقتەك.

جَرَشَ يَجْرُشُ و يَجْرِشُ جَرْشًا الشَّيْءَ: سوقتى، يەنچىدى، ئۇۋىدى؛ ئۇۋۇلىدى؛ قاشلىدى.

جَرَشَ الْجِلْدَ: تېرىنى ئۇۋۇلىدى.

جَرْشٌ ج أَجْرَاشٌ وَجُرُشٌ وَ جُرُوشٌ: قاتتىق - قۇرۇق نەرسىلەرنى يېگەن ۋاقىتتا چىققان ئاۋاز.

جَرِشٌ: قوپال ئاۋاز، سەت ئاۋاز.

جَرَضَ يَجْرُضُ جَرْضًا: تۇنجۇقتۇردى، بوغدى، سىقتى؛ دېمى سىقىلدى.

جَرِضَ يَجْرَضُ و يَجْرِضُ جَرَضًا بِرِيقِهِ: تۈكۈرۈكىنى تەستە يۇتتى.

جَرِضَ يَجْرَضُ جَرَضًا: غەم - قايغۇ ياكى غەزەپتىن بوغۇلدى.

جَرَضٌ ج أَجْرَاضٌ: تۈكۈرۈك؛ بوغۇلۇش، تۇنجۇقتۇرۇش.

جَرَعَ يَجْرَعُ جَرْعًا و جَرِعَ يَجْرَعُ جَرَعًا: ئاران يۇتتى، تەستە يۇتتى.

جَرَعَ: سۇنى بىرلا ئىچىۋەتتى، بىراقلا يۇتۇۋەتتى.

جِرَعٌ: ئوم ئارغامچا، ئارقان.

جُرْعَةٌ وجَرْعَةٌ وجِرْعَةٌ ج جُرَعٌ: بىر يۇتۇم، بىر ئوتلام.

«شَرِبَ دَوَاءَهُ جُرْعَةً وَاحِدَةً»: دورىسىنى بىر يۇتۇم ئىچتى.

جَرْعَةٌ. جُرْعَةٌ: قۇرغاقچىلىق؛ قۇرغاق.

جَرْعَةٌ جَرْعَاءُ: قاقاس چۆل.

جَرَفَ يَجْرُفُ جَرْفًا الشَّيْءَ: مەلۇم بىر نەرسىنى يىمىردى، تۆگەتتى، تازىلىدى، سۈپۈرۈپ تاشلىدى، ئۈستى.

جَرَفَ الْفَحْمَ بِالْمِجْرَفَةِ: كۆرەك بىلەن كۆمۈر ئۈستى.

جُرُفٌ ج جِرَفَةٌ. جُرْفٌ ج أَجْرَافٌ: قىميا، تىك يار.

جُرُفُ النَّهْرِ: قىرغاق، دەريا قىرغىقى.

«أَفَمَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَى تَقْوَى مِنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ أَمْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَى شَفَا جُرُفٍ هَارٍ» (قرآن): بىناسىنى ئاللاھنىڭ تەقۋادارلىقى ۋە رازىلىقى ئاساسىغا قۇرغان ئادەم ياخشىمۇ ياكى ئۇنى يىقىلاي دەپ قالغان يارنىڭ گىرۋىكىگە قۇرغان ئادەممۇ؟

جَرْفٌ: قويۇق ئوت - چۆپلۈك يايلاق.

جِرْفَاسٌ: شىر.

جَرْفَسَ جَرْفَسَةُ الرَّجُلِ: كىشىنى يىقىتىۋەتتى.

جَرَمَ يَجْرِمُ جَرْمًا: تىرىكچىلىك قىلدى، كۈن كەچۈردى.

جَرَمَ يَجْرِمُ جِرَامًا: مېۋە يىغدى.

جَرَمَ يَجْرِمُ جَرِيمَةً: گۇناھ ئۆتكۈزدى، جىنايەت ئۆتكۈزدى.

جَرْمٌ ج جُرُومٌ: قولۋاق، قېيىق، چاتما كېمە؛ قاتتىق ئىسسىق جاي.

لَاجَرَمَ: دەرۋەقە، شەك - شۈبھىسىز، مۇقەررەر.

«لَا جَرَمَ أَنَّهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمُ الْخَاسِرُونَ» (قرآن): ئۇلار راستىنلا ئاخىرەتتە زىيان تارتقۇچىلاردۇر.

جِرْمٌ أَجْرَامٌ و جُرْمٌ وجُرُومٌ: جىسىم، بەدەن، تەن.

اَلْأَجْرَامُ الْفَلَكِيَّةُ. اَلْأَجْرَامُ السَّمَاوِيَّةُ: ئاسمان جىسىملىرى.

جِرِمٌ: گەۋدىلىك، باتۇر.

جَرْمٌ: جىنايەتچى ، گۇناھكار.

جُرْمُوزٌ: بۆرىنىڭ ئەركەك كۈچۈكى ؛ كىچىك ئۆي.

جُرْمُوقٌ: كالاچ ، رېزىنكە كەش.

جَرْمِيزٌ ج جَرَامِيزُ: بەدەن ، تەن ؛ پۇت ، پاچاق.

ضَمَّ الثَّوْرُ جَرَامِيزَهُ: ئۆكۈز پۇتىنى يىغىۋالدى.

ضَمَّ جَرْمِيزَهُ: ئالدى ـ كەينىگە يۈگۈردى، ئۇ ياق- بۇ ياققا ئۆرۈلدى.

جَرَمِيٌّ: گۇناھقا دائىر ، جىنايەتكە ئائىت.

أَدَوَاتٌ جَرَمِيَّةٌ: جىنايى پاكىتلار ، ماددىي ئىسپات.

جُرْنٌ ج أَجْرَانٌ و جِرَانٌ: خامان ، خامانلىق ؛ كۆل ، كۆلچەك.

جِرْمَاسٌ: چوڭ شىر.

جِرْهَامٌ: شىر ؛ ئارسلان.

جَرْهَةٌ: چەت ، ياقا.

جَرْهَدَ يُجَرْهِدُ جَرْهَدَةً: تېز ماڭدى ، جەددىي يۈرۈش قىلدى.

جُرْهُمٌ: قەدىمكى ئەرەبلەرنىڭ يەمەندە ياشىغان بىر قەبىلىسىنىڭ نامى.

اَلْجَرْوَرُ: چوڭقۇر قۇدۇق.

جَرْوَزٌ: تاماقنى تېز يېگۈچى.

جَرْوَقٌ: گۈرجەك ، كۈرەك ؛ ئوتۇغۇچ.

جَرْوَلٌ ج جَرَاوِلُ: تاش ؛ تاشلىق يەر.

جَرَى يَجْرِي جَرْيًا وجَرَيَانًا وَجَرْيَةً: ماڭدى ، يۈگۈردى ، چاپتى ؛ ماسلاشتى.

جَرَى مَثَلًا: داڭق چىقاردى ، شۆھرەت قازاندى.

جَرَى الْمَاءُ: سۇ ئاقتى.

جَرَى بِهِ الْعَمَلُ: ئىجرا قىلىندى ، يولغا قويۇلدى.

جَرَى الْفَرَسُ: ئات چاپتى.

جَرَى الْأَمْرُ: يۈز بەردى ، داۋام قىلدى.

«صُدِرَ قَانُونٌ جَدِيدٌ، وَقَدْ جَرَى الْعَمَلُ بِهِ مُنْذُ الْيَوْمِ الْأَوَّلِ مِنْ صُدُورِهِ» : يېڭى قانۇن چىقىرىلىپ ، ئۇ چىققان كۈندىن باشلاپ ئىجرا قىلىندى.

جَرَتِ الْعَادَةُ: ئادەتكە ئايلاندى.

جَرَى لَهُ: يۈز بەردى.

«جَرَى لَهُ حَادِثٌ أَخَّرَهُ عَنِ الْحُضُورِ فِي الْمَوْعِدِ الْمُعَيَّنِ» : ئۇنىڭغا بىر ۋەقە يۈز بېرىپ ، ئۇنىڭ بەلگىلەنگەن ۋاقىتتا يېتىپ كېلىشىنى كېچىكتۈردى.

جَرَى مَجْرَاهُ: ئۇنى ئۈلگە قىلدى ، ئۇنىڭ يولىدا ماڭدى.

جَرَتِ الْعُمْلَةُ: پۇل يۈرۈشتى ، پۇل ئاقتى.

«كَانَ فِي مَوَاقِفِهِ الْعَلَنِيَّةِ يَجْرِي مَعَ التَّيَّارِ وَيُسَايِرُ الرَّأْيَ السَّائِدَ» : ئۇ ئاشكارا مەيدانلاردا ئېقىمغا ماسلىشاتتى ۋە ئۈستۈنلۈك قازانغان قاراش ئىشقا قارىتا مادارا قىلىش ئۇسۇلىنى قوللىناتتى مادارا قىلاتتى.

«كَانَ فِي عَمَلِهِ لَا يَجْرِي إِلَّا وَرَاءَ مَنَافِعِهِ الشَّخْصِيَّةِ» : ئۇ ئۆز خىزمىتىدە پەقەت شەخسىي مەنپەئەت ئۈچۈنلا يۈگۈرۈپ يۈرۈيتتى.

«تَجْرِي الرِّيَاحُ بِمَالَاتَشْتَهِي السُّفُنُ» : شامال كېمىلەرنىڭ قارشى تەرىپىدىنمۇ چىقىپ قالىدۇ (ھەممە ئىش كۆڭۈلدىكىدەك بولىۋەرمەيدۇ.)

جَرْيٌ. جَرَيَانٌ: يۈگۈرمەك ، يۈرۈشمەك ؛ ئاقماق ؛ ئىچى سۈرمەك ؛ جەريان ، ئۆتمۇش.

«اَلْجَرْيُ الطَّوِيلُ مُفِيدَةٌ لِلصِّحَّةِ» : ئۇزۇنغا يۈگۈرۈش تەن سالامەتلىككە پايدىلىق.

عَلَى جَرْيِ الْعَادَةِ: ئۆرپ ـ ئادەتكە ئاساسەن.

جِرْيَالٌ: ھاراق ، مەي.

جَرِيءٌ ج أَجْرَاءٌ وأَجْرِءَاءُ: جۈرئەتلىك ، غەيرەتلىك ، قەھرىمان ، باتۇر.

جَرِيئَةٌ ج جَرَاءٌ: قىسماق ، قاپقان ، سىرتماق، سالما ، كەمەن.

جَرِيحٌ ج جَرْحَى: ياريدار ، مەجرۇھ.

جَرِيدٌ. جَرِيدَةٌ: خورما دەرىخى ، خورما يوپۇرمىقىنىڭ ساپىقى.

جَرِيدَةٌ ج جَرَائِدُ: گېزىت ؛ ئاخبارات.

جَرِيدَةٌ يَوْمِيَّةٌ: كۈندىلىك گېزىت.

جَرِيدَةٌ مَسَائِيَّةٌ: كەچلىك گېزىت.

جَرِيدَةٌ صَبَاحِيَّةٌ: ئەتىگەنلىك گېزىت.

جَرِيرَةٌ ج أَجِرَّةٌ: چۇلۋۇر ، ئارغامچا ، تۇم ئارغامچا ، ئارقان.

جَرِيرَةٌ ج جَرَائِرُ: گۇناھ ، جىنايەت.

«**لَا يُؤْخَذُ الْأَبْنَاءُ بِجَرِيرَةِ آبَائِهِمْ**» : ئاتىلىرىنىڭ گۇناھ قىلغانلىقى بىلەن بالىلار جاۋابكارلىققا تارتىلمايدۇ.

جَرِيشٌ: يارما.

جَرِيضٌ ج جَرْضَى: قايغۇ ، غەم؛ قاتتىق غەم ـ قايغۇغا چۆمگەن.

مَاتَ جَرِيضًا: غەم ـ قايغۇ بىلەن ئۆلدى.

جَرِيمٌ ج جِرَامٌ: گەۋدىلىك ، جاسارەتلىك.

جَرِيمَةٌ ج جَرَائِمُ: گۇناھ ، جىنايەت.

جَرِينٌ ج جُرُنٌ : خامان.

جَزَأَ يَجْزَأُ جَزْءَ الشَّيْءَ: ئايرىدى ، بۆلدى ، پارچىلىدى ، تەقسىم قىلدى.

جَزَأَ بِالشَّيْءِ : قانائەت قىلدى ، ئىنساپ قىلدى ، كۇپايىلەندى.

جُزْءٌ ج أَجْزَاءٌ : پارچە ، قىسىم ، بۆلۈم ؛ ئۈلۈش.

«**قَرَأَ كِتَابَ الْأَغَانِي جُزْءًا جُزْءًا**» : ئەغانى كىتابىنى پارچىمۇ پارچە ئوقۇپ چىقتى.

«**يَتَكَوَّنُ الْقُرْآنُ الْكَرِيمُ مِنْ ثَلَاثِينَ جُزْءًا**» : «قۇرئان كەرىم» 30 پارىدىن تەركىب تاپقان.

جَزَا يَجْزِي جَزَاءً الشَّيْءَ: قانائەتلەندۈردى ، كۇپايىلەندۈردى ، بىھاجەت قىلدى ؛ مۇكاپاتلىدى.

جَزَا الشَّخْصَ بِالْخَيْرِ: مۇكاپاتلىدى.

جَزَاكَ اللّٰهُ خَيْرًا: ئاللاھ ساڭا ياخشىلىق ئاتا قىلسۇن.

جَزَاهُ : جازالىدى.

جَزَاءٌ، جِزَاءٌ: ھەق ، ئەجىر ؛ مۇكاپات ، جازا ؛ قىساس.

«**أُلْقِيَ فِي السِّجْنِ جَزَاءَ مَاجَنَتْ يَدَاهُ**» : ئۆتكۈزگەن جىنايەتلىرىگە جازا بېرىش يۈزىسىدىن تۈرمىگە تاشلاندى.

«**إِذَا فَعَلْتَ الْخَيْرَ نِلْتَ جَزَاءَهُ**» : ئەگەر سەن ياخشى ئىش قىلساڭ، ئۇنىڭ مۇكاپاتىغا ئېرىشىسەن.

جَزَاءٌ نَقْدِيٌّ: جەرىمانە.

قَانُونُ الْجَزَاءِ : جازالاش قانۇنى.

جُزْأَةٌ : بىگىزنىڭ تۇتقۇسى ، پىچاقنىڭ سېپى؛ دەستە.

اَلْجَزَائِرُ : ئالجىرىيە.

جَزَائِرِيٌّ: ئالجىرىيىلىك؛ ئارال ئاھالىسى.

جَزَائِيٌّ: جازاغا مەنسۇپ ؛ قىساس.

مَحْكَمَةٌ جَزَائِيَّةٌ : جىنايى ئىشلار سوت مەھكىمىسى.

جُزَازَةٌ : قىرقىلغان بىر تۇتام يۇڭ.

جُزَافًا : قالايمىقان ، قارىغۇلارچە ، خالىغانچە ، قارىسىغا ، كەلسە ـ كەلمەس.

تَكَلَّمَ جُزَافًا: قالايمىقان سۆز قىلدى، تاقىقا ـ تۇقىقا گەپ قىلدى.

جِزَالَةٌ: مول ، كۆپ ، يېتەرلىك ، كەڭتاشا ، پاراۋان.

جِزَالَةُ الْمَنْطِقِ : پاساھەتلىك ، ئىخچام.

جُزْئِيٌّ : قىسمەن ، ئايرىم ، ئاز مىقداردا.

جُزْئِيًّا : قىسمەن.

جُزْئِيَّاتٌ: كاتەك ، خانە ؛ ئايرىم ، تارماق ؛ ئۇششاق ـ چۈشەك ئىش ؛ تەپسىلات.

جِزْبٌ ج أَجْزَابٌ : قىسىم ، بۆلۈم ؛ ئەزا.

جَزْحٌ : سوۋغات ، ھەدىيە.

جَزْحَةٌ : پارچە ، بۆلەك.

جِزْدَانٌ ج جِزْدَانَاتٌ : پورتمال ، قاپچۇق ، ھەميان ، كىچىك سومكا.

جَزَرَ يَجْزُرُ وَيَجْزِرُ جِزْرًا وَ جَزْرًا وجِزَارًا الشَّاةَ: قوينى بوغۇزلىدى ، زەبھى قىلدى ، سويدى.

جَزَرَ يَجْزُرُ وَ يَجْزِرُ جَزْرًا: سوغۇلدى ، سىيلىكتى ، پەسەيدى.

جَزَرَ النَّخْلَةَ : خورمىنى كەستى ، پۇتىدى.

جَزَرَ الْمَاءُ عَنِ الْأَرْضِ : سۇ سىڭىپ كەتتى ، تارتىلىپ كەتتى.

جَزَرَ الْبَحْرُ: دولقۇن پەسەيدى.

جَزْرُ الْبَحْرِ وَمَدُّهُ: دېڭىز سۇيىنىڭ پەسىيىشى ۋە كۆتۈرۈلۈشى.

جَزِرٌ : سەۋزە ، زەدەك.

جَزَرٌ ج جُزُرٌ وجَزُورَاتٌ وجَزَائِرُ: سويۇشقا يارا-لىق تۆگە - قوي قاتارلىقلار ؛ قىرقىلغان مال.

جَزَّزَ يُجَزِّزُ تَجْزِيزًا الصُّوفَ أَوِ الْعُشْبَ أَوِالشَّجَرَ: قىرقىدى ، ئوتىدى ، ئورۇدى ، كەستى.

جَزَّ يَجِزُّ جَزًّا الصُّوفَ: يۇڭ قىرقىدى، قايچىلىدى ، قىرقىدى ، كەستى.

جَزَّأَ يُجَزِّأُ تَجْزِيئًا وَتَجْزِئَةً: تەقسىم قىلدى ، پارچىلىدى ، بۆلدى ، تۈرلەرگە ئايرىدى.

جَزَّارٌ: قاساپ ، پوكانچى ، جاللات ، كاللا كېسەر.

جَزَّازٌ: يۇڭ قىرقىغۇچى ، قىرقىمىچى.

جَزَّاقٌ: ئوۋچى.

جِزَّةٌ ج جِزَزٌ : قىرقىلغان يۇڭ.

«لَهَا وَجْهٌ قَبِيحٌ وَشَعْرٌ كَجِزَّةِ صُوفٍ لَمْ يُغْسَلْ مِنْ زَمَانٍ» : ئۇنىڭ كۆرۈمسىز يۈزى ۋە چېچى ئۇزاقتىن بۇيان يۇيۇلمىغان، قىرقىپ تاشلان-غان قوي يۇڭىغا ئوخشايتتى.

جِزَّةُ الْغَنَمِ : قىرقىلغان يۇڭ، قوي يۇڭى.

جَزَّعَ يُجَزِّعُ تَجْزِيعًا الشَّيْءَ : مەلۇم بىر نەرسە-نى كەستى ، پىچتى ، توغرىدى ، تىلدى.

جَزِعَ يَجْزَعُ جَزَعًا وَجُزُوعًا : قىزىقتالىق قىلدى، ئۆزىنى تۇتۇۋالالمىدى، چىدىيالمىدى؛ قايغۇردى ، ھەسرەت چەكتى ؛ ئۈمىدسىز-لەندى ، كۆڭلى يېرىم بولدى ، ئەنسىرىدى ، نالە - پەرياد قىلدى.

«سَوَاءٌ عَلَيْنَا أَجَزِعْنَا أَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَحِيصٍ» (قۇرئان) : بىز مەيلى نالە -پەرياد قىلايلى ، مەيلى سەۋر قىلايلى ، بەربىر ئوخشاش ، بىزگە ھېچقانداق قاچىدىغان جاي يوق.

جَزَعَ يَجْزَعُ جَزْعًا الْوَادِيَ: ۋادىنى كېسىپ ئۆتتى.

جَزْعٌ: ھەقىق تۈرىدىن ، بىر خىل رەڭدار تاش.

جِزْعٌ ج أَجْزَاعٌ: بۇرۇلۇش نۇقتىسى ؛ ئوتتۇرى-سى؛ تۆگەنچىسى؛ ھەرە ئۇۋىسى؛ مەھەللە.

جَزَعٌ : چىدىماسلىق قىلماق ، سەۋرسىزلىك قىلماق ؛ قايغۇرماق ، ئۈمىدسىزلەنمەك ، ئەنسىرىمەك.

«كَانَ يَخْشَى عَلَى زَوْجَتِهِ الْجَزَعَ إِنْ أَخْبَرَهَا بِنَبَإِ فَصْلِهِ مِنَ الْعَمَلِ» : ئۇ ئۆزىنىڭ ئىش ئورنى-دىن ئايرىلغانلىقىنى ئايالىغا بىلدۈرۈپ دېسە، ئايالىنىڭ پاراكەندە بولۇشىدىن قورقاتتى.

جَزِعٌ: چىدامسىز ، تاقەتسىز يوق ، غوۋغاچى.

جُزْعَةٌ ج جُزَعٌ: ئازغىنە نەرسە، قالدۇق نەرسە.

جَزَفَ يَجْزِفُ جَزْفًا: قالايمىقان ئىش قىلدى ، قاراملىق بىلەن ئىش قىلدى ، پىنسىكلىك بىلەن ئىش قىلدى ، ئىختىيارىچە ئىش قىلدى.

جَزُلَ يَجْزُلُ جَزَالَةً: توم بولدى، كاتتا بولدى، چوڭايدى ، يوغىنىدى.

جَزُلَ الْمَنْطِقُ: سۆز پاساھەتلىك بولدى ، مېغىز-لىق بولدى، يىغىنچاق بولدى.

جَزُلَ الرَّجُلُ : كىشى ئۆتكۈر بولدى ، نەزەر دائىر-رىسى كېڭەيدى ، پىكرى ئېچىلدى.

جَزَلَ يَجْزِلُ جَزْلًا : ئىككى پارچە قىلىۋەتتى.

جَزْلٌ ج جِزَالٌ: كۆپ ، نۇرغۇن ، مول ، تولۇق ؛ پاساھەتلىك ؛ ئىخچام.

جُزْلَانٌ ج جُزْلَانَاتٌ: پورتمال ، قاپچۇق ، ھەميان.

جَزْلَةٌ : پارچە ، بىر تال.

جَزَمَ يَجْزِمُ جَزْمًا: كەستى ، ئۈزدى.

جَزَمَ الْأَمْرَ: ئىشنى بەلگىلىدى ، قارار قىلدى ، مۇقىملاشتۇردى ، بېكىتتى ، كېسىپ ئېيتتى.

جَزَمَ عَلَى الْأَمْرِ: بەل باغلىدى ، ئىرادە تىكلە-دى ، بىر قارارغا كەلدى.

جَزْمَةٌ ج جِزَمٌ وجَزَمَاتٌ : ئۆتۈك ، قونچىلىق ئاياغ.

«اِشْتَرَى مِنَ الشَّوْقِ جَزْمَةً لِوَلَدِهِ» : بازاردىن بالىسىغا بىر ئۆتۈك سېتىۋالدى.

جَزُوعٌ : چىدامسىز ، سەۋر قىلالمايدىغان.

«إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعًا إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعًا»

«قرآن» : ئىنسان ھەقىقەتەن چىدامسىز يارىتىلدى ، ئۇنىڭغا بىرەر كۆڭۈلسىزلىك يەتكەن چاغدا ، زارلانغۇچىدۇر.

جَزِيءٌ : قاناەتلەنگۈچى ؛ كۇپايە قىلغۇچى ، يېتەرلىك.

جُزَيْءٌ ج جُزَيْئَاتٌ : ئاز مىقداردا ، بىر ئاز.

جِزْيَةٌ ج جِزًى وجِزْيٌ وجِزَءٌ : باج؛ سېلىق.

جَزِيرَةٌ ج جَزَائِرُ وَجُزُرٌ وَجُزْرٌ : ئارال.

شِبْهُ جَزِيرَةٍ : يېرىم ئارال.

اَلْجَزِيرَةُ الْعَرَبِيَّةُ . جَزِيرَةُ الْعَرَبِ: ئەرەب يېرىم ئارىلى.

اَلْجَزِيرَةُ : دەجلە ۋە فورات دەرياسى ئارىلىقىدىكى تۈزلەڭلىك.

جُزَيْرَةٌ : كىچىك ئارال.

جَزِيلٌ ج أَجْزَالٌ وجِزَالٌ : كۆپ ، نۇرغۇن ، مول ، تولۇق.

«لَكَ الشُّكْرُ الْجَزِيلُ/جَزِيلُ الشُّكْرِ» : سىزگە كۆپ رەھمەت.

اَلْجَزِيلُ مِنَ اللَّفْظِ : پاساھەتلىك ، بالاغەتلىك ، پۇختا ، تەنتەنىلىك سۆز.

جَزِيلُ الْاِحْتِرَامِ : ئالىي ئېھتىرام ، يۈكسەك ھۆرمەت.

شُكْرًا جَزِيلًا : كۆپ رەھمەت.

«نَشْكُرُكُمْ شُكْرًا جَزِيلًا عَلَى مُسَاعَدَتِكُمُ النَّبِيلَةِ» : سىلەرنىڭ قىزغىن ياردىمىڭلارغا كۆپ رەھمەت ئوقۇيمىز.

جَسَأَ يَجْسَأُ جَسْئًا وجُسُوًّا: قۇرۇپ قالدى ، قېتىپ قالدى.

جَسَأَ الْمَاءُ : سۇ مۇزلاپ قالدى ، سۇ توڭلىدى.

جُسْأَةٌ : قاتتىق ، يىرىك ، قوپال.

جَسَارَةٌ : جۈرئەت ، جاسارەت ، جەسۇرلۇق ، باتۇرلۇق.

جَسَارِيَّةٌ ج جَسَارِيَّاتٌ : تېگى تۈز كېمە.

جَسَامَةٌ : چوڭلۇق ، ئۇلۇغلۇق ؛ يوغان ، كاتتا.

جَسِدَ يَجْسَدُ جَسَدًا الدَّمُ: قان قاتتى ، قېتىشتى ، ئۇيۇدى.

جَسَدٌ ج أَجْسَادٌ : بەدەن ، جىسىم ، جەسەت ، تەن، ئۇيۇپ قالغان قان، زەپەر.

«فَأَخْرَجَ لَهُمْ عِجْلًا جَسَدًا لَهُ خُوَارٌ» «قرآن» : سامىرى ئۇلار ئۈچۈن بىر موزاي ھەيكەل ياسىدى ، ئۇنىڭدىن موزاينىڭ ئاۋازىغا ئوخشاش ئاۋاز چىقاتتى.

جَسَدِيٌّ : جىسمانىي.

«لاَقَى فِي سِجْنِهِ أَنْوَاعًا مِنَ الْعَذَابِ الْجَسَدِيِّ» : تۈرمىدە يېتىش جەريانىدا تۈرلۈك جىسمانىي قىيىن - قىستاقلارغا ئۇچرىدى.

تَصْفِيَةٌ جَسَدِيَّةٌ: ئۆلتۈرۈش ، جىسمانىي جەھەتتىن يوقىتىش.

اَلْقُوَّةُ الْجَسَدِيَّةُ : جىسمانىي كۈچ.

جَسَرَ يَجْسُرُ جَسْرًا الْمَفَازَةَ: چۆلنى كېسىپ ئۆتتى ، چۆلدىن ھالقىپ ئۆتتى.

جَسَرَ يَجْسُرُ جَسَارَةً وجُسُورًا : باتۇرلۇق قىلدى ، قەھرىمانلىق قىلدى ، جۈرئەتلىك بولدى؛ كۆۋرۈك سالدى.

جِسْرٌ وجَسْرٌ ج جُسُورٌ وأَجْسُرٌ : كۆۋرۈك.

جِسْرٌ مُعَلَّقٌ : ئاسما كۆۋرۈك، لەمپە كۆۋرۈك.

اَلْجِسْرُ الْعَائِمُ : لەيلىمە كۆۋرۈك ، ئاسما كۆۋرۈك.

جِسْرٌ جَوِّيٌّ : ھاۋا قاتنىشى.

«لَمْ تَشَأِ الْحُكُومَةُ أَنْ تَحْرِقَ الْجُسُورَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ الْمُعَارِضِينَ» : ھۆكۈمەت ئۆزى بىلەن ئۆكتىچىلەر ئارىسىدىكى كۆۋرۈكنى نابۇت قىلىشنى خالىمىدى.

جَسَّ يَجُسُّ جَسًّا: قولى بىلەن تۇتتى ؛ قولى بىلەن تۇتۇپ تەكشۈردى ، ئىزدەندى ، كۆزدىن كەچۈردى ، كۆزەتتى ؛ ھېس قىلدى.

جَسَّ الْخَبَرَ: خەۋەر تەكشۈردى.

جَسَّ الْأَرْضَ: زېمىننى دەسسىدى.

جَسَّ الطَّبِيبُ يَدَ الْمَرِيضِ : تېۋىپ كېسەلنىڭ

تۇمۇرىنى تۇتتى.

جَسَّدَ يُجَسِّدُ تَجْسِيدًا: گەۋدىلەندۈردى، ئوبرازلاشتۇردى.

«اَلْمُؤْمِنُ الْحَقُّ يُجَسِّدُ فِي أَعْمَالِهِ الْمَبَادِئَ الَّتِي يُؤْمِنُ بِهَا» : ھەقىقىي مۇسۇلمان ئادەم ئۆزىنىڭ ئىشلىرىدا ئۆزى ئىشەنگەن پرىنسىپلىرىنى گەۋدىلەندۈرىدۇ.

جَسَّرَهُ يُجَسِّرُ تَجْسِيرًا: ئۇنى ئىلھاملاندۇردى، رىغبەتلەندۈردى، ھەرىكەتلەندۈردى، قوزغىدى، سەپەرۋەر قىلدى.

جَسَّمَ يُجَسِّمُ تَجْسِيمًا بِالْجَصِّ : گەج بىلەن ھەيكەل قاتۇردى.

جَسَّمَ : گەۋدىلەندۈردى.

«تُجَسِّمُ آرَاؤُهُ مَوْقِفَاتُجَاهَ الْمُجْتَمَعِ وَالْحَيَاةِ وَالْإِنْسَانِ» : ئۇنىڭ پىكىرلىرى جەمئىيەت، تۇرمۇش ۋە ئىنسانغا قارىتا ئۇنىڭ مەيدانىنى گەۋدىلەندۈرۈپ بېرىدۇ.

جَسُمَ يَجْسُمُ جَسَامَةً: زور بولدى ، گەۋدىلىك بولدى ، زورايدى ، كېڭەيدى.

جِسْمٌ ج أَجْسَامٌ وأَجْسُمٌ وجُسُومٌ : تەن ، بەدەن ، جىسىم ؛ شەكىل ؛ ماددا.

«عَثَرَتِ الشُّرْطَةُ عَلَى جِسْمِ الْجَرِيْمَةِ» : ساقچىلار جىنايەتنىڭ چوڭلۇقىنى بايقىدى.

اَلْأَجْسَامُ الْحَيَّةُ: جانلىق ئورگانىزم ؛ جانلىق ، تەنچە.

جُسْمَانٌ : جىسىم ، بەدەن ، تەن.

جُسْمَانِيٌّ: جىسمانىي.

اَلْعَمَلُ الْجُسْمَانِيُّ: جىسمانىي ئەمگەك.

تَأْدِيبٌ جُسْمَانِيٌّ: جىسمانىي جازا.

جِسْمِيٌّ: جىسمانىي.

جَسُورٌ ج جُسُرٌ وجُسْرٌ م جَاسِرَةٌ وجَسُورٌ ج جَوَاسِيرُ: يۈرەكلىك ، باتۇر ، جاسارەتلىك.

جَسِيدٌ: ئۇيۇپ قالغان قان ، قان ئۇيۇلمىسى.

جَسِيسٌ ج أَجِسَّةٌ : جاسۇس ، ئىشپىيون.

جَسِيمٌ ج جِسَامٌ م جَسِيْمَةٌ : چوڭ ، جاسارەتلىك، گەۋدىلىك ، ئۇستىخانلىق ، سېمىز ، كېلەڭسىز.

«نَجَمَ عَنِ الحَادِثِ أَضْرَارٌ جَسِيمَةٌ» : ۋەقەدىن زور زىيانلار كېلىپ چىقتى.

جُسَيْمٌ ج جُسَيْمَاتٌ : دان ، دانچە ، كىچىك جىسىملار.

جُسَيْمَةٌ : تەنچە ، زەررىچە.

جَشَأَ يَجْشَأُ جُشَاءً وجُشُوءًا أو جَشْأً: كېكىردى ، ھىق تۇتتى ، كۆڭلى ئېلىشتى.

جُشَاءٌ: كېكىرىك ، ھىق.

جُشَارٌ : يۆتەل ، ئاۋازنىڭ غارالڭ ـ غۇرۇڭ بولۇشى؛ زۇكام؛ كەچقۇرۇنلۇقى قايتۇرۇلماي يايلاقتا ئوتلاۋېرىدىغان چارۋا.

جَشَبَ يَجْشُبُ وجَشِبَ يَجْشَبُ جَشْبًا وجَشُبَ يَجْشُبُ جَشَابَةً الطَّعَامُ : تاماق غورىگىل بولۇپ قالدى ، تاماق ناچار بولدى.

جَشُبَ الْكَلَامُ : سۆز قوپال بولدى.

جَشَرَ يَجْشُرُ جُشُورًا الصُّبْحُ : تاڭ يورىدى.

جَشَرَ الدَّوَابُّ: چارۋىلار يايلاقتا تۇردى.

جَشَرَ يَجْشُرُ جَشْرًا الدَّوَابَّ: چارۋىلارنى يايلاققا چىقاردى.

جَشِرَ يَجْشَرُ جَشَرًا الْإِنَاءُ: قاچا كىرلىشىپ كەتتى.

جَشِرَ الرَّجُلُ: قۇرۇق يۆتەلدىن ئاۋازى غارالڭ ـ غۇرۇڭ چىقتى.

جَشِرَ: قۇرۇق يۆتەل بولۇپ قالدى.

جُشْرَةٌ : يۆتەل.

جَشَّ يَجُشُّ جَشًّا: سوقتى ، يانجىدى.

جَشَّأَ يُجَشِّئُ تَجْشِئَةً: كېكەردى ، ھىق تۇتقۇزدى.

جَشَّةٌ: بوغۇلماق، خىرقىرىماق.

جَشَّةٌ. جُشَّةُالصَّوْتِ : ئاۋازى بوغۇلۇپ قېلىش ، خىرقىراپ قېلىش.

جَشَّمَ يُجَشِّمُ تَجْشِيمًا: جاپالىق ۋەزىپىنى يۈكلىدى ، قىيىن ئىشقا زورلىدى ، قىيىن ئىشقا قويدى.

جَشِعَ يَجْشَعُ جَشْعًا : ئاچكۆزلۈك قىلدى ، تەمەخورلۇق قىلدى ، نەپسانىيەتچىلىك قىلدى.

جَشِعَ ـَ جَشَعًا وجَشَاعَةً و جُشَعَاءُ وجِشَاعٌ: ئاچكۆز ، تەمەخور ، نەپسانىيەتچى.

«مَاأَكْثَرَ مَايُتَّهَمُ التُّجَّارُ بِالْجَشَعِ عِنْدَ ارْتِفَاعِ الْأَسْعَارِ» : باھا ئۆرلىگەن چاغدا سودىگەرلەر كۆپىنچە ئاچكۆز دەپ قارىلىدۇ.

جَشِمَ يَجْشَمُ جَشْمًا وَجَشَامَةً الْأَمْرَ: ئىشنى تەستە ئۈستىگە ئالدى.

جَشِنَ يَجْشَنُ جَشَنًا : سەمرىدى ، قوپاللاشتى.

جُشْنَةٌ : ئانىتوس (بىر خىل قۇش.)

جَشُوبٌ : قوپال ئايال.

جَشِيشٌ: سوقۇلغان ، يانچىلغان ؛ قارا ئۇن ، كېپەك.

جِصٌّ : ھاك ، گەج ؛ سېغىز لاي ؛ سىگىرتاش.

جَصَّاصَةٌ: ھاك خۇمدىنى.

جَصَّصَ يُجَصِّصُ تَجْصِيصًا الْبِنَاءَ: بىنانى گەجخا قىلدى ، سۇۋۇدى.

جَعَا يَجْعُو جَعْوًا: تېزەك تەردى.

أَبُو جَعَادَةٍ: بۆرە.

جَعَارِ ، أَبُوجَعَارٍ: سىرتلان (بىر خىل ھايۋان.)

جُعَالٌ ج جَعَائِلُ : ئىش ھەققى ، مائاش ؛ مۇكا- پات سومىمىسى ؛ رەسمىيەت ھەققى ؛ پارا.

جَعَبَ يَجْعَبُ جَعْبًا : ئۆرۈۋەتتى، ئاغدۇرۇۋەتتى، يىقىتىۋەتتى.

جَعْبَةٌ ج جِعَابٌ: ئوقدان ، ئوق خالتىسى.

نَفَضَ لَهُ جَعْبَةَ الْأَخْبَارِ: ئۇنىڭغا بارلىق خەۋەر- لەرنى ئېيتىپ بەردى ، پاش قىلدى.

جِعَةٌ : پىۋا ؛ مەقنەت ، تېگى.

جِعْثِنَةٌ ج جِعْثِنٌ وجَعَاثِنُ: دەرەخنىڭ غولى.

جَعْجَاعٌ: تار يەر ؛ ئۇرۇش مەيدانى ؛ قورغاق يەر.

جَعْجَعَ يُجَعْجِعُ جَعْجَعَةً الْبَعِيرَ: تۆگىنى چۆكتۈردى ، تۆگىنى تىزلاندۇردى.

«تَسْمَعُهُمْ يُجَعْجِعُونَ وَيُهَدِّدُونَ وَلَا تَرَى لَهُمْ فِي الْوَاقِعِ أَثَرًا يُذْكَرُ» : ئۇلارنىڭ غوۋغا كۆتۈرۈشۇۋاتقانلىقىنى ، تەھدىت سېلىۋات- قانلىقىنى ئاڭلايسىنۇ ، ئەمەلىيەتتە تىلغا ئالغۇدەك نەرسىنى كۆرمەيسەن.

جَعْجَعَةٌ : تۆگىنىڭ ئاۋازى؛ تۆگە ئاۋازى.

جَعَدَ يَجْعُدُ جَعَادَةً وجُعُودًا الشَّعْرُ : چاچ بۇدرە بولدى.

جَعُدَ الثَّوْبُ : كىيىم پۈرلىشىپ كەتتى.

جَعْدٌ ج جِعَادٌ : بۇدرە چاچ ؛ بېخىل ، پىخسىق.

جَعْدُ الْيَدِ : ئاچكۆز ، تويماس؛ تويماسلىق، ئاچكۆزلۈك.

جَعْدُ الْيَدَيْنِ وَالْأَنَامِلِ: بېخىل ، پىخسىق.

بَعِيرٌ جَعْدٌ : يۇڭلۇق تۆگە.

رَجُلٌ جَعْدُ الْقَفَا : پەس ئادەم ، تېگى پەس ، زىدى پەس.

اَلْجَعْدَةُ: بىر خىل خۇش پۇراق گىياھ.

جَعْدَةُ شَعْرٍ : بۇدۇر چاچ.

أَبُو جَعْدَةَ: بۆرە.

جَعْدِيٌّ : بۇدۇر چاچ.

جَعَرَ يَجْعَرُ جَعْرًا السَّبُعُ: يىرتقۇچلار تېزەكلىدى، يىرتقۇچلار مايالىدى.

جَعْرٌ ج جُعُورٌ : يىرتقۇچ ھايۋاننىڭ مايىقى ، تېزىكى.

جِعْرَانٌ: تاز قارا، قوماي.

أَبُو جِعْرَانٍ : تولۇقچى قوڭغۇز ، تېزەكچى.

جَعَسَ يَجْعَسُ جَعْسًا الرَّجُلُ: تەرەت قىلدى.

جُعْسُوسٌ ج جَعَاسِيسُ: پاكار ھەم سەت.

جُعْشُمٌ ج جَعَاشِمُ: ئوتتۇرىسى ، ئوتتۇرا.

جِعْفِيضٌ : بىر خىل قاڭسىق ئۆسۈملۈك.

جَعَظَ يَجْعَظُ جَعْظًا: ھەيدىۋەتتى ، قوغلىۋەتتى.

جَعْظٌ: تومپاي ، ھاكاۋۇر ، بەتئەخلاق.

جِعْظَايَةٌ: چاققان ، ئەپچىل.

جَعَّ يَجَعُّ جَعًّا فُلَانٌ: لاي يېدى.

جَعَّ فُلَانًا: لاينى ئۇنىڭغا ئاتتى.

جَعَّبَ يُجَعِّبُ تَجْعِيبًا: ئۆرۈۋەتتى، ئاغدۇرۇۋەتتى، يىقىتىۋەتتى.

جَعَّدَ يُجَعِّدُ تَجْعِيدًا الثَّوْبَ: كىيىمنى قاتلىدى.

جَعَّدَتْ وَجْهَهُ مَتَاعِبُ الْحَيَاةِ: تۇرمۇشنىڭ جاپا-مۇشەققەتلىرى ئۇنىڭ يۈزىگە قورۇق چۈشۈرۈۋەتتى.

جَعَّرَ يُجَعِّرُ تَجْعِيرًا : مۆركىرىدى.

جَعَفَ يَجْعَفُ جَعْفًا: يىقىتتى ، ئاغدۇرۇۋەتتى ، غولاتتى ؛ قومۇرۇۋەتتى.

جَعَفَ الشَّجَرَةَ: دەرەخنى قومۇرۇۋەتتى.

جَعْفَرٌ ج جَعَافِرُ : سۈتلۈك تۆگە.

جَعْفِيلٌ : شوم بويا.

جَعَلَ يَجْعَلُ جَعْلًا الشَّيْءَ: ياسىدى ، ياراتتى ؛ گۇمان قىلدى.

جَعَلَ يَفْعَلُ كَذَا : باشلىدى.

جَعَلَ الْحَقَّ بَاطِلًا : ھەقنى باتىل دەپ تونۇدى ، ھەقنى بۇرمىلىدى.

جُعْلٌ ج جِعَالٌ وَأَجْعَالٌ : ئىش ھەققى ، مائاش ؛ مۇكاپات سوممىسى ؛ رەسمىيەت ھەققى ؛ پارا.

جُعَلٌ ج جِعْلَانٌ : تۇلۇقچى قوڭغۇز ، تېزەكچى.

جَعَمَ يَجْعَمُ جَعْمًا الرَّجُلُ: ئاچكۆزلۈك قىلدى.

جَعَمَ إِلَى الطَّعَامِ : قورساقا ئامراقلىق قىلدى.

جَعَمَ الْبَعِيرَ : تۆگىگە ئېغىزدۇرۇق سالدى.

جَعْوٌ : لاي ؛ تۆگىنىڭ مايىقىدىن قىلىنغان يوم.

جَعْوَلٌ ج جَعَاوِلُ : تۆگە قوشنىنىڭ بالىسى.

جَعِلَةٌ ج جَعَائِلُ: ئىش ھەققى ، مائاش ، مۇكاپات سوممىسى ؛ رەسمىيەت ھەققى ؛ پارا.

جُغْرَافِيَا ، جُغْرَافِيَّةٌ: جۇغراپىيە.

جُغْرَافِيَّةٌ طَبِيعِيَّةٌ : تەبىئىي جۇغراپىيە.

جُغْرَافِيٌّ : جۇغراپىيىلىك.

جَفَا يَجْفُو جِفَاءً: خاتىرجەمسىزلەندى ، ئارامخۇدا ئولتۇرالمىدى.

جَفَا جَنْبُهُ عَنِ الْفِرَاشِ: ئۇ خاتىرجەم ياتالمىدى ، ياخشى ئۇخلىيالمىدى.

جَفَا يَجْفُو جُفُوًّا: يىراقلاشتى.

جَفَا الثَّوْبُ: كىيىم يوغان بولدى ، چوڭ كەلدى.

جَفَأَ يَجْفَأُ جَفْأً النَّهْرُ : دەريا سۈيى بۇژغۇنلىدى ، دەريا سۈيى كۆپۈكلەندى.

جَفَأَتِ الْقِدْرُ : قازان قايىندى ، قازان تاشتى.

جُفَاءٌ : بۇژغۇن ، كۆپۈك ؛ بىكار ، پايدىسىز ، بىھۇدە ؛ ئەخلەت ، شاكال.

«ذَهَبَ جُفَاءً» : بىھۇدە ئاۋارىگەرچىلىك.

«فَأَمَّا الزَّبَدُ فَيَذْهَبُ جُفَاءً وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ فِي الْأَرْضِ» «قرآن» : كۆپۈك بولسا ئېقىپ تۈگەيدۇ ، ئىنسانلارغا پايدىلىق نەرسە زېمىندا قېلىپ قالىدۇ.

جَفَاءٌ، جَفَاءَةٌ : قوپاللىق ، توڭلۇق ، رەھىمسىزلىك.

جَفَافٌ : قۇرغاق ، قۇرۇق.

«تُعَانِي الْمَزْرُوعَاتُ مِنْ جَفَافٍ طَفِيفٍ» : زىرائەتلەرگە بىرئاز قۇرغاقچىلىق يەتتى.

جَفَافِيٌّ: قۇرغاق يەردە ياشايدىغان.

جِفْتٌ ج جُفُوتٌ : چۆيتەك ، موچەن ؛ قارماق ، ئىلمەك.

جَفْجَفَ يُجَفْجِفُ جَفْجَفَةً الثَّوْبُ الْجَدِيدُ: يېڭى كىيىم تاراقلىغان ئاۋاز چىقاردى.

جَفَخَ يَجْفَخُ و يَجْفِخُ جَفْخًا: غادايدى ، ھاكاۋۇرلاشتى ، تەكەببۇرلۇق قىلدى.

جَفْرٌ ج جِفَارٌ : كەڭ قۇدۇق.

عِلْمُ الْجَفْرِ: مۆلچەر ، قىياس ؛ بېشارەت ؛ پال ، رەمل.

جِفْصِينٌ : گەج ، سىگىرتاش.

جَفَّ يَجُفُّ جَفًّا: سۆكۈت قىلدى ، توڭلۇق قىلدى.

جَفَّ يَجُفُّ الشَّيْءَ: نەرسە تەردى ؛ تېپىۋالدى.

جَفَّ الْمَوَاشِيَ: چارۋىنى يىغىپ ھەيدەپ ماڭدى.

جَفَّ يَجِفُّ جَفَافًا وجُفُوفًا : قۇرۇدى ، قۇرۇپ كەتتى.

لَقَدْ جَفَّتِ الثِّيَابُ الْمَغْسُولَةُ : يۇيۇلغان كىيىملەر قۇرۇپ كەتتى.

جَفَّتِ السَّمَاءُ : يامغۇر ياغمىدى ، قۇرغاقچىلىق

بولدی.

جَفَّقَ يُجَفِّقُ تَجْفِيفًا الشَّيْءَ : مەلۇم بىر نەرسە-
نى قۇرۇتتى.

جَفَّقَ الْفَرَسَ : ئاتقا ساۋۇت كىيگۈزدى.

جُفَّةٌ : كىچىك سوۋغا.

جَفَّةٌ : كىشىلەر توپى.

جَفَلَ يَجْفُلُ و يَجْفِلُ جُفُولاً : قاچتى ؛ تېز
ماڭدى ، ئۈركىدى.

جَفَلَتِ النَّعَامَةُ : تۆگە قۇش ئۈركۈپ قېچىپ
كەتتى.

جَفَلَ الرِّيْحُ السَّحَابَ : شامال بۇلۇتنى تارقىتىۋە-
ۋەتتى ، شامال بۇلۇتنى سۈردى.

جَفَلَ الْبَحْرُ السَّمَكَ: دېڭىز بېلىقنى قىرغاققا
چىقىرىۋەتتى.

جَفْلٌ ج أَجْفَالٌ: پىلنىڭ مايىقى.

جَفَلَى: (چايغا) ئومۇميۈزلۈك تەكلىپ قىلىش.

جَفْنٌ ج جُفُونٌ وأَجْفُنٌ وأَجْفَانٌ: كۆزنىڭ قاپىـ-
قى ؛ غىلاپ ؛ تالنىڭ كۆتىكى ، تالنىڭ
شېخى.

لَايُغْمَضُ لَهُ جَفْنٌ : ئۇخلىمايدۇ ، كۆز يۇممايدۇ.

نَامَ مِلْءَ الجُفُونِ : قاتتىق ئۇخلىدى ، قانغۇچە
ئۇخلىدى.

أَطْبَقَ الْكَرَى أَجْفَانَهُ : ئۇيقۇ باستى ، مۈگىدەپ
قالدى ، ئۇيقۇسىرىدى.

نَدَّ النَّوْمُ عَنْ أَجْفَانٍ : ئۇيقۇ قاچتى.

جَفْنَةٌ ج جِفَانٌ وجِفَنٌ وجَفَنَاتٌ : مەرد ئادەم ؛
لېگەن ، چوڭ تەخسە ، جاۋۇر ؛ قۇدۇق.

جَفْوٌ. جَفْوَةٌ : قوپاللىق ، رەھىمسىزلىك ،
توڭلۇق.

«عَادَتِ الْعَلَاقَاتُ بَيْنَهُمَا إِلَى مَجَارِيْهَا بَعْدَ
جَفْوَةٍ دَامَتْ بِضْعَةَ شُهُورٍ» : ئۇلارنىڭ
ئارىسىدىكى مۇناسىۋەت بىر قانچە ئاي ئارازلىق-
تىن كېيىن ئەسلىگە كەلدى.

جَفِيْرٌ ج جَفِيْرَاتٌ : ئوق خالتىسى ، ئوقدان.

جَلَأَ يَجْلَأُ جَلْأً و جَلَاءَةً الرَّجُلَ : يىقىتتى ،
يەرگە ئۇردى.

جَلَا يَجْلُو جَلْوًا وَ جِلَاءً الْأَمْرَ: ئىشنى ئاشكار-
لىدى ، ئايدىڭلاشتۇردى.

جَلَا عَنْهُ الْهَمَّ : غەمنى يوقاتتى ، يوقىقا چىقار-
دى، غەمدىن خالاس قىلدى.

«يَجْلُو الْعَالِمُ صَدْأَ الْعَقْلِ الْإِنْسَانِيِّ» : ئالىم
ئىنسان ئەقلىنىڭ داتلىرىنى چىقىرىپ
تاشلايدۇ.

إِبْنُ جَلَا : داڭلىق ئادەم.

جَلَاءٌ : روشەن ، ئوچۇق ، سۈرمە.

اَلْجِلَاءُ : سۈرمە.

جُلَابٌ : شېكەر بىلەن قاينىتىلغان قىزىل گۈل
سۈيى ، جۇلاب.

جُلَاحٌ : چوڭ ئويمان ؛ چوڭ كەلكۈن.

جَلَاخَةٌ. جُلَاخَةٌ : يارغۇنچاق.

جُلَاذِيٌّ ج جَلَاذِيٌّ: راھىب ؛ چېركاۋ خىزمەتچى-
سى ؛ ھۈنەرۋەن ؛ تاش ؛ قوپال.

جُلَاقٌ : لاي.

جَلَالٌ : ئالىيجانابلىق ، يۈكسەكلىك ؛ نۇرلۇق ؛
نۇر ؛ نىشان ؛ شەرەپلىك.

ذُوالْجَلَالِ : ئۇلۇغ ، بۈيۈك ؛ ئاللاھ، خۇدا.

«اَلْأَهْرَامُ مِنَ الْآثَارِالَّتِي لَانَظِيْرَ لَهَا رَوْعَةً
وَجَلَالًا» : ئېھرام گۈزەللىكتە، كاتتىلىقتا
مىسلى يوق مەدەنىي يادىكارلىقتۇر.

جَلَالٌ. جَلَالَةٌ : ئۇلۇغلۇق ، بۈيۈكلۈك ، سەلتە-
نەتلىك.

صَاحِبُ الْجَلَالَةِ: جانابلىرى، ئالىيلىرى (پادىشاھ-
لارغا قارىتا ئىشلىتىدىغان ھۆرمەت سۆزى.)

جُلَامَةٌ : يۇڭ ، قىرقىلغان يۇڭ ، قوي يۇڭى.

جَلَبَ يَجْلُبُ و يَجْلِبُ جَلْبًا الشَّيْءَ : ھازىر
قىلدى ، ئېلىپ كەلدى ، جەلپ قىلدى ،
كەلتۈردى.

«جَلَبَ التَّاجِرُ بَضَائِعَهُ مِنَ الشَّرْقِ وَالْغَرْبِ» : سودى-
گەرماللىرىنى شەرق ۋە غەربتىن كەلتۈردى.

جَلَبَ الجُرْحُ : يارا ساقايدى.

جَلَبَ النَّظَرَ : دىققەتنى قوزغىدى.

جَلَبَ الْقَوْمُ: قەۋم چۇقان كۆتۈرۈشتى ، قەۋم
ۋارقىرىدى ، قەۋم ۋاڭ - چوڭ كۆتۈردى.

جَلِبَ يَجْلَبُ جَلَبًا الشَّيْءُ: نەرسە توپلاندى ، يىغىلدى.

جَلِبَ الدَّمُ : قان قېتىپ قالدى ، قان ئۇيۇپ قالدى.

جَلْبٌ : هازىر قىلماق ، قولغا كەلتۈرمەك ، هاسىل قىلماق.

جَلَبٌ ج أَجْلَابٌ : جەلپ قىلىنغان ، ئىمپورت قىلىنغان ، كىرگۈزۈلگەن.

جِلْبَابٌ ج جَلَابِيبُ : لېچەك، ئاياللارنىڭ ئۇزۇن كۆڭلىكى.

جُلُبَانٌ: ياۋا كۆك پۇرچاق.

جَلْبَبَ يُجَلْبِبُ جَلْبَبَةً وَجِلْبَابًا: ئۇنىڭغا نىمچا كىيگۈزدى ، ئۇزۇن كۆڭلەك كىيگۈزدى.

جَلَبٌ. جَلَبَةٌ : چۇقان ـ سۈرەن ، غەلۋە ـ غەۋغا ، شاۋقۇن ، ۋاڭ ـ چۇڭ.

«وَقَعَ انْفِجَارٌ هَزَّ الْمَدِينَةَ وَعَلَتْ مِنْ بَعِيدٍ جَلَبَةٌ وَضَوْضَاءُ» : پۈتۈن شەھەرنى زىلزىلىگە كەلتۈرگەن ـ پارتلاش يۈز بەردى ، يىراقتىن ۋاڭ ـ چۇڭ، شاۋقۇن ـ سۈرەن كۆتۈرۈلدى.

جُلْبَةٌ ج جُلَبٌ: قاقاچ ، (يارىنىڭ قاقىچى)

جَلْجَلَ يُجَلْجِلُ جَلْجَلَةً: ۋارقىرىدى ، توۋلىدى، چاقىردى.

جَلْجَلَ السَّحَابُ والرَّعْدُ : هاۋا گۈلدۈرلىدى.

جَلْجَلَ الصَّوْتُ : ئاۋاز گۈركىرىدى ، گۈرۈلدىدى.

جَلْجَلَ الْفَرَسُ : ئات كىشىنىدى.

جُلْجُلَانٌ: يۇمغاقسۈت ، ئاش كۆكى، كۈنجۈت.

اَلْجُلْجُلَةُ : قوڭغۇراق، زىل ، كولدۇرما.

جُلْجُلٌ ج جَلَاجِلُ و جُلْجُلَةٌ : كولدۇرما ، قوڭغۇراق.

جَلَحَ يَجْلَحُ جَلْحًا ـ تِ الْمَاشِيَةُ الشَّجَرَ : ئۇلاغ دەرەخنى غاجىلىدى ، دەرەخ قوۋزىقىنى غاجىلىدى.

جَلِحَ يَجْلَحُ جَلَحًا : چېكە چاچ چۈشۈپ كەتتى.

جَلِحَ الثَّوْرُ : ئۆكۈز مۈڭگۈزسىز بولۇپ قالدى.

أَرْضٌ جَلْحَاءُ : قاقاسلىق.

جَلَخَ يَجْلَخُ جَلْخًا : بىلىدى.

جَلَخَ بِهِ : يىقىتىۋەتتى.

جَلَخَ السَّيْلُ الْوَادِي: كەلكۈن ۋادىنى تولدۇرۇۋەتتى.

جَلَخَ الشَّيْءَ : نەرسىنى ئاقىلىدى ، سۈيدى.

جَلْخٌ : بىلەي.

جَلَدَ يَجْلِدُ جَلْدًا بِالسَّوْطِ : قامچىلىدى ، قامچا بىلەن ئۇردى ، دەررە ئۇردى.

جَلَدَتْهُ الْحَيَّةُ : يىلان ئۇنى چېقىۋالدى.

جَلِدَ يَجْلَدُ جَلَدًا الْمَكَانُ: جاي توڭلىدى ، مۇز تۇتتى.

جَلُدَ يَجْلُدُ جَلَدًا وَجَلَادَةً وجُلُودَةً : كۈچلۈك بولدى ، چىدامىلىق بولدى.

جَلْدٌ : قامچىلىماق ، قامچا بىلەن ئۇرماق ، دەررە ئۇرۇش ، قامچىلاش.

جَلْدٌ ج أَجْلَادٌ وجِلَادٌ: چىدامىلىق ، سەۋرچانلىق ، چىگەرلىك، غەيرەتلىك.

جَلْدُ عُمَيْرٍ : قولدا لەززەتلىنىش ، ئانانىزم قىلىش.

الْجَلَدُ : سەۋر ـ تاقەت ، چىدام.

جِلْدٌ ج جُلُودٌ: تېرە ، شۆپۈك ، پوست ، قاسراق.

جِلْدٌ مَدْبُوغٌ : ئەيلەنگەن تېرە، خۇرۇم ، كۆن.

«كُلَّمَا نَضِجَتْ جُلُودُهُمْ بَدَّلْنَاهُمْجُلُودًاغَيْرَهَا» ‹قرآن› : ئۇلارنىڭ تېرىلىرى پىشىپ تۈگىگەن چاغدا ئورنىغا باشقا تېرە يەڭگۈشلەيمىز.

جَلْدٌ ج أَجْلَادٌ م جَلَدَةٌ جُلُودٌ: ئىرادىلىك ئادەم ، كەسكىن ئادەم.

«كَانَ فِي طَبْعِهِ تَحَدٍّ لِلشَّرِّ وَجَلَدٌ عَلَى تَحَمُّلِ الْأَلَمِ» : ئۇنىڭ تەبىئىتىدە يامانلىق بىلەن ئېلىشىدىغان ۋە ئازاب ـ ئوقۇبەتكە بەرداشلىق بېرىدىغان روھ سىڭگەنىدى.

جِلْدَةٌ ج جِلْدَاتٌ : بىر پارچە تېرە.

فُلَانٌ مِنْ بَنِي جِلْدَتِنَا : پالانى بىزنىڭ جەمەتىمىزدىن.

اِبْنُ جِلْدَتِكَ : تۇغقان ؛ يۇرتداش ، قېرىنداش.

جِلْدَةُ الرَّجُلِ : ئۇرۇق ـ تۇغقان ، قەۋم ـ قېرىنداش.

«كَانَ بِاسْتِطَاعَتِهِ اِحْتِمَالَ ظُلْمِ الْغَرِيبِ أَمَّا ظُلْمُ أَبْنَاءِ جِلْدَتِهِ فَذَلِكَ غَيْرُ مَعْقُولٍ» : ياتلارنىڭ زۇلمىغا چىداش ئۇنىڭ قولىدىن كەلسىمۇ ، ئەمما ئۆز قاياشلىرىنىڭ زۇلمىغا چىداش ئەقىلگە سىغمايدۇ.

جِلْدَةٌ ج جِلْدَاتٌ : قامچا.

جِلْدِيٌّ : تېرىلىك ، خۇرۇملۇق ، تېرىگە خاس؛ خۇرۇم.

قُفَّازٌ جِلْدِيٌّ : خۇرۇم پەلەي.

حَقْنٌ جِلْدِيٌّ: تېرە ئاستىغا ئۇرۇلىدىغان ئوكۇل.

أَمْرَاضٌ جِلْدِيَّةٌ : تېرە كېسەللىرى.

مِحْفَظَةٌ جِلْدِيَّةٌ/حَقِيبَةٌ جِلْدِيَّةٌ : خۇرۇم سومكا.

جِلْدِيَّاتٌ : تېرە مەھسۇلاتلىرى ، تېرە بۇيۇملار.

جُلْدٌ ج مَنَاجِدُ : قارىغۇ چاشقان.

جُلْذِيٌّ ج جَلاَذِيٌّ : راھىب ، چېركاۋ خىزمەتچىسى ؛ ھۈنەرۋەن ؛ تاش.

جَلَزَ يَجْلِزُ جَلْزًا الرَّأْسَ: باشنى باغلىدى ، باشنى تاڭدى ، باشنى ئورىدى.

جَلَسَ يَجْلِسُ جُلُوسًا: ئولتۇردى ، جاي ئالدى.

جَلَسَ الطَّائِرُ: قۇش قوندى.

اَلْجِلْسُ : ھەمراھ ، ئۈلپەت ، كۆپ ئولتۇرۇۋالغۇچى.

اَلْجَلِسُ: بىللە ئولتۇرغۇچى ، ئولتۇرۇشقۇچى.

جَلْسَةٌ ج جَلَسَاتٌ و جُلُوسٌ: يىغىن ؛ ئولتۇرۇش؛ قېتىم ، بىر مەيدان، نۆۋەت ، (سانالىق يىغىنلىك).

جَلْسَةٌ عَامَّةٌ : ئادەتتىكى يىغىن ، ئاممىۋى يىغىن.

جَلْسَةٌ عَامَّةٌ تَامَّةٌ : ئومۇمىي يىغىن.

اَلْجَلْسَةُ الْمُسْتَعْجَلَةُ: جىددىي يىغىن ، ئالاھىدە يىغىن ، پەۋقۇلئاددە يىغىن.

جَلْسَةٌ طَارِئَةٌ : تاسادىپىي يىغىن ، جىددىي يىغىن.

جَلْسَةٌ سِرِّيَّةٌ : مەخپىي يىغىن.

«عَقَدَ الْمُؤْتَمَرُ جَلْسَتَهُ الصَّبَاحِيَّةَ فِي قَاعَةِ الْجَامِعَةِ» : قۇرۇلتاي ئەتىگەنلىك يىغىنىنى ئۇنىۋېرسىتېتنىڭ زالىدا ئاچتى.

جِلْسَةٌ : ئولتۇرۇش شەكلى ، ئولتۇرۇش ھالىتى.

«كَانَ يَجْلِسُ جِلْسَةَ الطَّاوُوسِ» : ئۇ توز قىياپىتىدە ئولتۇراتتى.

جَلَطَ يَجْلِطُ جَلْطًا: قەسەم قىلدى ؛ يالغان سۆزلىدى.

جَلَطَ يَجْلِطُ الجِلْدَ : تېرىنى سويدى.

جَلَطَ الرَّأْسَ: باش چۈشۈردى ، چاچ چۈشۈردى.

جُلْطَةٌ دَمَوِيَّةٌ : قان نوكچىسى.

جَلَعَ يَجْلَعُ جُلُوعًا : ھاياسىزلىق قىلدى ، يۈزى قېلىنلىق قىلدى.

جَلِفَ يَجْلَفُ جَلْفًا وجَلاَفَةً: قوپاللىق قىلدى ، سويدى.

جَلَفَ الذَّبِيحَةَ: قوينىڭ تېرىسىنى سويدى.

جِلْفٌ ج أَجْلاَفٌ وَجُلُوفٌ : قوپال ، ئەدەبسىز ، تومپاي، توڭ، يېرىك.

جِلْفُ الْوَاحِدَةِ جِلْفَةٌ: قورۇق نان ، قۇرۇق بولكا.

جَلَّ يَجِلُّ جَلاَلَةً وجَلاَلاً : ئۇلۇغ بولدى ، سەلتەنەتلىك بولدى ، يۈكسەك بولدى ، مەرتىۋىلىك بولدى ، چوڭ بولدى.

جَلَّ عَنِ الْحَصْرِ : سان ـ ساناقسىز، ھېسابسىز.

اَللهُ عَزَّوَجَلَّ: ئاللاھ غالىب ۋە بۈيۈكتۇر.

جَلَّ عَنْ : ... دىن پاكلىدى.

«اَلْكَرِيمُ يَجِلُّ عَنِ الدَّنَاءَاتِ» : ئېسىل ئادەم ناچار قىلمىشلاردىن ئۆزىنى پاك تۇتىدۇ.

جَلَّ يَجُلُّ جَلاًّ الشَّيْءَ: نەرسىنىڭ كۆپ قىسمىنى ئالدى.

جَلَّ الْبَعْرَ : ماياق تەردى.

جَلَّ يَجُلُّ و يَجِلُّ جَلاًّ الدَّابَّةَ : ئۇلاغقا توقۇم توقۇدى.

جُلٌّ ج جِلاَلٌ و أَجْلاَلٌ : يوپۇق (ئاتنىڭ) ؛ يەلكەنلىك كېمە.

جَلاَّبٌ ج جَلاَّبَةٌ : ئىمپورت سودىگىرى ، سىرتتىن مال كىرگۈزگۈچى.

جَلَّابُ الْعَبِيدِ : قۇل سودىگىرى ، قۇل بەدىكى.

جُلَّابٌ: شېكەر بىلەن قاينىتىلغان قىزىل گۈل سۈيى ، جۇلاپ.

جَلَّابِيَّةٌ ج **جَلَّابِيَّاتٌ** : ئۇزۇن كۆڭلەك ؛ يەكتەك ؛ ئىچ كىيىمى.

جَلَّادٌ : جاللات ، ئۆلۈم جازاسىنى ئىجرا قىلغۇچى؛ تېرە سودىگىرى ، خۇرۇم سودىگىرى.

جَلَّامٌ : قوي قىرقىغۇچى.

جُلٌّ : ئەتىرگۈل.

جِلٌّ و **جَلٌّ** ج **أَجِلَّةٌ** : كاتتا ، بۈيۈك ، زور.

«اَللّٰهُمَّ اغْفِرْلِي ذَنْبِي كُلَّهُ دِقَّهُ وَجِلَّهُ» : ئى ئاللاھ ، مېنىڭ كىچىك - چوڭ گۇناھلىرىمنىڭ جىمىسىنى مەغپىرەت قىلغىن.

جِلَّةٌ : نوپۇزلۇق.

«عَاوَنَهُ فِي ذٰلِكَ جِلَّةُ الْأُدَبَاءِ وَالْعُلَمَاءِ فِي عَصْرِهِ» : ئۇ ئىشتا ئۇنىڭغا ئۆز زامانىدىكى نوپۇزلۇق ئەدىب ، نوپۇزلۇق ئالىملار ياردەملەشتى.

جُلَّةٌ ج **جُلَلٌ** وَ **جِلَالٌ** : سېۋەت ؛ چۆيۈن توپ.

جِلَّةُ الْحَيَوَانِ : ھايۋان قىغى، ماياق.

جَلَلٌ : بۈيۈك ، كاتتا ، مۇھىم ؛ قۇدرەتلىك ، كۈچلۈك.

خَطْبٌ جَلَلٌ : چوڭ مۇسىبەت.

فَعَلَهُ مِنْ جَلَلِكَ : ئۇنى سەن ئۈچۈن قىلدى.

أَمْرٌ جَلَلٌ : مۇھىم ئىش.

جُلٌّ : كۆپ قىسمى ، تولىسى.

جُلُبَّانٌ: ياۋا كۆك پۇرچاق.

جَلَّخَ يُجَلِّخُ تَجْلِيخًا السِّكِّينَ أَوْ نَحْوَهُ: پىچاقنى ۋە شۇنىڭغا ئوخشاش نەرسىنى بىلىدى.

جَلَّدَ يُجَلِّدُ تَجْلِيدًا : مۇزلاتتى ، توڭلاتتى.

جَلَّدَ الْكِتَابَ : كىتابنى تۇپلىدى، قاپلىدى، شىرازلىدى، تاشلىدى.

جَلَّسَ يُجَلِّسُ تَجْلِيسًا: ئولتۇرغۇزدى.

اَلْجَلِيسُ: ھەمراھ ، ئۈلپەت ؛ كۆپ ئولتۇرۇۋالغۇچى.

جَلَّلَ يُجَلِّلُ تَجْلِيلًا: ياپتى ، يۆگىدى ؛ ھۆرمەتلىدى؛ توسۇۋالدى.

جُلَّنَارٌ : ئانار گۈلى.

جِلَّوْزٌ : ئورمان ياڭىقى ؛ مۇھاپىزەتچى.

جَلَّى يُجَلِّي تَجْلِيَةً الْأَمْرَ: چۈشەندۈردى.

جَلَّى مِنْ أَوْ عَنْ: ... دىن يولغا چىقتى، سەپەرگە ئاتلاندى، يۈرۈپ كەتتى؛ ئايدىڭلاشتى.

جَلَّى الْفَرَسُ : ئات بەيگىدە ئۆزۈپ چىقتى.

جَلَّى الْهَمَّ عَنْهُ : ئۇنى غەمدىن خالاس قىلدى.

جَلَّى الْقَوْمَ عَنْ أَوْطَانِهِمْ: قەۋمنى ۋەتەنلىرىدىن ھەيدەپ چىقاردى.

«إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَرَبِّي لَايُجَلِّيهَا لِوَقْتِهَا إِلَّاهُوَ»

‹قرآن› : ئۇنىڭ قاچان بولىدىغانلىقىنى پەقەت پەرۋەردىگارىم بىلىدۇ ، ئۇنى پەقەت ئۆزى بەلگىلىگەن ۋاقىتتا مەيدانغا چىقىرىدۇ.

اَلْجُلَّى : چوڭ ئىش ، بۈيۈك ئىش.

«لَايُدْعَى لِلْجُلَّى إِلَّا أَخُوهَا» : چوڭ ئىشقا پەقەت شۇ ئىشنىڭ ئەھلى چاقىرىلىدۇ.

«قَدَّمَتْ حَرَكَةُ التَّرْجَمَةِ خِدْمَةً جُلَّى لِلثَّقَافَةِ الْعَرَبِيَّةِ» : تەرجىمە ھەرىكىتى ئەرەب مەدەنىيىتى ئۈچۈن چوڭ خىزمەت كۆرسەتكەن.

جَلِيٌّ: روشەن ، ئېنىق ، ئوچۇق ، ئاشكارا ؛ پارقىرىتىلغان.

جَلَمَ يَجْلِمُ جَلْمًا الصُّوفَ: يۇڭ قىرقىدى.

جَلَمٌ ج **جِلَامٌ** : يۇڭ قىرقىيدىغان قايچا.

جَلْمَدٌ ج **جَلَامِدُ**: قورام تاش ، چوڭ تاش ، ئۇيۇل تاش ؛ ئۇستىخانلىق ئادەم.

جُلْمُدٌ : كۈچلۈك ئادەم، كۈچتۈڭگۈر ئادەم.

جُلْمُودٌ ج **جَلَامِدُ** : قورام تاش ، چوڭ تاش ، ئۇيۇلتاش ؛ ئۇستىخانلىق ئادەم.

جَلَهَ يَجْلَهُ جَلْهًا الرَّجُلُ الشَّيْءَ : ئېچىۋەتتى ، پاش قىلدى ؛ نېرى قىلىۋەتتى ، ئېلىۋەتتى.

جَلْهَةٌ ج **جِلَاهٌ**: چاچنىڭ پېرىسىنىڭ چۈشۈپ كېتىشى.

جَلْهَةُ الْوَادِي: قارشى قىرغاق ، ئۇ قىرغاق ، ئۇ

قات.

جَلْوٌ : پارقىرىماق ، يالتىرىماق.

جِلْوَازٌ ج **جَلاَوِيْزَةٌ** : ساقچى ؛ ھۆكۈمران ئادەمنىڭ ئالدىدا يۈگۈر ـ يېتىم ئىشلارنى قىلىدىغان خادىم.

جَلُوبَةٌ ج **جَلاَئِبُ** : سىرتتىن كەلتۈرۈلىدىغان مال ؛ يۈك ـ تاق ئارتىلىدىغان تۆگە.

جِلْوَةٌ : تويلۇق ؛ تويدا ئوغۇلنىڭ قىزغا بېرىدىغان سوۋغىتى.

جُلُوسٌ: ئولتۇرماق.

عِيْدُ الْجُلُوسِ: تەختتە ئولتۇرۇش بايرىمى.

جَلَى يَجْلُوْ جَلاَءً وَجُلُوًّا: قورقۇنچ ياكى قورغاقچىلىق تۈپەيلىدىن ۋەتەندىن چىقىپ كەتتى.

جَلَى عَنْهُ الْهَمَّ : ئۇنى غەمدىن خالاس قىلدى.

جَلَى يَجْلِي جَلْيًا وجَلاَءً : پارقىرىتىۋەتتى.

اَلْجِلْيُ : تۇڭلۇك.

جَلِيْبٌ ج **جُلَبَاءُ** م **جَلْبَى** : جەلپ قىلىنغان ، كىرگۈزۈلگەن ، ئىمپورت قىلىنغان.

جَلِيْبَةٌ ج **جَلاَئِبُ** : سىرتتىن كەلتۈرۈلگەن مال.

جَلِيْخٌ : سۇ ئاۋازى.

جَلِيْدٌ ج **جُلَدَاءُ** و **أَجْلاَدٌ**: سەۋرچان ، چىداملىق ، غەيرەتلىك.

جَلِيْدٌ : مۇز.

«حَوَّلَتْ بُرُودَةُالْجَوِّ مِيَاهَالْبُحَيْرَةِ إِلَى جَلِيدٍ» : ھاۋانىڭ سوغۇقلىقىدىن كۆل سۈيى مۇز تۇتتى.

جَبَلٌ جَلِيْدٌ : مۇز تاغ.

جَلِيْدِيٌّ : مۇزلۇق ، مۇزدەك.

اَلْعَصْرُ الْجَلِيْدِيُّ : مۇز دەۋرى.

جَلِيسٌ ج **جُلَسَاءُ وجُلاَّسٌ**: ھەمراھ ، ئۈلپەت ، ھەمسۆھبەت ، شېرىك ، يولداش ؛ قېرىنداش.

جَلْيَطَ يُجَلْيِطُ جَلْيَطَةً : سۈرتتى ، ئېرىتىۋەتتى.

جَلِيقٌ ج **جَلاَئِقُ وجُلُوقٌ** : قوپال ، توڭ.

جَلِيْلٌ ج **أَجِلاَّءُ وأَجِلَّةٌ وجِلَّةٌ**: ئۇلۇغ ، بۈيۈك ، ئالىي ، ھۆرمەتلىك.

اَلْجَلِيْلُ : ئاللاھنىڭ گۈزەل ئىسىملىرىدىن بولۇپ ، ھەممىدىن ئۇلۇغ دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدۇ.

صَاحِبُ الْمَقَامِ الْجَلِيلِ : كاتتا مەرتىۋىلىك.

جَلِيْلَةٌ ج **جَلاَئِلُ** : ئۇلۇغ ئىش ، مۇھىم ئىش ، ئاساسلىق ئىش ، ئۇلۇغ كەسىپ.

جَلِيٌّ : روشەن ، ئېنىق ، ئوچۇق.

«جَلِيٌّ أَنَّ الْعَرَبِيَّةَ لُغَةٌ تَهُمُّ الْمُسْلِمِيْنَ كَافَّةً لِأَنَّهَا لُغَةُ الْقُرْآنِ الْكَرِيْمِ» : ئەرەب تىلى قۇرئان كەرىمنىڭ تىلى بولغاچقا ، پۈتۈن مۇسۇلمانلار ئۈچۈن ئۇنىڭ مۇھىملىقى ئېنىق.

اَلْجَلِيَّةُ : ئېنىق خەۋەر.

اَلجَلِيَّةُ مِنَ الْأَمْرِ: ئىشنىڭ ماھىيىتى ، ئىشنىڭ ھەقىقىتى.

«أَطْلِعْنِي عَلَى جَلِيَّةِ الْأَمْرِ» : ئىشنىڭ ماھىيىتىدىن مېنى خەۋەردار قىلغىن.

جِمَاحٌ: (ئات) توسۇنلۇق قىلماق ؛ ئاساۋلىق قىلماق.

كَبَحَ جِمَاحَهُ : ئۇزىنى تۇتۇۋالدى ، كونترول قىلدى ، ئۆزىنى چەكلىدى.

«لَمْ تُفْلِحْ الْإِجْرَاءَاتُ الْاِقْتِصَادِيَّةُ فِي كَبْحِ جِمَاحِ التَّضَخُّمِ» : پۇل پاخاللىقىنى كونترول قىلىشتا ئىقتىسادىي تەدبىرلەر ئۈنۈم بەرمىدى.

جَمَادٌ ج **جَمَادَاتٌ** : جانسىز نەرسە ، مىنېرال ، رودا ، ئانئورگانىك ماددا ؛ جانسىز ، ئۆلۈك.

جَمَادَى الْأُوْلَى : ھىجرىيىنىڭ 5 ـ ئېيى.

جُمَادَى الآخِرِ: جامادىيەلئاخىر (ھىجرىيىنىڭ 6 ـ ئېيى.)

قَلَّتِ الْعَيْنُ جُمَادَى : كۆزدىن ياش چىقماس بولۇپ قالدى.

جُمَادَيَانِ: ھىجرىيىنىڭ 5 ـ ، 6 ـ ئايلىرى.

جَمَادِيٌّ : مىنېراللىق.

جُمَارَى: ھەممە.

جَاءَالْقَوْمُ جُمَارَى: ئۇلارنىڭ ھەممىسى كەلدى.

اَلْجَمَارُ: توپ.

عَدَّ فُلَانٌ إِبِلَهُ جَمَارًا : تۆگىسىنى توپ سانىدى.

جِمَاعٌ : جىنسىي مۇناسىۋەت ، جىما.

بِجِمَاعِ فِكْرِهِ : پۈتۈن دىققەت ـ ئېتىبارى بىلەن.

جَمَاعَةٌ ج جَمَاعَاتٌ : توپ ، بۆلەك ، تۈركۈم ، جامائە ، جامائەت ، گۇرۇپپا ، ئورگان.

«خَطَبَ رَئِيسُ الْجَامِعَةِ فِي جَمَاعَةٍ مِنَ الطُّلَّابِ» : ئۇنىۋېرسىتېت مۇدىرى ئورغۇن ئوقۇغۇچىلارغا نۇتۇق سۆزلىدى.

جَمَاعَاتٍ وَأَفْرَادًا : زور تۈركۈم ۋە زور مىقداردا.

«خَرَجَ الْعُمَّالُ مِنْ مَصَانِعِهِمْ جَمَاعَاتٍ وَأَفْرَادًا» : ئىشچىلار زاۋۇتلىرىدىن توپ ـ توپ بولۇپ چىقتى.

جَمَاعِيٌّ: ئورتاق ، كوللېكتىپ.

عَمَلٌ جَمَاعِيٌّ: ئامىۋى پائالىيەت ، ئامىۋى خىزمەت ، كوللېكتىپ ئەمگەك.

أَمْنٌ جَمَاعِيٌّ : كوللېكتىپ بىخەتەرلىك ، جامائەت ئامانلىقى.

غِنَاءٌ جَمَاعِيٌّ : ئومۇمخور.

تَدَابِيرُ جَمَاعِيَّةٌ : كوللېكتىپ تەدبىر ، كوللېكتىپ چارە.

«لَقَدْ نَابَ عَنْ جَمَاعَتِهِ وَقَدَّمَ تَقْرِيرًا حَوْلَ تَجْرِبَتِهِمْ لِلدِّرَاسَةِ» : ئۇ پۈتۈن گۇرۇپپىدىكىلەرگە ۋاكالىتەن ئۇلارنىڭ تەجرىبىلىرىنى تونۇشتۇردى.

جَمَالٌ : گۈزەللىك ، ھۆسن ـ جامال ، چىرايلىقلىق.

عِلْمُ الْجَمَالِ : ئېستېتىكا.

إِلَاهَةُ الْجَمَالِ : گۈزەللىك ئىلاھى.

جُمَانٌ جُمَانَةٌ ج جُمَانَاتٌ : مەرۋايىت ، ئۈنچە.

اَلشَّتَّاعُ جَمَاهِرُ وَقَلَّ مَنْ هُوَ مَاهِرٌ : ھۈنەرۋەن دېگەن كۆپ ، لېكىن ئۇستىسى ئاز.

جُمْبَازٌ. جُمْبَازِيَّةٌ : چامباشچىلىق ، گىمناستىكا.

«اَلطُّلَّابُ يُمَارِسُونَ رِيَاضَةَ الْجُمْبَازِ فِي الْإِسْتِرَاحَةِ بَيْنَ الْحِصَّتَيْنِ» : ئوقۇغۇچىلار دەرس ئارىسىدىكى دەم ئېلىشتا گىمناستىكا ئوينايدۇ.

اَلْجُمْبَازُ عَلَى الْأَجْهِزَةِ: گىمناستىكا (ياغاچ ئات ، تۇرنىك قاتارلىق تەنتەربىيە سايمانلىرى بىلەن ئوينايدىغان گىمناستىكا).

جُمْبَازِيٌّ : گىمناستىكا ئوينىغۇچى ، تەنھەرىكەتچى.

جُمْبَرِيٌّ: راك (دېڭىز ھايۋىنى).

جَمْجَمَ يُجَمْجِمُ جَمْجَمَةَ الْكَلَامِ : ئېگىز ـ پەس سۆزلىدى ، قالايمىقان سۆزلىدى ، پەلىپەتىش سۆزلىدى ، تاغدىن ـ باغدىن سۆزلىدى.

جُمْجُمَةٌ ج جَمَاجِمُ : باش سۆڭىكى ؛ چۆچەك (ياغاچ تاۋاق) ؛ قەۋەتلىك چوڭقۇر ، بىر تورلۇك كەمچەن ؛ تۇزلۇق زېمىنغا كولانغان قۇدۇق.

جَمَحَ يَجْمَحُ جَمْحًا وجِمَاحًا وجُمُوحًا الْحِصَانُ: ئايغىر شاشلىق قىلدى ؛ يۈگۈردى ، چاپتى.

جَمَحَ الرَّجُلُ : ھاۋايى ـ ھەۋەسكە بېرىلدى ؛ ئۆز بېشىمچىلىق قىلدى ، ئۆزى بىلگەننى قىلدى ، بەتخۇلۇق قىلدى ، تەرسالىق قىلدى.

جَمَحَتِ الْمَرْأَةُ زَوْجَهَا: ئايال ئېرىنى تاشلىۋەتتى.

جَمَحَ إِلَيْهِ: ئالدىرىدى ، يۈگۈردى.

«لَوْيَجِدُونَ مَلْجَأً أَوْ مَغَارَاتٍ أَوْمُدَّخَلًا لَوَلَّوْا إِلَيْهِ وَهُمْ يَجْمَحُونَ» (قرآن) : ئەگەر ئۇلار بىرەر قورغان ياكى غار ياكى گەمىنى تاپسا ئىدى ، ئۇلار شۇ تەرەپكە قاراپ ئەلۋەتتە يۈگۈرۈشكەن بولاتتى.

جَمَحَ يَجْمَحُ جُمْحًا: كونترول قىلدى ، ئۆزىنى تۇتۇۋالدى.

«لَاأَدْرِي كَيْفَ اسْتَطَعْتُ أَنْ أَكْبَحَ جِمَاحَ غَضَبِي فِي وَجْهِ الْإِعْتِدَاءَاتِ» : تاجاۋۇزچىلىق ئالدىدا غەزىپىمنى قانداق بېسىۋالالىغانلىقىمنى ئۇقمايمەن.

جَمَدَ يَجْمُدُ جَمْدًا وَجُمُودًا : قېتىپ قالدى ، ئۇيۇپ قالدى ، توڭلاپ قالدى.

جَمَدَ الدَّمُ : قان ئۇيۇپ قالدى.

جَمَدَتْ يَدُهُ: بېخىللىق قىلدى.

«تَجْمُدُ الْأَنْهَارُ أَحْيَانًا فِي الْمَنَاطِقِ الْبَارِدَةِ» :

سوغۇق رايونلاردا بەزىدە دەريالار توڭلايدۇ.

جَمَدٌ ج أَجْمَادٌ : مۇز ؛ قار ؛ تاش ؛ ئېگىز زېمىن.

جَمَرَ يَجْمِرُ جَمْرًا: يىغىلدى ، توپلاندى.

جَمَرَ الْقَوْمُ: ھەممىسى ئىتتىپاقلاشتى ، بىردەك ئىتتىپاقلاشتى.

جَمْرَةٌ ج جَمْرٌ و جِمَارٌ و جَمَرَاتٌ: چوغ ، يېنىپ تۇرغان ئوت.

«إِنْتَظَرَهُ عَلَى أَحَرَّ مِنَ الْجَمْرَةِ» : ئۇ ئۇنى سېغىنىش بىلەن كۈتتى (ساقلىدى).

جَمْرَةٌ : شېغىل تاش ، ئۇششاق تاش.

هُمْ جَمْرَةٌ : ئۇلار كۈچلۈكتۇر.

جَمْرَةٌ حَمِيدَةٌ : ياخشى سۈپەتلىك ئۆسمە.

جَمْرَةٌ خَبِيثَةٌ : يامان سۈپەتلىك ئۆسمە.

جَمْرَةٌ فَارِسِيَّةٌ : غەلۋەرەك.

جُمْرُكٌ ج جَمَارِكُ : تاموژنا.

جُمْرُكِيٌّ : تاموژنىغا ئائىت ، تاموژنا بېجى.

رُسُومٌ جُمْرُكِيَّةٌ : تاموژنا بېجى ، چېگرا بېجى.

جَمَزَ يَجْمِزُ جَمْزًا الْفَرَسُ: ئات چاپتى، يۈگۈردى.

اَلْجُمَّزَةُ ج جُمَّزٌ : ئۈسۈملۈكلەرنىڭ ئۇرۇقى جايلاشقان پورىكى (غۇنچىسى).

جَمَسَ يَجْمُسُ جُمُوسًا : قۇيۇلدى ، توڭلىدى.

جَمَشَ يَجْمُشُ يَجْمِشُ جَمْشًا الرَّأْسَ : باشنى چۈشۈردى ، چاچنى ئالدى.

جَمَعَ يَجْمَعُ جَمْعًا : توپلىدى ، يىغدى ، جەملىدى ، بىرلەشتۈردى.

جَمَعَ الْقُرْآنَ : قۇرئان كەرىمنى يادلىدى ، ھېپىزى قىلدى.

جَمَعَ شَمْلَهُمْ : ئۇلارنى ئىتتىپاقلاشتۇردى ، جەم قىلدى.

جَمَّعَهُ : بىرلەشتۈردى ، ئومۇملاشتۇردى.

جَمَعَ الْأَرْقَامَ: سانلارنى قوشۇپ ھېسابلىدى ، جەملىدى.

جَمَعَ كِتَابًا : كىتاب تەسنىپ قىلدى ، تەھرىرلىدى ، تۈزدى.

جَمَعَ بَيْنَهُمْ : ئۇلارنى ئىتتىپاقلاشتۇردى.

جَمَعَ جَمْعِيَّةً : يىغىن چاقىردى ، يىغىن ئاچتى.

جَمَعَ الْحُرُوفَ «فِي الطِّبَاعَةِ» : ھەرپ تىزدى.

«كُنْتُ فِي الْعَاشِرَةِ مِنْ سِنِّي وَقَدْ جَمَعْتُ الْقُرْآنَ حِفْظًا» : مەن ئون ياش چېغىمدىلا پۈتۈن قۇرئاننى ياد ئېلىپ بولدۇم.

«إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ» (قرآن) : شەك - شۈبھىسىزكى ، كىشىلەر سىلەرگە قارشى قوشۇن توپلىدى ، ئۇلاردىن قورقۇڭلار.

جَمْعٌ : يىغماق ، جەملىمەك ، بىرلەشتۈرمەك ، قوشماق.

جَمْعٌ ج جُمُوعٌ : جامائەت ، قوشۇن.

يَوْمُ الْجَمْعِ : قىيامەت كۈنى.

جُمْعُ الْكَفِّ: مۇشت.

«ضَرَبَهُ بِجُمْعِ يَدِهِ» : ئۇنى مۇشت بىلەن ئۇردى.

جُمْعَةٌ، جُمُعَةٌ، يَوْمُ الْجُمُعَةِ: جۈمە كۈنى.

جَمْعِيَّةٌ : توپلانغان ئامما.

جَمْعِيَّةٌ ج جَمْعِيَّاتٌ : جەمئىيەت ، بىرلەشمە ، تەشكىلات ، ئۇيۇشما.

جَمْعِيَّةٌ خَيْرِيَّةٌ : خەيرىيەت ئۇيۇشمىسى.

جَمْعِيَّةُ الْإِسْعَافِ: قۇتقۇزۇش جەمئىيىتى.

جَمْعِيَّةٌ عُمُومِيَّةٌ : چوڭ يىغىن ، قۇرۇلتاي.

جَمْعِيَّةُ الْهِلَالِ الْأَحْمَرِ: قىزىل ھىلال ئاي جەمئىيىتى.

جَمْعِيَّةُ الصَّلِيبِ الْأَحْمَرِ: قىزىل كرېست جەمئىيىتى.

اَلْجَمْعِيَّةُ الْإِسْلَامِيَّةُ الصِّينِيَّةُ : جۇڭگو ئىسلام جەمئىيىتى.

اَلْجَمْعِيَّةُ الْبَشَرِيَّةُ : ئىنسانلار جەمئىيىتى.

اَلْجَمْعِيَّةُ الْعَامَّةُ لِلْأُمَمِ الْمُتَّحِدَةِ : بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتى.

جَمَلَ يَجْمُلُ جَمْلًا : خۇلاسىلىدى ، يىغدى ، جەملىدى ؛ قىسقارتتى ، يىغىنچاقلىدى.

جَمُلَ يَجْمُلُ جَمَالًا: چىرايلىق بولدى ، گۈزەل-

لەشتى.

«يَجْمُلُ بِنَا أَنْ نَصْرِفَ هَمَّنَا إِلَى تَهْذِيبِ اللُّغَةِ» : دىققىتىمىزنى تىلنى تۈزەشكە قارىتىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ.

جَمَلٌ ج جِمَالٌ وأَجْمَالٌ وجُمْلٌ وَجِمَالَةٌ ج جِمَالَاتٌ و جَمَائِلُ : تۆگە.

«اَلْجَمَلُ يَحْمِلُ مَالَايَقْوَى غَيْرُهُ عَلَى حَمْلِهِ» : تۆگە باشقا ھايۋانلار كۆتۈرەلمەيدىغان نەرسىلەرنى كۆتۈرەلەيدۇ.

جُمْلَةٌ ج جُمَلٌ: ئىبارە، جۈملە ؛ ئومۇمىي سان؛ مىقدار ؛ بىر قانچە ؛ نۇرغۇن.

جُمْلَةُ الْقَوْلِ: يىغىپ ئېيتقاندا ، قىسقىسى ، ئۇزۇن گەپنىڭ قىسقىسى ، گەپنىڭ پوسكاللىسى.

جُمْلَةً وَتَفْصِيلًا : مۇكەممەل ۋە كونكرېت ، تولۇق ۋە تەپسىلىي.

جُمْلَةً . بِالْجُمْلَةِ : كۆپ ، كۆپ مىقداردا ، توپ.

تَاجِرُ الْجُمْلَةِ : توپ ساتقۇچى سودىگەر.

«هَذِهِ التُّهْمَةُ مُخْتَلَقَةٌ جُمْلَةً وَتَفْصِيلًا» : بۇ تۆھمەت ھەر جەھەتتىن ئېيتقاندا ئويدۇرمىدۇر.

«الشَّرِيعَةُ الْإِسْلَامِيَّةُ هِيَ جُمْلَةُ الْأَوَامِرِ الْإِلَاهِيَّةِ الَّتِي تُنَظِّمُ حَيَاةَ كُلِّ مُسْلِمٍ» : ئىسلام شەرىئىتى ھەربىر مۇسۇلماننىڭ تۇرمۇشىنى رەتكە سالىدىغان ئاللاھ تائالانىڭ ئەمر - پەرمانلىرىنىڭ يىغىندىسىدۇر.

جَمَّ يَجُمُّ جُمُومًا الْمَاءُ: سۇ توپلاندى، جىقلىدى، جىقلاپ كەتتى ، يىغىلدى.

جَمَّ الشَّيْءُ: كۆپەيدى ، يىغىلدى.

جَمَّ الْبِئْرُ: قۇدۇق سۇغا تولۇپ كەتتى.

جَمَّ الشَّخْصُ : ئارام ئالدى ، كۈچ - قۇۋۋىتىنى ئەسلىگە كەلتۈردى.

جَمَّ يَجُمُّ جَمًّا وجِمَامًا الْمِكْيَالَ : كەمچەننى تولدۇردى ، تولۇقلىدى.

جَمَّ الْفَرَسُ: ئات دەم ئالدى ، ئارام ئالدى.

جَمٌّ ج جِمَامٌ وجُمُومٌ: كۆپ ، مول ، جىق.

جَاؤُوا جَمًّا غَفِيرًا: ئۇلار كۆپلەپ ، توپ بولۇپ كەلدى.

جَمُّ النَّشَاطِ : كۈچ - قۇۋۋىتى ئۇرغۇپ تۇرغان.

«وَ تُحِبُّونَ الْمَالَ حُبًّا جَمًّا» ‹قرآن› : مالنى ناھايىتى دوست تۇتۇسىلەر.

جَاءُوا جَمَّاءَ الغَفِيرِ: كۆپچىلىك كەلدى ، توپ - توپ بولۇپ كەلدى.

جُمَّارٌ ج جُمَّارَاتٌ : خورما يىلىمى.

اَلْجَمَّازُ : يۈگۈرۈك ئات.

جُمَّازَةٌ : ئىككى يېڭى تار يۇڭ توقۇلما تون.

«أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَفَضَاقَ عَنْ يَدَيْهِ كُمَّا جُمَّازَةٍ كَانَتْ عَلَيْهِ» ‹حديث› : پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام تەرەت ئالغانىدى، ئۈچىسىدىكى تار يەڭلىك يۇڭ توقۇلما تونىنىڭ ئىككى يېڭى تار كېلىپ قالدى (ئىككى بىلىكىنى يۇيۇشتا)

جَمَّاسٌ : پادىچى ، مالچى.

جَمَّلٌ ج جَمَّالَاتٌ : تۆگىچى.

جُمَّةٌ ج جُمَمٌ : ماڭلاي ، چاچ ؛ سۈيى كۆپ قۇدۇق.

جَمَّدَ يُجَمِّدُ تَجْمِيدًا: توڭلاتتى ، توڭلىتىپ قويدى.

جَمَّدَ الْأَمْوَالَ : مەبلەغنى توڭلىتىپ قويدى.

جَمَّرَ يُجَمِّرُ تَجْمِيرًا : بىرلىككە كەلدى.

جَمَّرَ الْحَاجُّ : شەيتانغا تاش ئاتتى.

جَمَّرَ اللَّحْمَ أَوِ الْخُبْزَ: گۆش ياكى ناننى چوغ ئۈستىگە قويدى.

جَمَّرَ اللَّحْمَ: گۆشنى كاۋاپ قىلدى ، قاقلىدى، پىشۇردى.

جَمَّرَ شَعْرَهُ : چېچىنى ئۆرۈدى.

جَمَّشَ يُجَمِّشُ تَجْمِيشًا: تاتىلىدى ، قاشلىدى ، غىدىقلىدى.

جَمَّعَ يُجَمِّعُ تَجْمِيعًا : يىغدى ، توپلىدى.

«جَمَّعَ ثَرْوَتَهُ مِنْ بَيْعِ الْكُتُبِ الْقَدِيمَةِ» : قەدىمى كىتابلارنى سېتىپ يۈرۈپ پۇل - مال توپلىدى.

جَمَّلَ يُجَمِّلُ تَجْمِيلاً: زىننەتلىدى ، چىرايلىق قىلدى ، بېزىدى.

جَمَّلَ الشَّحْمَ : ياغنى ئېرىتتى.

جَمَّلَ اللّٰهُ عَلَيْكَ : ئاللاھ ساڭا گۈزەللىك ئاتا قىلسۇن.

جُمَّلٌ. حِسَابُ الْجُمَّلِ : ئەبجەد ھېسابى.

جَمَّمَ يُجَمِّمُ تَجْمِيمًا النَّبَاتُ : ئۆسۈملۈك بۈك ـ باراقسان بولۇپ ئۆستى، توپ ـ توپ بولۇپ ئۆستى.

اَلْجُمَّيْزُ. اَلْجَمَّيْزَى: ئەركەك ئەنجۈر.

جَمْهَرَ يُجَمْهِرُ جَمْهَرَةً الْقَوْمَ : توپلىدى، يىغدى.

جَمْهَرَ الْقَوْمُ : يىغىلدى، توپلاندى.

جُمْهُورٌ ج جَمَاهِيرُ: ئامما، خەلق ئاممىسى، كۆپچىلىك، كۆپ سانلىكى.

«مِنْ أَسْبَابِ التَّخَلُّفِ فِى التَّعْلِيمِ الْمِهَنِيِّ أَنَّ جُمْهُورَ الطَّلَبَةِ يَحْتَقِرُ الْعَمَلَ الْيَدَوِيَّ» : كۆپچىلىك ئوقۇغۇچىلارنىڭ قول ئەمگىكىنى كەمسىتىشى كەسپى مائارىپنىڭ ئارقىدا قېلىشىنىڭ سەۋەبلىرىدىندۇر.

حَرَكَةٌ جَمَاهِرِيَّةٌ : ئاممىۋى ھەرىكەت.

اَلْجَمَاهِيرُ الْغَفِيْرَةُ : كەڭ ئامما، خەلق ئاممىسى.

اَلْجَمَاهِيرُ الْعَامِلَةُ : ئەمگەكچىلەر ئاممىسى.

جَمَاهِيرِيٌّ: جامائەتچىلىك؛ كۆپچىلىك.

جُمْهُورِيٌّ : ئاممىنىڭ، جۇمھۇرىيەتنىڭ.

جُمْهُورِيَّةٌ ج جُمْهُورِيَّاتٌ : جۇمھۇرىيەت، رېسپوبلىكا.

حُكُومَةٌ جُمْهُورِيَّةٌ: خەلق ھۆكۈمىتى.

حُكُومَةُ جُمْهُورِيَّةِ الصِّيْنِ الشَّعْبِيَّةِ : جۇڭخۇا خەلق جۇمھۇرىيىتى.

جُمُوْدٌ : قېتىپ قالغان، ئۇيۇپ قالغان، ھەرىكەتسىز، جانسىز.

جَمُوشٌ : تۈك چۈشۈرىدىغان دورا.

جَمِيْرٌ : يىغىلىدىغان جاي.

جَمِيْرَةٌ : ئۆرۈمە چاچ.

جَمِيْشٌ : تۈك چۈشۈرىدىغان دورا.

جَمِيْعٌ : ھەممە، بارلىق، كۆپچىلىك، پۈتۈنلەي، پۈتكۈل.

«أَخَذْتُ حَقِّي جَمِيْعَهُ» : مەن ھەققىمنىڭ ھەممىسىنى ئالدىم.

«مايَهُمُّ الْجَمِيعَ يَجِبُ أَنْ يَعْتَنِيَ بِهِ الْجَمِيعُ» : كۆپچىلىكنىڭ ئىشىنى كۆپچىلىك باشقۇرۇشى كېرەك.

جَمِيْلٌ : چىرايلىق، گۈزەل، كېلىشكەن؛ ئىلتىپات، مەرھەمەت.

مَعْرِفَةُ الْجَمِيْلِ: ياخشىلىق قىلغاننى بىلىش، ياخشىلىققا رەھمەت ئېيتىش؛ مىننەتدارلىق.

عِرْفَانُ الْجَمِيْلِ : ياخشىلىق قىلغاننى بىلىش، ياخشىلىققا رەھمەت ئېيتىش، مىننەتدارلىق.

نُكْرَانُ الْجَمِيلِ : ياخشىلىق قىلغاننى بىلمەسلىك، ۋاپاغا جاپا قىلىش، نانكورلۇق قىلىش.

نَاكِرُ الْجَمِيلِ : تۇزكور، نانكور.

جَنَابٌ ج أَجْنِبَةٌ : جانابى، ئالىي.

رَحْبُ الْجَنَابِ : سېخىي، مەرد، كەڭ قول.

جَنَابُكُمْ : ئالىيلىرى، جانابلىرى.

جُنَابٌ : كۆكرەك ۋاسپالىيىسى.

جَنَابَةٌ : جۇنۇپ بولماق، ناپاك بولماق.

يَغْتَسِلُ الْمُسْلِمُ مِنَ الْجَنَابَةِ : مۇسۇلمان ئادەم جۇنۇپ بولۇپ قالغاندا غۇسۇل قىلىدۇ.

جَنَاحٌ ج أَجْنِحَةٌ وأَجْنُحٌ وَجَنَاحَاتٌ : قانات، تەرەپ، يان تەرەپ خانە، ئۆي، ھۇجرا.

اَللَّيْلُ يَنْشُرُ جَنَاحَيْهِ : كېچە سوزۇلماقتا.

حَجَزَ جَنَاحًا فِى الْفُنْدُقِ: مېھمانخانىدا بىر ئۆينى ئالدىن تىزىملىتىپ قويدى.

اَلْجَنَاحُ الأَيْمَنُ: ئوڭ قانات، ئوڭ تەرەپ.

اَلْجَنَاحُ الأَيْسَرُ: سول قانات، سول تەرەپ.

هُوَ فِى جَنَاحِ فُلاَنٍ: ئۇ پالانىنىڭ ھىمايىسىدە.

جَنَاحُ الطَّائِرِ : قۇش قانىتى.

مَقْصُوصُ الْجَنَاحِ : ئاجىز، زەئىپ، بىچارە.

عَلَى جَنَاحِ الأَثِيرِ : رادىئو ئارقىلىق.

رَجَعَ عَلَى جَنَاحِ سُرْعَةٍ : ناھايىتى تېزلىك بىلەن قايتىپ كەلدى.

خَفَقَ لَهُ جَنَاحَهُ : بويسۇندى ؛ ئېگىلدى ، كەمتەر مۇئامىلىدە بولدى.

«وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ» «قۇرئان» : ئۇلارغا كامالى مېھرىبانلىقتىن ناھايىتى كەمتەر مۇئامىلىدە بولغىن.

جُنَاحٌ : گۇناھ ، جىنايەت.

جُنَاحُ الطَّرِيقِ : يول بويى ، يول ياقىسى ، يول چېتى.

لَاجُنَاحَ عَلَيْهِ : ئۇنىڭغا كېرەك يوق ، ئۇنىڭغا باك يوق.

«فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوِ اعْتَمَرَ فَلَاجُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا» «قۇرئان» : ھەج قىلغان ياكى ئۆمرە قىلغان ئادەم ئۇلارنىڭ ئارىسىدا سەئيى قىلسا ھېچ باك يوق.

جَنَازَةٌ ج جَنَازَاتٌ وجَنَائِزُ : تاۋۇت ، جىنازا؛ ماتەم مۇراسىمى.

تَشْيِيعُ الْجَنَازَةِ : مېيىتنى قەبرىستانلىققا ئۇزىتىپ مېڭىش.

صَلَاةُ الْجَنَازَةِ : جىنازا نامىزى.

اَلْجِنَاسُ: شەكىلداش (ئىلمىي بالاغەتتە ئىككى سۆزنىڭ شەكلى پۈتۈنلەي ياكى قىسمەن ئوخشىشىپ كېتىشى) ، قوش مەنىلىك سۆز.

جَنَانٌ ج أَجْنَانٌ: يۈرەك ، قەلب.

ثَابِتُ الْجَنَانِ : ئىرادىلىك ، يۈرەكلىك.

جُنَانٌ.جُنَانَةٌ : قالقان ، دوبۇلغا.

جِنَايَةٌ ج جِنَايَاتٌ : جىنايەت ، گۇناھ.

جِنَائِيٌّ : جىنايى ، گۇناھقا مەنسۇپ.

اَلْقَانُونُ الْجِنَائِيُّ : جىنايى ئىشلار قانۇنى.

جَنَائِنِيٌّ ج جَنَائِنِيَّةٌ و جَنَايْنِيٌّ : باغۋەن ، گۈل ئۆستۈرگۈچى ، گۈلچى.

جَنَبَ يَجْنُبُ جَنْبًاهُ : ئۇنى ئىتتىرىۋەتتى ، نېرى قىلىۋەتتى ، بىر تەرەپتە قويۇپ قويدى ؛ سىغىنىدى ، كۆرگۈسى كەلدى ؛ يىراقلاشتۇردى.

«وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ» «قۇرئان» : مېنى ۋە مېنىڭ ئەۋلادلىرىمنى بۇتلارغا چوقۇنۇشتىن يىراق قىلغىن.

جَنْبٌ ج أَجْنَابٌ وَجُنُوبٌ : يان ، يان تەرەپ ؛ قىرغاق ؛ بەل ، بىقىن ؛ چەت ياقا.

«أَحَسَّ فِي جَنْبِهِ أَلَمًا» : ئۇ بىقىنىنىڭ ئاغرىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدى.

جَنْبًا لِجَنْبٍ : مۈرىنى ـ مۈرىگە تىرەپ.

بِجَنْبِهِ : ئۇنىڭ يېنىدا ، يان تەرىپىدە ، ئۇنىڭغا يېقىن.

ذَاتُ الْجَنْبِ : كۆكرەك پەردە ياللۇغى ، كۆكرەك ۋاسپالىنىيىسى.

عَلَى جَنْبٍ : يېنىدا ، بىر تەرىپىدە.

جَارُ الْجَنْبِ: يېقىن قوشنا.

جَنْبَكَ: دىققەت قىل ، پەخەس بول ، چەتتە تۇر ، پەخەس بولۇڭ.

قَرِيبُ جَنْبٍ : يېقىن تۇغقان.

بَيْنَ جَنْبَيْهِ: ئىچىدە.

جُنُبٌ: جۇنۇپ ، ناپاك؛ يىراق؛ يېقىن؛ بويسۇنماس؛ مۇساپىر؛ سەپەردىكى ھەمراھ.

«فَبَصُرَتْ بِهِ عَنْ جُنُبٍ وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ» «قۇرئان» : ھەمشىرىسى مۇسانى يىراقتىن كۆرۈپ تۇردى ، ھالبۇكى ، ئۇلار تونۇمايتتى.

جَنْبَةٌ ج جَنَبَاتٌ : يان ، تەرەپ.

«كَانَ لِصُرَاخِ الطِّفْلِ صَدَاهُ فِي جَنَبَاتِ الْبَيْتِ» : كىچىك بالىنىڭ يىغلىغان ئاۋازى ئۆينىڭ ئەتراپىدا ياڭرايتتى.

جَنْبِيٌّ : يان تەرەپ.

جَنَحَ يَجْنَحُ جَنْحًا الطَّائِرُ : قۇش قانىتىنى يارلاندۇردى.

جَنَحَ يَجْنَحُ جَنْحًا وجُنُوحًا: مايىل بولدى ، قىيسايدى ، قىڭغايدى ، ئاغدى.

جَنَحَ اللَّيْلُ : كېچە كىردى ، كېچە يېتىپ كەلدى.

جَنَحَتِ السَّفِينَةُ: كېمە تېيىز سۇدا قىيشىيىپ يەرگە تېگىپ توختاپ قالدى.

«وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا» «قۇرئان» : ئەگەر ئۇلار تىنچلىققا مايىل بولسا ، سەنمۇ

تىنچلىقتا مايىل بول.

جِنْحٌ : يان ، يان تەرەپ ، قوغداش، ھىمايە قىلىش.

جُنْحٌ : قانات ؛ تەرەپ.

اَلطَّائِرُ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ : قۇش ئىككى قانىتى بىلەن ئۇچىدۇ.

جُنْحٌ مِنَ اللَّيْلِ : كېچىنىڭ بىر قىسمى ؛ كېچە، تۈن.

فِي جُنْحِ اللَّيْلِ : كېچە قاراڭغۇلۇقىدا.

جُنْدٌ ج جُنُودٌ وأَجْنَادٌ: ئەسكەر ، قوشۇن ، ئارمىيە.

جُنُودٌ نِظَامِيُّونَ : دائىمىي ئارمىيە ، مۇنتىزىم قوشۇن.

جِنْدَارٌ ج جَنَادِرَةٌ: مۇھاپىزەتچى قوشۇن ، گۇۋار-دىيە.

جُنْدُبٌ ج جَنَادِبُ: چېكەتكە ، چېكەتكىنىڭ بىر تۈرى.

جَنْدَرَ يُجَنْدِرُ جَنْدَرَةً الثَّوْبَ : پارقىراتتى ، پارقىرىتىۋەتتى.

جَنْدَرَةٌ ج جِنْدَارَةٌ : پارقىرىتىش ماشىنىسى.

جَنْدَلَ يُجَنْدِلُ جَنْدَلَةً: يىقىتىۋەتتى.

جَنْدَلٌ ج جَنَادِلُ: يوغان تاش ، قورام تاش.

جُنْدِيٌّ ج جُنُودٌ: ئەسكەر ، ھەربىي.

اَلْجُنْدِيُّ الْمَجْهُولُ: قۇربان بولغان نامسىز قەھرىمان (ئۇنىڭ قەبرىسى قۇربان بولغانلارغا سىمۋول قىلىنىدۇ.)

جُنْدِيَّةٌ : ھەربىي خىزمەت ئۆتەش تۈزۈمى.

جَنَزَ يَجْنِزُ جَنْزًا الشَّيْءَ : نەرسىنى ياپتى ، ئەتتى ، يوشۇردى.

جَنَسَ يَجْنُسُ جَنْسًا التَّمْرُ: خورمىنىڭ ھەممىسى ئوخشاش پىششىپ كەتتى.

جَنِسَ يَجْنَسُ جَنَسًا السَّائِلُ: سۇيۇقلۇق قېتىپ قالدى.

جِنْسٌ ج أَجْنَاسٌ: تۈر، خىل ؛ ئىرق ، ئۇرۇق؛ قانداشلىق.

«مَاإِنْ ظَهَرَ الْإِسْلَامُ حَتَّى اعْتَنَقَهُ أَقْوَامٌ مِنْ مُخْتَلِفِ الْأَجْنَاسِ» : ئىسلام دىنى مەيدانغا كېلىشى بىلەنلا تۈرلۈك مىللەت خەلقلىرى ئۇنىڭغا ئېتىقاد قىلدى.

اَلْجِنْسُ: دۆلەت تەۋەلىكى ، مىللىتى.

اَلْجِنْسُ الْبَشَرِيُّ: ئىنسانىيەت ، ئادەمىزات.

اَلْجِنْسُ اللَّطِيفُ : ئاياللار ، قىزلار.

عِلْمُ الأَجْنَاسِ الْبَشَرِيَّةِ: ئىرقشۇناسلىق.

جِنْسِيٌّ : جىنسلىق ، ئۇرۇقلۇق ؛ تۈرلۈك.

شُذُوذٌ جِنْسِيٌّ : تەبىئىي جىنسىي ئالاقە قائىدى-سىدىن چەتنەپ كېتىش.

جِنْسِيَّةٌ: دۆلەت تەۋەلىكى ؛ مىللىتى، پۇقرالىق.

يَحْمِلُ جِنْسِيَّةً مَغْرِبِيَّةً: ئۇ ماراكەش پۇقراسى.

عَلَاقَةٌ جِنْسِيَّةٌ : جىنسىي مۇناسىۋەت.

جَنَفَ يَجْنِفُ جُنُوفًا وجَنِفَ جَنَفًا : بۇرۇلۇپ كەتتى ، ئادىشىپ كەتتى، خاتالاشتى، زۇلۇم قىلدى.

«هُمْ أَهْلُنَا وَإِنْ جَنَفُوا عَلَيْنَا» : ئۇلار بىزگە زۇلۇم قىلسىمۇ يەنە ئۆز خەلقىمىزدۇر.

جَنَفٌ: زۇلۇم ، ناھەقچىلىق ، ھەقىقەتتىن بۇرۇ-لۇپ كېتىش ، ياۋۇزلۇق ، ۋەھشىيلىك.

جَنَقَ يَجْنِقُ جِنْقًا الْحَجَرَ : مەنجانىقتىن تاش ئاتتى.

جُنْكٌ ج جُنُوكٌ: چوڭ زىل.

جَنَّ يَجُنُّ جَنًّا وجُنُونًا : يېپىۋالدى ، يوشۇردى ، توسىۋالدى ، پەردىلىدى.

جَنَّ اللَّيلُ: قاراڭغۇ چۈشتى ، كېچە بولدى.

«فَلَمَّاجَنَّ عَلَيهِ اللَّيْلُ رَأَي كَوْكَبًا» «قرآن» : ئىبراھىم كېچىنىڭ قاراڭغۇلۇقى باسقاندا بىر يۇلتۇزنى كۆرۈپ . . .

جَنَّ الْجَنِينُ: بالىياتقۇدا تۆرەلمە پەيدا بولدى.

جُنَّ جَنًّا: ساراڭ بولدى.

جُنَّ جُنُونُهُ : ساراڭلىقى تۇتتى.

جِنٌّ : جىن ، ئالۋاستى.

جَنَّازٌ : خرىستىئان دىنىدا مېيىت ئۇزىتىش مۇراسىمى.

جَنَّانٌ : باغۋەن ، گۈل ئۆستۈرگۈچى ، گۈلچى.

جَنَّبَ يُجَنِّبُ تَجْنِيبًاهُ : ئۇنى ئىتتىرىۋەتتى ، بىر تەرەپتە قويۇپ قويدى ؛ سېغىندى ؛ يىراقلاشتى.

جَنَّةٌ ج جَنَانٌ وجِنَّاتٌ: جەننەت ، بېھىش ، باغ.

أَهْلُ الْجَنَّةِ: ئەھلى جەننەت ، جەننەت ئەھلى.

جَنَّةُ الخُلْدِ : مەڭگۈلۈك جەننەت.

جَنَّاتُ عَدْنٍ: ئەدن جەننىتى.

جِنَّةٌ : ساراڭلىق ، تەلۋىلىك ؛ جىن.

جُنَّةٌ ج جُنَنٌ : قوغدايدىغان نەرسە ، يوشۇرۇن تۇرىدىغان نەرسە ، پەردە ، دەرپەردە ، قالقان.

«اَلصَّوْمُ جُنَّةٌ» (حديث) : روزا ھاۋايى – ھەۋەسلەردىن ساقلايدۇ.

جَنَّحَ يُجَنِّحُ تَجْنِيحًا الشَّيْءَ: قاناتلاندۇردى ، قانات بەردى.

جَنَّحَ يَدَيْهِ : قولىنى پۇلاڭلاتتى.

جَنَّحَهُ: ئۇنى ئىلھاملاندۇردى ، رىغبەتلەندۈردى.

جَنَّدَ يُجَنِّدُ تَجْنِيدًا الْعَسَاكِرَ: ئەسكەر توپلىدى ، ئەسكەر ئالدى ، ئەسكەر يىغدى.

جَنَّدَ فُلَانًا : ئەسكەر قىلدى ، ھەربىي قىلدى.

«جُنِّدَعَدَدٌ كَبِيرٌمِنَ الْمُوَاطِنِينَ بِسَبَبِ الْحَرْبِ الْقَائِمَةِ» : ئۇرۇش بولۇۋاتقانلىقتىن، زور تۈركۈمدىكى يۇرتداشلار ئەسكەرلىككە ئېلىندى.

جَنَّزَ يُجَنِّزُ تَجْنِيزًا : ياپتى ، يوشۇردى.

جَنَّزَ الْمَيِّتَ: مېيىتنى جىنازىغا قويدى ، مېيىتنى ياپتى.

جَنَّسَ يُجَنِّسُ تَجْنِيسًا بِهِ : . . . . غا ئوخشىدى.

جَنَّسَهُ : دۆلەت تەۋەلىككە كىرگۈزدى.

جَنَّقَ يُجَنِّقُ تَجْنِيقًا الْحَجَرَ: مەنجانىقتىن تاش ئاتتى.

جَنَّنَ يُجَنِّنُ تَجْنِينًا : ساراڭ قىلىپ قويدى.

جِنِّيٌّ: ساراڭلىق ، جىننى.

جِنِّيَّةٌ ج جِنِّيَّاتٌ : ئايال جىن.

جَنُوبٌ: جەنۇب ، جەنۇب تەرەپ.

جَنُوبٌ ج جَنَائِبُ : جەنۇب شامىلى ، جەنۇب ، جەنۇب تەرەپ.

جَنُوبًا: جەنۇب تەرەپكە ، جەنۇبتا.

جَنُوبِيٌّ: جەنۇبلۇق.

جُنُونٌ: ساراڭلىق، مەجنۇنلۇق.

«اِتَّهَمَتْهُ الصُّحُفُ بِجُنُونِ الْعَظَمَةِ» : مەتبۇئات ئۇنى ئەقىلگە سىغمايدىغان چوڭچىلىق قىلدى دەپ ئەيىبلىدى.

اَلْجُنُونُ فُنُونٌ: ساراڭلىق خىلمۇ خىل بولىدۇ.

جُنُونِيٌّ: ساراڭلىق.

«يَسُوقُ بَعْضُ النَّاسِ سَيَّارَاتِهِمْبِسُرْعَةٍجُنُونِيَّةٍ» : بەزى كىشىلەر ماشىنىسىنى ئادەتتىن تاشقىرى تېز ھەيدەيدۇ.

جَنَى يَجْنِي جِنَايَةً: گۇناھ قىلدى ، جىنايەت ئۆتكۈزدى.

جَنَى يَجْنِي جَنْيًا الثَّمَرَ : مېۋە ئۈزدى ، مېۋە يىغدى.

«مَنْ يَخْلُصْ لِوَطَنِهِ فَسَيَجْنِي ثَمَرَةَ هَذَا الْإِخْلَاصِ» : كىمكى ئۆز ۋەتىنىگە ئىخلاس قىلسا، ئۇ شۇ ئىخلاسمەنلىكىنىڭ مېۋىسىنى ئۈزىدۇ.

جَنَى الْفَائِدَةَ: پايدا قازاندى.

جَنَى الذَّهَبَ : ئالتۇن قازدى.

اَلْجَنِيبُ : ئىتائەتچان ، كۆنۈك ؛ ئىگىسى يېتىلەپ ماڭغان تۆگە ياكى ئات ؛ مۇساپىر ، غېرىب ؛ بىر خىل ياخشى سورتلۇق خورما.

جَنِينٌ ج أَجِنَّةٌ وأَجْنُنٌ: تۆرەلمە ، ھامىلە.

جُنَيْنَةٌ ج جُنَيْنَاتٌ وَجَنَائِنُ : باغچا.

جُنَيْهٌ ج جُنَيْهَاتٌ : فوند ، جونەيھ.

جُنَيْهٌ إِنْكِلِيزِيٌّ: فوند ستېرلىڭ (ئەنگلىيە پۇل بىرلىكى).

جُنَيْهٌمِصْرِيٌّ : مىسىر فوندى (مىسىر پۇل بىرلىكى).

جَنِيٌّ: يېڭى پىشقان.

«وَهُزِّي إِلَيْكِ بِجِذْعِ النَّخْلَةِ تُسَاقِطْ عَلَيْكِ رُطَبًا»

جَنِيًّا» «قرآن» : خورما دەرىخىنى ئۆز تەرە-پىڭگە ئىرغىتقىن ، ئالدىڭغا پىشقان يېڭى خورمىلار تۆكۈلىدۇ.

جِهَادٌ : غازات ، جەڭ ، جىھاد.

جِهَارٌ : جاكارلىماق ، ئېلان قىلماق ، ئاشكارا ، ئوچۇق.

لَقِيَهُ نَهَارًا جِهَارًا : ئاشكارا ئۇچراشتى.

«ثُمَّ إِنِّي دَعَوْتُهُمْ جِهَارًا» «قرآن» : ئاندىن مەن ئۇلارنى تووۋلاپ دەۋەت قىلدىم.

جِهَازٌ ج أَجْهِزَةٌ: سايمان ، جابدۇق ، ئەسۋاب ، ئۈسكۈنە ؛ ئاپپارات ، سىستېما ، ئورگان.

جِهَازُ الْعُرُوسِ: قىز مىلى (ياتلىق قىلىنغان قىز ئاتا - ئانىسىدىن ئېرىنىڭ ئۆيىگە ئېلىپ بارىدىغان نەرسىلەر.)

جِهَازُ الدَّوْلَةِ : دۆلەت ماشىنىسى ، دۆلەت ئورگىنى ، دۆلەت ئاپپاراتى.

جِهَازُ الْإِرْسَالِ اللَّاسِلْكِيُّ: سىمسىز تېلېگراف ئاپپاراتى ، تېلېگراف ئاپپاراتى.

اَلْجِهَازُ الْحُكُومِيُّ : ھۆكۈمەت ئورگىنى.

جِهَازُ الْأَمْنِ: ئامانلىق ساقلاش ئاپپاراتى.

اَلْجِهَازُ الرَّحَوِيُّ : ئاتوم ئېنېرگىيە يەنچىش ماشىنىسى.

جِهَازُ التَّكْيِيفِ : ھاۋا تەڭشىگۈچ.

«جِهَازُ التَّكْيِيفِ عَطْلَانٌ لَايَعْمَلُ» : ھاۋا تەڭشىگۈچ بۇزۇق ئىشلىمەيدۇ.

جِهَازٌ صِحِّيٌّ : ساقلىقنى ساقلاش ئۈسكۈنىلىرى.

جِهَازُ التَّنَفُّسِ : نەپەس ئېلىش سىستېمىسى.

جِهَازُ التَّدْفِئَةِ الْمَرْكَزِيَّةِ: پار قازان؛ ئىسسىقلىق تارقىتىش مەركىزى.

جِهَازٌ عَصَبِيٌّ: نېرۋا سىستېمىسى.

جِهَازٌ دَمَوِيٌّ: قان ئايلىنىش سىستېمىسى.

جِهَازُ الْهَضْمِ : ھەزىم قىلىش سىستېمىسى.

اَلْجِهَازُ التَّنَاسُلِيُّ : تاناسىل ئەزا سىستېمىسى ، جىنسىي ئەزا.

اَلْجِهَازُ الْإِقْتِصَادِيُّ : ئىقتىسادىي ئورگان.

أَجْهِزَةُ النَّقْلِ: قاتناش قوراللىرى.

أَجْهِزَةُ الْإِعْلَامِ : ئاخبارات ئورگانلىرى.

أَجْهِزَةُ الطَّاقَةِ الذَّرِّيَّةِ : ئاتوم ئېنېرگىيە قۇرۇل-مىسى.

جَهَالَةٌ: بىلمەسلىك ، بىلمىسىزلىك ، نادانلىق؛ ئەخمەقلىق ، ھاماقەتلىك ، دۆتلۈك.

جَهَامٌ : يامغۇرسىز بۇلۇت ؛ تۇتەك.

جَهَامَةٌ : قوشۇمىسى تۈرۈلۈپ كەتمەك ، قاپىقى چۈشۈپ كەتمەك ، چىرايى تۈتۈلماق.

جِهْبِذٌ. جَهْبَذٌ ج جَهَابِذَةٌ: ئۆتكۈر ، چوڭقۇر ، پىكىرلىك.

جَهَدَ يَجْهَدُ جَهْدًا: تىرىشتى ، كۈرەش قىلدى ؛ كۈچى يەتمەيدىغان ئىشنى يۈكلىدى.

جَهَدَ يَجْهَدُ جَهْدًا الدَّابَّةَ : ئۇلاغنى جۈدىتىۋەتتى.

«كَانَ يَجْهَدُ لِأَنْ يُكْمِلَ دِرَاسَتَهُ فِي وَقْتٍ مُبَكِّرٍ» : ئۇ ئۆزىنىڭ ئوقۇشىنى بالدۇرراق تاماملاش ئۈچۈن تىرىشاتتى.

جَهْدٌ ج جُهُودٌ : مۇشەققەت؛ كۈچ سەرپ قىلماق ، تىرىشماق ، تىرىشچانلىق ؛ چارچاش.

بَذَلَ جَهْدَهُ : كۈچ سەرپ قىلدى ، تىرىشچانلىق كۆرسەتتى ، بارلىق كۈچىنى ئىشقا سالدى.

«لَمْ يَدَّخِرْ جَهْدًا فِي سَبِيلِ تَرْبِيَةِ أَبْنَائِهِ» : بالىلىرىنى تەربىيىلەش يولىدا قولىدىن كېلىشىچە تىرىشتى.

جُهْدٌ: قابىلىيەت ، ئىقتىدار ، كۈچ - قۇۋۋەت ؛ ئىمكانىيەت.

بِجُهْدٍ جَهِيدٍ : ئىمكانىيىتىنىڭ بارىچە.

أَفْرَغَ جُهْدَهُ: ھەر جەھەتتىن تىرىشتى.

جُهْدَ طَاقَتِهِ: كۈچى يېتىشىچە ، كۈچىنىڭ بارى-چە ، قولىدىن كېلىشىچە.

أَقْصَى الْجُهْدِ: قولىدىن كېلىشىچە ، كۈچىنىڭ يېتىشىچە.

جُهْدَ الْمُسْتَطَاعِ : ئىمكانىيىتىنىڭ بارىچە ، كۈچىنىڭ يېتىشىچە.

جَهَرَ يَجْهَرُ جَهْرًا : جاكارلىدى ، ئېلان قىلدى ، ئاشكارىلىدى ، ئۇقتۇردى.

جَهَرَ الشَّيْءُ : ئاشكارا بولدى.

جَهَرَ الصَّوْتَ: ئاۋازىنى كۆتۈردى، تۈۋلىدى.

جَهَرَ بِالْقَوْلِ: ئاۋازلىق سۆزلىدى.

«وإِنْ تَجْهَرْ بِالْقَوْلِ فَإِنَّهُ يَعْلَمُ السِّرَّ وَأَخْفَى» «قرآن»: ئەگەر سەن ئاشكارا سۆزلىسەڭ (ياكى يوشۇرۇن سۆزلىسەڭ، ئاللاھنىڭ نەزىرىدە ئوخشاشتۇر) چۈنكى ئۇ، سىرنى ۋە ئۇنىڭدىنمۇ مەخپىيرەك ئىشلارنىبىلىپ تۇرىدۇ.

جَهَرَ يَجْهَرُ جَهَارَةً الصَّوْتُ: ئاۋاز جاراڭلىدى، كۆتۈرۈلدى.

جَهْرٌ. جَهْرَةٌ: جاكارلىماق، ئېلان قىلماق؛ ئاشكارا، ئوچۇق.

عَبَّرَ عَنْ رَأْيِهِ جَهْرًا: پىكرىنى ئاشكارا ئوتتۇرىغا قويدى.

سِرًّا وجَهْرًا: يوشۇرۇن ۋە ئاشكارا، مەخپىي ۋە ئاشكارا.

«لَايُحِبُّ اللّٰهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ إِلَّا مَنْ ظُلِمَ» «قرآن»: زۇلۇمغا ئۇچرىغۇچىدىن باشقا (ھەرقانداق كىشىنىڭ) ئاشكارا يامان سۆز قىلىشىنى ئاللا ياقتۇرمايدۇ.

«لَنْ نُؤْمِنَ لَكَ حَتَّى نَرَى اللّٰهَ جَهْرَةً» «قرآن»: ئاللاھنى ئوپئوچۇق كۆرمىگىچە ساڭا ھەرگىز ئىشەنمەيمىز.

جُهْرٌ: سالاپەت، قىياپەت.

جُهْرُ الرَّجُلِ: سالاپىتى، سىرتقى قىياپىتى، قەددى ـ قامىتى، كۆرۈنۈشى.

جَهَزَ يَجْهَزُ جَهْزًا عَلَى الْجَرِيحِ: ئۆلتۈرۈۋەتتى.

جَهَشَ يَجْهَشُ جَهْشًا وجُهُوشًا وجَهْشَانًا: يىغا تۇتتى.

جَهَشَ إِلَيْهِ: قورقۇپ ئېتىلدى.

جَهَشَ الصَّبِيُّ إِلَى أُمِّهِ: كىچىك بالا قورقۇپ ئانىسىغا ئېتىلدى.

جَهْشَةٌ ج جَهَشَاتٌ: كۆز يېشى، ياش.

جَهَضَ يَجْهَضُ جَهْضًا: توستى، مەنئىي قىلدى، چەكلىدى، ئالدىنى ئالدى.

جِهْضٌ: چۈشۈك، چالا تۇغۇلغان بالا.

جَهْضٌ: بويىدىن ئاجراش؛ بالا چۈشۈرۈش.

جَهِلَ يَجْهَلُ جَهْلًا وَجَهَالَةً: بىلمىدى، تونۇمىدى، دۆتلۈك قىلدى، ھاماقەتلىك قىلدى.

«مَازِلْنَا نَجْهَلُ بِحَقَائِقِ الْعَالَمِ الْخَارِجِيِّ»: تاشقى دۇنيانىڭ نازۇك تەرەپلىرىنى يەنىلا بىلمەيمىز.

جَهْلٌ: بىلمەسلىك، بىلمىسىزلىك، نادانلىق، ئەخمەقلىق.

جَهْلٌ مُطْبِقٌ: قارا تورۇكلۇك، ھېچنەرسىنى بىلمەسلىك، ئېلىپبەنىڭ سونۇقىنى بىلمەسلىك.

جَهَمَ وجَهِمَ يَجْهَمُ جَهْمًا: قاپىقىنى تۈرۈپ قارشى ئالدى، چىرايى تۈتۈق قارشى ئالدى.

جَهُمَ يَجْهُمُ جَهَامَةً: قوشۇمىسى تۈرۈلۈپ كەتتى، قاپاقلىرى تۈرۈلدى، چىرايى تۈتۈلدى.

جَهْمٌ: چىرايى تۈتۈق، قاپىقى تۈرۈك، سۈرۈن تەلەت؛ قاپىقىنى تۈرۈپ قارشى ئالماق، سوغۇق قارشى ئالماق.

اِسْتَقْبَلَهُ بِوَجْهٍ جَهْمٍ: ئۇنى سوغۇققىنا قارشى ئالدى.

جَهَنَّمُ: دوزاخ، جەھەننەم.

جَهَنَّمِيٌّ: دوزىخى؛ ئاقىلانە ھەرىكەت؛ ھەددىدىن زىيادە.

رَسَمَ خُطَّةً جَهَنَّمِيَّةً: ئۇ ئاقىلانە پىلان تۈزدى.

«قَادَ السَّيَّارَةَ بِسُرْعَةٍ جَهَنَّمِيَّةٍ»: ئۇ ماشىنىسىنى ئۆلگۈدەك تېز ھەيدىدى.

جَهَنَّمِيَّةٌ: دوزىخى.

آلَةٌ جَهَنَّمِيَّةٌ: قەرەللىك بومبا.

جَهَّزَ يُجَهِّزُ تَجْهِيزًا: تەييارلىدى، راسلىدى، تەييار قىلدى، تەمىن ئەتتى.

«جُهِّزَتِ الْمَدَارِسُ بِمَا تَحْتَاجُ مِنَ الْكُتُبِ وَالْأَدَوَاتِ»: مەكتەپلەر ئېھتىياجلىق بولغان كىتاب ۋە قوراللار بىلەن تەمىنلەندى.

جَهَّلَ يُجَهِّلُ تَجْهِيلًا الشَّخْصَ: كىشىنى نادانلىققا قالدۇردى، ساۋاتسىز قالدۇردى.

جَهَّى يُجَهِّي تَجْهِيَةً الْجُرْحَ: يارا ئېغىزىنى چوڭايتىۋەتتى.

جَهْوَاءُ: سۈپسۈزۈك، ئوچۇق.

سَمَاءٌ جَهْوَاءُ: سۈپسۈزۈك ئاسمان.

جَهْوَرِيٌّ : جاراڭلىق، ئاۋازلىق، ياڭراق.

رَجُلٌ جَهْوَرِيُّ الصَّوْتِ : يۇقىرى ئاۋازلىق ئادەم، ئاۋازى جاراڭلىق ئادەم.

جَهُولٌ ج جُهَلَاءُ : نادان، بىلىمسىز، ساۋاتسىز، جاھىل، ئەخمەق، گالۋاڭ، دۆت.

جَهِيَ يَجْهَى جَهًى الْبَيْتُ : ئۆي خاراب بولدى، خارابىلىقتا ئايلاندى.

جَهِيرٌ ج جُهَرَاءُ : كۆرۈنەرلىك، جاراڭلىق، يۇقىرى ئاۋاز؛ لايىق.

كَانَ جَهِيرَ الصَّوْتِ : ئۇ يۇقىرى ئاۋازلىق ئىدى.

هُوَ جَهِيرٌ لِلْمَعْرُوفِ: ئۇ ياخشىلىققا لايىق.

اَلْجَهِيزُ : يېنىك ماڭىدىغان، تېز يۈگۈرىدىغان.

مَوْتٌ جَهِيزٌ : ئۇشتۇمتۇت ئۆلۈم.

جَهِيضٌ : چۈشۈك، چالا تۇغۇلغان بالا.

جَوَابٌ ج أَجْوِبَةٌ وَجَوَابَاتٌ: جاۋاب، جاۋاب قايتۇرۇش.

جَوَابٌ مُسْكِتٌ : رەت قىلغىلى بولمايدىغان جاۋاب.

جَوَابِيٌّ : جاۋاب.

«رَدَّ عَلَيْهِ رِسَالَةً جَوَابِيَّةً» : ئۇنىڭغا جاۋاب خەت قايتۇردى.

جَوَادٌ ج جِيَادٌ وأَجْيَادٌ وأَجَاوِيدُ: ياخشى ئات، يۈگۈرۈك ئات، چاپقۇر ئات، يورغا ئات.

«لِلْجَوَادِ الْعَرَبِيِّ الْأَصِيلِ مَكَانَةٌ مَرْمُوقَةٌ فِي الْعَالَمِ أَجْمَعَ» : ئەسىللىك ئەرەب ئېتى پۈتۈن دۇنيادا كۆرۈنەرلىك ئورۇنغا ئىگە.

جَوَادٌ ج أَجْوَادٌ وأَجَاوِدُ وأَجَاوِيدُ وجُودٌ وَجُودَةٌ وجُودَاءُ : سېخىي، مەرد، قولى ئوچۇق.

جِوَارٌ: قوشنىدارچىلىق، باشپاناھلىق.

لَهُ حَقْلٌ بِجِوَارِ أَحَدِ الْأَنْهَارِ: ئۇنىڭ بىر ئۆستەڭ بويىدا ئېتىزلىقى بار.

مُعَاهَدَةُ حُسْنِ الْجِوَارِ: ئىناق قوشنىدارچىلىق شەرتنامىسى.

اِنْتَقَلَ إِلَى جِوَارِ رَبِّهِ: ۋاپات بولدى، ئالەمدىن ئۆتتى.

«شَاهَدْتُ شَيْخًا كَبِيرًا وَاقِفًا بِجِوَارِي» : ياشانغان بىر بوۋاينىڭ يېنىمدا تۇرغانلىقىنى كۆردۈم.

سِيَاسَةُ حُسْنِ الْجِوَارِ: ئىناق قوشنىدارچىلىق سىياسىتى.

جَوَارِشُ. جَوَارِشْنُ: قەنت - گېزەك، تاتلىق يېمەكلىكلەر.

جَوَازٌ ج أَجْوِزَةٌ و جَوَازَاتٌ: كىملىك، پۇقرالىق كىنىشكىسى.

جَوَازٌ : پاسپورت.

«حَصَلْتُ عَلَى جَوَازِ الْمُرُورِ لِمُدَّةِ سَنَةٍ» : مۇددىتى بىر يىللىق پاسپورتقا ئېرىشتىم.

جَوَازٌ شَرْعِيٌّ : قانۇنلۇق كىنىشكا.

جَوَازُ السَّفَرِ : يول خېتى؛ پاسپورت.

جُوَالٌ ج جُوَالَاتٌ وَأَجْوِلَةٌ : خالتا، تاغار، چىپتا.

جُوَالِقِيٌّ ج جَوَالِقِيَّاتٌ : پەلەي، قولقاپ.

جَوْبٌ: ساياھەت قىلماق، كەزمەك.

جَوْبَةٌ ج جُوَبٌ : ئازگال، ئورەك.

جُوخٌ ج أَجْوَاخٌ: يۇڭ توقۇلما.

اَلْجُوخَةُ: ئورەك.

جَوْدٌ : مول، كۆپ.

مَطَرٌ جَوْدٌ : مول يامغۇر.

جُودٌ: مەردلىك، سېخىيلىق.

جَوْدَةٌ. جُودَةٌ : ياخشى، مۇنەۋۋەر، ئەۋزەل؛ ئۈنۈم، نەتىجە؛ ئالاھىدە ئېسىل، سۈپەتلىك.

جَوْدَةُ الْكَلَامِ فِي الْاِخْتِصَارِ: سۆزنىڭ پاساھەتلىكى ئىخچاملىقتا.

جَوْذَرٌ. جُوذَرٌ ج جَوَاذِرُ: ياۋا كالا موزىيى.

جَوْرٌ : زۇلۇم، ئېزىش، خارلاش؛ ناھەقچىلىق.

جَوْرَبٌ ج جَوَارِبُ وجَوَارِبَةٌ وجَوْرَبَاتٌ : پايپاق، قىسقا پايپاق.

جَوْرَبٌ قَصِيرٌ : قىسقا پايپاق.

أُرِيدُ أَنْ أَشْتَرِيَ جَوَارِبَ نَايْلُون: نىلون پايپاق سېتىپ ئالماقچىمەن.

جَوْزٌ ج أَجْوَازٌ: ياڭاق.

جَوْزٌ أَرْقَمُ : خاسىلك.

جَوْزٌ أَمْرِيكِيٌّ: قارا ياڭاق.

جَوْزُ الْبَلُّوطِ: دۇپ ياڭىقى، تۇڭگۇز ياڭىقى.

جَوْزُ جُنْدُمٍ : مۇخ.

جَوْزُ الْمَرَجِ: كاككىنەچ، شۇخلەك، غارغار، قىزىل قۇلاق.

جَوْزٌ هِنْدِيٌّ : جەۋزى ھىندى، يېرى، كوكوس.

جَوْزُ الطِّيبِ : جوزبۇۋا، جويۇز.

جَوْزٌ أَوْ فَرْدٌ: جۈپ سان ياكى تاق سان.

خَشَبُ جَوْزٍ: ياڭاق ياغىچى.

أَجْوَازُ الْفَضَاءِ: يۇقىرى ئالەم بوشلۇقى.

«حَلَّقَ فِي أَجْوَازِ الْفَضَاءِ» : (قۇش) ھاۋا بوشلۇقىدا ئەگىدى.

اَلْجَوْزَاءُ: جەۋزا بۇرجى، قوش يۇلتۇز، جورا يۇلتۇز.

جَوْزَلُ الْحَمَّامِ ج جَوَازِلُ : باچكا، كەپتەر بالىسى.

جَوْزِيٌّ : ياڭاق رەڭ.

جَوْسَقٌ ج جَواسِقُ و جَوَاسِيقُ : ساراي، قەسىر، ئوردا.

جَوْشَنٌ ج جَوَاشِنُ : كۆكرەك؛ ساۋۇت؛ يېرىم كېچە.

جُوعٌ: ئاچلىق، ئاچارچىلىق.

جَوِقَ يَجْوَقُ جَوَقًا : بوش قالدى، كاۋاك بولۇپ قالدى.

جَوْفٌ ج أَجْوَافٌ: ئىچى، ئىچكى قىسمى؛ قورساق.

جَوْفُ الْأَرْضِ: يەر ئاستى، يەر قاتلىمىنىڭ ئىچكى قىسمى.

جَوْفُ الْخِضَمِّ : ئوكياننىڭ چوڭقۇر يېرى.

فِي جَوْفِ اللَّيْلِ: يېرىم كېچە، تۈن يېرىم.

«وَلَمَّا كُنَّا فِي جَوْفِ اللَّيْلِ أَيْقَظَنِي لِلسُّحُورِ»: يېرىم كېچىدە مېنى سوھۇرلۇققا ئويغاتتى.

كَلِمَاتٌ جَوْفَاءُ : قۇرۇق گەپ.

جَوْفِيٌّ: يوغان قورساق.

مِيَاهٌ جَوْفِيَّةٌ: يەر ئاستى سۈيى.

جَوْقٌ ج أَجْوَاقٌ : جامائەت، ئامما؛ دراما مۇزىكا ئەترىتى؛ كىچىك خور گۇرۇپپىسى.

جَوْقَةٌ ج جَوْقَاتٌ: دراما ئۆمىكى، سەنئەت ئۆمىكى، ئانسامبىل.

جَوْقَةُ الشَّرَفِ: ھۆرمەت قاراۋۇلى.

جَوْقَةٌ مُوسِيقِيَّةٌ : مۇزىكا ئەترىتى، ئوركېستىر، مۇزىكىچىلار، سازەندىلەر.

جَوْلٌ. جَوَلَانٌ : سەيلە قىلماق، ئايلانماق، چۆرگىلىمەك، جەۋلان قىلماق.

جَوْلَةٌ: ساياھەت قىلىش، ئايلىنىش، مېڭىش، (تەنھەرىكەتتە) بىر مەيدان.

جَوْلَقٌ ج جَوَالِقُ و جَوَالِيقُ : خالتا، تاغار، چىپتا، قاپ.

اَلْجُومُرُ: خورما يىلىمى؛ گور؛ باش.

جَوْنٌ ج جُونٌ: ئاق؛ قارا؛ سۆس قىزىل.

جَوْنٌ مِنَ الْخَيْلِ: قارا ئات.

جُونٌ. جُونَةٌ ج جُوَنٌ و جُوَنٌ: قولتۇق، بوغۇز؛ (دېڭىزنىڭ) پورت.

جَوْهَرٌ ج جَوَاهِرُ : ماھىيەت، مېغىزى، يىلىكى، قىممەتلىك تاش، جەۋھەر.

«كَانَ يَتَمَنَّى أَنْ يَجُودَ عَلَى زَوْجَتِهِ بِالْجَوَاهِرِ»: ئۇ ئايالىغا قىممەتلىك تاشلارنى سوۋغا قىلىشنى ئارزۇ قىلاتتى.

اَلْجَوْهَرُ الْفَرْدُ : ئاتوم.

جَوْهَرَةٌ ج جَوْهَرَاتٌ : گۆھەر، ئۈنچە، ياقۇت، مەرۋايىت، جەۋھەر.

جَوْهَرِيٌّ : مۇھىم، ماھىيەتلىك، ئاساسلىق.

جَوْهَرِيَّةٌ : مۇھىم، ماھىيەتلىك، ئاساسلىق.

جَوٌّ ج جِوَاءٌ: ھاۋا، ھاۋا بوشلۇقى؛ ئاتموسفېرا.

جَوُّ الْبَيْتِ : ئۆينىڭ ئىچى.

جَوُّ كُلِّ شَيْءٍ : ئىچكى قىسىم، ئىچىدىكى،

ئىچى.

«جَرَتِ الْمُبَاحَثَاتُ فِي جَوٍّ وِدِّيٍّ» : مۇزاكىرە دوستلۇق كەيپىيات ئىچىدە ئۆتتى.

«جَرَتِ الْمُنَاقَشَاتُ فِي جَوٍّ يَسُودُهُ التَّفَاهُمُ» : مۇزاكىرە ئۆزئارا چۈشىنىش كەيپىياتى ئىچىدە ئۆتتى.

«كَانَ الْجَوُّ مُمْطِرًا أَوْ بَارِدًا» : ھاۋا يامغۇرلۇق ياكى سوغۇق ئىدى.

«أَلَمْ يَرَوا إِلَى الطَّيْرِ مُسَخَّرَاتٍ فِي جَوِّ السَّمَاءِ» «قۇرآن» : ئۇلار قۇشلارنىڭ ھاۋادا ئۇچۇشقا بويسۇندۇرۇلغانلىقىنى كۆرمىدىمۇ؟

جَوَّابٌ: ساياھەتچى ، سەيياھ، يۇرت كېزەر.

جَوَّادٌ: سېخىي ، قولى ئوچۇق ، مەرد.

جَوَّاسٌ : ئارسلان.

جَوَّالٌ : سەيلە قىلغۇچى ، كۆپ ئايلانغۇچى ، كۆپ كەزگۈچى ؛ سەرگەردان ، يۇرت كېزەر.

بَائِعٌ جَوَّالٌ : سەييارە سېتىقچى.

جَوَّالَةٌ: موتسىكلىت؛ سەيياھ ، ساياھەتچى.

جَوَّانِيٌّ : ئىچكى قىسمى.

جَوَّدَ يُجَوِّدُ تَجْوِيدًا: ياخشىلىدى ؛ گۈزەللەشتۈردى، يۇقىرى كۆتۈردى.

جَوَّدَ الْقَارِئُ : قارىي قۇرئاننى تەجۋىد قائىدىسى بويىچە ئوقۇدى.

«أَرَادَ بِكِتَابِهِ أَنْ يُسَاعِدَ النَّاشِئِينَ عَلَى أَنْ يُجَوِّدُوا إِنْتَاجَهُمُ الشِّعْرِيَّ وَالنَّثْرِيَّ» : ئۇ ئۆزىنىڭ كىتابى بىلەن ئۆسمۈرلەرنىڭ شېئىرىيەت ۋە نەسرى ئىجادىيىتىنىڭ سۈپىتىنى يۇقىرى كۆتۈرۈشنى كۆزدە تۇتقان.

جَوَّزَ يُجَوِّزُ تَجْوِيزًا الأَمْرَ : رۇخسەت قىلدى ، جايىز قىلدى ؛ يول قويدى ؛ كەڭچىلىك قىلدى ؛ تەكشۈرۈپ بېكىتتى.

جَوَّزَ الْحُكْمَ: ھۆكۈمنى جائىز قىلدى ، قوبۇل قىلدى.

جَوَّزَ لِلطَّالِبِ مَا صَنَعَ : ئوقۇغۇچىغا قىلغان ئىشىغا رۇخسەت قىلدى.

جَوَّعَ يُجَوِّعُ تَجْوِيعًا : ئاچ قويدى ، تاماقتىن توستى.

جَوِّعْ كَلْبَكَ يَتْبَعْكَ : ئىتىڭنى ئاچ قويساڭ ساڭا ئەگىشىدۇ.

جَوَّلَ يُجَوِّلُ تَجْوِيلًا الْبِلَادَ: ئايلاندى ، كەزدى ؛ سەيلە قىلدى.

جَوِّيٌّ : ھاۋالىق ، ھاۋاغا مەنسۇپ ، كەيپىيات.

أُسْطُولٌ جَوِّيٌّ : ھاۋا ئارمىيىسى.

بَرِيدٌ جَوِّيٌّ : ئاۋىئاتسىيە پوچتىسى ، ھاۋا پوچتىسى.

حَجَرٌ جَوِّيٌّ : ئاسماندىن چۈشكەن تاش ، مېتېئورىت.

اَلضَّغْطُ الْجَوِّيُّ: ھاۋا بېسىمى ، ئاتموسفېرا.

شِرْكَةُ الْخُطُوطِ الْجَوِّيَّةِ: ئاۋىئاتسىيە شىركىتى.

ظَاهِرَةٌ جَوِّيَّةٌ : ئاتموسفېرا ھادىسىلىرى.

عِلْمُ الظَّاهِرَةِ الْجَوِّيَّةِ : ھاۋارايى ئىلمى.

اَلأَرْصَادُ الْجَوِّيُّ: مېتېئورولوگىيە.

مَحَطَّةُ الأَرْصَادِ الْجَوِّيَّةِ: ھاۋارايى پونكىتى ، ھاۋارايى ئىستانسىسى.

قُوَّاتٌ جَوِّيَّةٌ : ھاۋا ئارمىيىسى.

غَارَةٌ جَوِّيَّةٌ: ھاۋا ھۇجۇمى.

اَلنَّشْرَةُ الْجَوِّيَّةُ: ھاۋارايى خەۋىرى ، ھاۋارايىدىن مەلۇمات.

جَوِيَ يَجْوَى جَوًى : قايغۇردى ، ھەسرەت چەكدى، ئېچىندى؛ ئىشق ئوتىدا كۆيدى.

جَوًى : كۆيۈك ، يوشۇرۇن ئىشق ـ مۇھەببەت؛ قايغۇ ـ ھەسرەت.

جُوَيْدَار : قارا بۇغداي ، يالىڭاچ ئارپا.

جَيْئَةً وَذِهَابًا: ئالدى ـ كەينىگە ماڭدى.

«كَانَ يَقْطَعُ الْغُرْفَةَ جَيْئَةً وذِهَابًا» : ئۇ ئۆيدە ئالدى ـ كەينىگە ماڭاتتى.

جَيْأَلٌ. جَيْأَلَةٌ: سىرتلان.

جَيْبٌ ج جُيُوبٌ : يۈرەك ، دىل ؛ قويۇن ؛ ياقا ؛ يانچۇق.

قَامُوسُ الْجَيْبِ : يانچۇق لۇغىتى.

سِكِّينُ الْجَيْبِ : قەلەمتىراچ ، بەكە.

مَضْرُوفُ الْجَيْبِ : پارچە ـ پۇرات چىقىم.

سَاعَةُالْجَيْبِ: يانچۇق سائىتى، قويۇن سائىتى.

نَاصِحُ الْجَيْبِ : سادىق ، سەمىمىي ، پىداكار ، ئىخلاسمەن.

مِنْ جَيْبِهِ الْخَاصِّ : ئۆز پۇلى بىلەن ، ئۆزنەپە-قىسى بىلەن ، ئۆز خىراجىتى بىلەن ، ئۆز راسخوتى بىلەن.

جَيْحُونْ: ئامۇ دەرياسىنىڭ قەدىمكى نامى.

جِيدٌ ج أَجْيَادٌ وَجُيُودٌ : بويۇن.

جِيرٌ : ھاك ، گەج.

طَلِيَ الْجِدَارُ بِالْجِيرِ : تام گەج بىلەن سۇۋالدى.

جِيرٌ حَيٌّ : خام ھاك.

مَاءُ الْجِيرِ : ھاك سۈيى.

جِيرٌ مُطْفَأٌ: پىششىق ھاك.

نِتْرَاتُ الْجِيرِ : ئازوتلاشتۇرۇلغان ھاك.

جِيرَةٌ : قوشنىدارچىلىق ؛ باشپاناھلىق قوشنا.

جِيزٌ : ئويمانلىقنىڭ ياقىسى.

جَيْشٌ ج جُيُوشٌ : ئارمىيە ، قوشۇن ، قىسىم.

جَيْشٌ نِظَامِيٌّ : مۇنتىزىم قوشۇن.

جَيْشُ التَّحْرِيرِ الشَّعْبِيِّ الصِّينِيِّ : جۇڭگو خەلق ئازادلىق ئارمىيىسى.

جَيْشٌ جَرَّارٌ : زور قوشۇن.

جَيْشٌ مُرَابِطٌ : جايلاشتۇرۇلغان ، تۇرۇشلۇق قىسىم.

جَيْشُ الْمُتَطَوِّعِينَ : پىدائىي قىسىم.

جَيْشُ الْإِحْتِلَالِ: ئىشغالىيەتچى قوشۇن.

وَحْدَاتُ الْجَيْشِ: ھەربىي ئورگان ، ئارمىيىنىڭ ھەرقايسى قىسىملىرى ، ھەربىي تارماقلار.

مَجْلِسُ الْجَيْشِ: ھەربىي كېڭەش ، ھەربىي كومىتېت ، ھەربىي ئىشلار يىغىنى.

جَيَشَانٌ : قاينام ـ تاشقىنلىق ، قايناق ؛ جۇش ئۇرماق ، ئۇرغۇماق ؛ ئۆركەش ، دولقۇن.

جَيَشَانُ النَّفْسِ : كۆڭلى ئېلىشماق ، قۇسماق ، ياندۇرماق.

جَيَشَانٌ عَالٍ : زور داۋالغۇش.

جَيْصٌ ج أَجْيَاصٌ : ئوسۇرۇق ، يەل.

اَلْجَيْعَمُ : كۆرگەنلا نەرسىنى يېگۈسى كېلىدىغان ئادەم ، ئاچكۆز.

جِيفَةٌ ج جِيَفٌ وأَجْيَافٌ : پۇراپ قالغان جەسەت. ؛ تاپ.

جِيلٌ ج أَجْيَالٌ : ئەسىرداش كىشىلەر ، زاماندىش كىشىلەر ؛ ئۇرۇق ـ ئەۋلاد ؛ ئۇرۇق ، مىللەت ، قەبىلە ؛ بىر ئەۋلاد ، دەۋر.

جِيلُ الشُّيُوخِ : ياشانغانلار.

«مَا أَعْلَمُ مِنْ جِيلٍ كَانَ أَخْبَثَ مِنْكُمْ» : سىلەردىنمۇ ناچارراق بىر ئەۋلاد ئادەملەرنى كۆرگۈنۈم يوق.

اَلْجِيلُ الصَّاعِدُ: يېڭى ئەۋلاد.

عَلَى مَرِّ الْأَجْيَالِ: زاماننىڭ ئۆتۈشى بىلەن.

مِنْ جِيلٍ إِلَى جِيلٍ : ئەۋلادتىن ـ ئەۋلادقا.

جُيُولُوجِيَا : گېئولوگىيە.

جِيُولُوجِيٌّ: گېئولوگ.

جَيَّارٌ : ھاكچى ، ھاك كۆيدۈرۈش ئىشچىسى.

جَيَّارَةٌ ج جَيَّارَاتٌ : ھاك خۇمدىنى.

جَيَّاشٌ : ئۆركەشلەپ ئۇرغۇچى ، دولقۇنلىغۇچى.

جَيَّبَ يُجَيِّبُ تَجْيِيبًا الْقَمِيصَ : كۆڭلەككە يانچۇق قىلدى.

جَيِّدٌ : ياخشى ، ئوبدان ، سېخىي ، قولى ئوچۇق ، مەرد.

نَجَحَ بِدَرَجَةِ جَيِّدٍ: ئىمتىھاندا « ياخشى » دېگەن نەتىجىگە ئېرىشتى.

جَيِّدٌ جِدًّا : ناھايىتى ياخشى.

جَيِّدًا : ياخشى ، ئوبدان ، ئەلا ، ئېسىل ، خىل ، گۈزەل ، ئەۋزەل.

جَيَّرَ يُجَيِّرُ تَجْيِيرًا الْمَنْزِلَ : ئۆينى ئاقارتتى ، ئۆينى ئاقلىدى.

جَيَّرَ الْبِئْرَ : قۇدۇقنى چوكتۇرلاتتى.

جَيَّرَ الصَّكَّ : ھۆججەتكە ئىمزا قويدى.

جَيَّصَ يُجَيِّصُ تَجْيِيصًا : ئوسۇردى ، يەل قويۇۋەتتى.